

ISSN 2217-3609

АПЕЛАЦИОНИ СУД
У БЕОГРАДУ

БИЛТЕН

Апелационог суда у Београду

БИЛТЕН АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У БЕОГРАДУ

Број 14-2024

Број 14

Београд, 2024. године

intermex
Software & Communications

INTERMEX, Izdavaštvo, softver i komunikacije
11000 BEOGRAD, Alekse Bačvanskog 6
Telefon/fax: (011) 369-22-90/91, 30-67-505
367-59-99, 361-89-85, 361-27-33
www.intermex.rs

ISSN 2217-3609

9 772217 360000

ISSN 2217-3609

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ

БИЛТЕН

бр. 14

intermex
Software & Communications

Београд, 2024.

БИЛТЕН АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У БЕОГРАДУ

- ИЗДАВАЧ:** **Intermex**, Београд, Алексе Бачванског 6
За издавача: Љиљана Миланковић-Васовић, директор
- ПРИРЕЂИВАЧ:** Апелациони суд у Београду
- ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК:** Душко Миленковић,
председник Апелационог суда у Београду
- ЗАМЕНИК ГЛАВНОГ
И ОДГОВОРНОГ УРЕДНИКА:** Јелена Стевановић,
судија Апелационог суда у Београду
- РЕДАКЦИЈСКИ ОДБОР:** Зорица Ђаковић, Ана Поповић, Гордана Тошић,
Сања Агатоновић, Зорица Јовановић, Весна Филиповић,
Јасминка Бакић, Растко Поповић, Душанка Ђорђевић,
Оливера Анђелковић, Снежана Јовановић и др Миодраг Мајић
– судије Апелационог суда у Београду
- СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ:** Мирјана Пиљић,
координатор за медије Апелационог суда у Београду
- ПРЕЛОМ, КОРЕКТУРА
И ДИЗАЈН:** Intermex, Београд
- ШТАМПАРИЈА:** "Cicero", Београд

У припреми Билтена учествовали су судије и судијски сарадници Апелационог суда у Београду

Свако копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целине или делова текста из ове публикације представља повреду ауторског права и кривично дело.

Коришћење делова текста из овог Билтена дозвољено је сходно ауторском праву и уз сагласност издавача.

Ius est ars boni et aequi
– **Pravo je veština dobrog i pravičnog**

С А Д Р Ж А Ј

I

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ КАЗНЕНЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У БЕОГРАДУ	11
--	----

II

СТВАРНЕ И ЛИЧНЕ СЛУЖБЕНОСТИ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СУДСКУ ПРАКСУ АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У БЕОГРАДУ - <i>Светлана Павић, судија Апелационог суда у Београду</i>	35
--	----

III

СУДСКА ПРАКСА

КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

КРИВИЧНО ПРОЦЕСНО ПРАВО	67
Међународна правна помоћ у кривичним стварима	67
Мере за обезбеђење присуства окривљеног и за несметано вођење кривичног поступка	68
Поступци за преиначење правноснажне пресуде	69
КРИВИЧНО МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО	70
Јака раздраженост код учиниоца кривичног дела убиство на мах	70
Одузимање имовине проистекле из кривичног дела	71
Стицај	72

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

ПРОЦЕСНО ПРАВО	74
Ваљаност пуномоћја	74
Међупресуда и примена важећег Процесног закона у случају повреде ауторског и сродног права	76
Надлежност домаћег суда у поступку развода брака	78

Новонастале чињенице	81
Примена начела правичности и слободне судијске оцене приликом одлучивања о трошковима поступка у породичним споровима	83
Стварна надлежност вишег суда за поступање по тужби за заштиту права на приватан живот односно права на лични запис	84
Стварна надлежност привредног суда.....	87
Сукоб надлежности у споровима за накнаду штете насталом објавом на твитеру	88
Члан 584 ЗКП-а и испитивање чињенице у парничном поступку	91
СТВАРНО ПРАВО.....	93
Накнада за фактички изузето земљиште учињено регулацијом корита реке	93
Непостојање обавезе сувласника – држаоца да другом сувласнику надокнади вредност користи коју је имао од употребе.....	95
Правни интерес за тужбу за утврђење стварне службености власника послужног добра.....	98
Правни интерес супружника на чије име је уписана заједнички стечена непокретност, за подношење тужбе ради утврђења свог сувласничког удела у стицању	100
Право становања.....	101
Стицање права својине (ванредним) одржајем на шумском земљишту	103
Уговор о купопродаји непокретности оптерећене хипотеком	106
ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО	110
Активна легитимација у спору ради утврђења ништавости уговора.....	110
НАКНАДА ШТЕТЕ	112
Материјална штета услед неоснованог лишења слободе и јемство положено у кривичном поступку	112
Накнада штете проузрокована крајњом непажњом дужника..	115

Одговорност државе за штету насталу услед неоснованог лишења слободе	117
Одговорност родитеља за штету коју је проузроковао малолетник старији од 7 година	119
Пасивна легитимација за накнаду штете настале обрушавањем зида	121
Повреда права личности и одговорност за штету	124
Правно дејство обраћања министарству правде, ради постизања споразума о накнади штете проистекле из неоснованог лишења слободе, на ток застарелости	126
ПОРОДИЧНО ПРАВО	128
Економско насиље – дефиниција и разграничење од незаконитог коришћења имовине.....	128
Помоћ органа старатељства у спору за заштиту од насиља у породици	130
Утврђивање очинства.....	131
НАСЛЕДНО ПРАВО	132
Право нужног наследника на редукцију завештајног располагања	133
Раскид уговора о доживотном издржавању и активна легитимација наследника примаоца издржавања	135
МЕДИЈСКО ПРАВО	137
Накнада штете због повреде права на претпоставку невиности.....	137
Повреда права на приватност	138
Повреда права претпоставке невиности у медијском праву....	139
Положај носилаца јавних и политичких функција и повреда права на достојанство – вредносни искази	140
АУТОРСКО ПРАВО	143
Ауторска права настала у радном односу - повреда моралних ауторских права	143
Заштита жига, право првенства	145
Повреда моралних права аутора објављивањем ауторског дела на интернет платформи “you tube”	147

ДИСКРИМИНАЦИЈА	150
Забрана дискриминације по посебним прописима	150
ОСТАЛО	153
Извршење ради наплате судске таксе у спору за накнаду материјалне штете услед повреде права на суђење у разумном року	153
РАДНО ПРАВО.....	154
Дискриминација на раду због политичког убеђења	154
Дозвољеност тужбе ради заштите од злостављања на раду	155
Заштита података о личности запосленог	157
Извршење кривичног дела, као разлог за отказ уговора о раду	159
Измена уговорних услова рада ради премештаја запосленог на други одговарајући посао	161
Искључивање примене забране конкуренције	163
Накнада штете због неувећања коефицијента наставницима у редовним школама почев од плате за март 2021. године	164
Отказ услед технолошких, економских или организационих промена и повреда начела забране злоупотребе права	166
Терет доказивања код злостављања на раду	169

I
ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ
КАЗНЕНЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ
АПЕЛАЦИОНОГ СУДА
У БЕОГРАДУ

КДП ЖИВОТА И ТЕЛА		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОВЉАЊА ИЛИ ОДБИЈАЊА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ГЛАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА		
1	Убиство	182	20.33%						30.77%	20.88%	21.43%	5.49%			
2	Тешко убиство	101	36.63%						1.98%	6.93%	14.85%	16.83%	18.81%		
3	Убиство на мах	9	33.33%				11.11%	11.11%	44.44%	11.11%					
4	Нехатно лишење живота	2							100.00%						
5	Тешка телесна повреда	164	10.37%		14.63%	0.61%	10.37%	20.12%	45.12%	5.49%	1.83%				
6	Лака телесна повреда	51	19.61%		1.96%		5.88%	49.02%	29.41%						
7	Учествовање у тучи	15	33.33%		13.33%			13.33%	40.00%						
8	Излагање опасности	1	100.00%												
9	Напуштање непојног лица	2							50.00%						

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП СЛОБОДА И ПРАВА ЧОВЕКА И ГРАЂАНИНА

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСНОВАЉАЋА ИЛИ ОДБИЈАЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАДУ ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Противправно лишење слободе	26	38.46%		11.54%		3.85%	7.69%	34.62%	7.69%			
2	Отмица	69	43.48%				5.80%	7.25%	43.48%	4.35%	1.45%		
3	Принуда	38	42.11%		18.42%		5.26%	15.79%	26.32%				
4	Зостављање и мучење	19	10.53%		47.37%			36.84%	5.26%				
5	Угрожавање сигурности	89	33.71%		21.35%		4.49%	39.33%	3.37%				
6	Проганање	9	11.11%	11.11%	33.33%			33.33%	11.11%				

НАПОМЕНА: Подаци у колонима од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ЧАСТИ И УГЛЕДА	Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОВАЋАЛУЋА ИЛИ ОДБИЈАЛУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
	1	Уврета	8	25.00%	50.00%									

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

Апелациони суд у Београду

Редни број	Дело	Укупан број дела	КДП ПОЛНЕ СЛОБОДЕ												
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Силовање	67	19.40%						1.49%	1.49%	35.82%	32.84%	10.45%		
2	Обућа над немоћним лицем	11								9.09%	45.45%	45.45%			
3	Обућа са дететом	37	37.84%								18.92%	43.24%			
4	Обућа злоупотребом положаја	15	46.67%						6.67%		40.00%	13.33%			
5	Недозвољене полне радње	21	14.29%			4.76%					33.33%	47.62%			
6	Подвођење и омогућавање вршења полног односа	6		100.00%							83.33%	16.67%			
7	Посредовање у вршењу проституције	23	13.04%			17.39%					56.52%	13.04%			
8	Приказивање, прибављање и оседовање порнографског материјала и искоришћавање малолетног лица за порнографију	72	18.06%	2.78%	38.89%				8.33%	30.56%	13.89%				
9	Навођење малолетног лица на присуствовање полним радњама	3									100.00%				
10	Искоришћавање рачунарске мреже или комуникације другим техничким средствима за извршење кривичних дела против полне слободе према малолетном лицу	2	50.00%								50.00%				
11	Полно узнемиравање	15	6.67%						13.33%	80.00%	13.33%				

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП БРАКА И ПОРОДИЦЕ

Редни број	Дело	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Укупан број дела	4	25.00%		25.00%			50.00%					
2	Ванбрачна заједница са малолетником	1			100.00%								
3	Одузимање малолетног лица	200	15.50%	1.00%	4.50%		13.00%	30.50%	45.00%	3.50%	0.50%	0.50%	
4	Насиље у породици	1			100.00%								
	Недавање издржавања												
	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ												
	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА												
	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА												
	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА												
	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА												
	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА												

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ													
Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОВАЂАЉУЋА ИЛИ ОДБИЈАЉУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Повреда моралних права аутора и интерпретатора	1						100.00%					
2	Неовлашћено искоришћавање ауторског дела или предмета сродног права	11	81.82%		9.09%		9.09%						

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ИМОВИНЕ

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОВАЊА ИЛИ ОДБИЈАЊА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Крађа	134	18.66%	1.49%	14.93%		2.24%	45.52%	20.90%				0.75%
2	Тешка крађа	2188	22.49%	0.37%	12.61%		5.30%	8.87%	53.98%	0.64%			
3	Разбојничка крађа	57	19.30%				8.77%	3.51%	68.42%	8.77%			
4	Разбојничтво	1363	20.10%	0.07%	0.07%		3.37%	16.14%	57.59%	4.77%			
5	Утаја	40	37.50%	37.50%	25.00%		5.00%	5.00%	30.00%				
6	Превара	578	59.34%	23.36%	9.86%		6.06%	7.09%	23.36%	0.17%			
7	Превара у осигурању	5	60.00%					40.00%					
8	Неосновано добијање и коришћење кредита и друге погодности	1	100.00%										
9	Ситна крађа, утаја и превара	1	100.00%										
10	Уништење и оштећење туђе ствари	4	25.00%	50.00%				25.00%					
11	Неовлашћено коришћење туђег возила	48	16.67%	27.08%	2.08%			58.33%	18.75%				
12	Измуда	135	45.93%		5.19%		0.74%	2.96%	39.26%	6.67%			
13	Уцена	6	16.67%		33.33%			16.67%	33.33%				
14	Злоупотреба поверења	14	35.71%		42.86%		7.14%	14.29%	7.14%				
15	Зеленаштво	7	100.00%										
16	Грађење без грађевинске дозволе	26	23.08%	53.85%	57.69%		11.54%	7.69%	11.54%				
17	Оштећење туђих права	2			50.00%			50.00%					
18	Прикривање	20	30.00%		25.00%		15.00%	40.00%	5.00%				

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ПРИВРЕДЕ		Укупан број дела	ОСНОВАЉАЧТА ИЛИ ОДБИЈАЧТА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАДУ ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
Редни број	Дело	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Фалсификовање новца	48	29.17%	54.17%	2.08%		12.50%	10.42%	45.83%	6.25%			
2	Фалсификовање хартија од вредности	1							100.00%				
3	Фалсификовање и злоупотреба платних картица	64	21.88%	50.00%	7.81%		9.38%	15.63%	53.13%	3.13%			
4	Прављење, набављање и давање другом средстава за фалсификовање	2	50.00%					50.00%					
5	Издавање чека и коришћење платних картица без покрића	10	70.00%				30.00%	10.00%	20.00%				
6	Пореска утаја	140	47.14%	35.00%	24.29%	0.71%	5.71%	7.14%	15.71%				
7	Неуплаћивање пореза по одбитку	3	66.67%	33.33%					33.33%				
8	Кријумчарење	22	36.36%	50.00%	13.64%			4.55%	50.00%				
9	Прање новца	21	66.67%	9.52%					33.33%				
10	Неовлашћена употреба туђег пословног имена и друге посебне ознаке робе или услуга	2	100.00%										
11	Злоупотреба положаја одговорног лица	445	57.30%	1.12%	0.90%		10.34%	6.29%	33.03%	1.57%			

КДП ПРИВРЕДЕ		КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО													
Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОВЈАЉУГА ИЛИ ОДБИЈАЉУГА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
12	Злоупотреба у вези са јавном набавком	9			100.00%										
13	Примање мита у обављању привредне делатности	3					33.33%		100.00%						
14	Давање мита у обављању привредне делатности	1					100.00%		100.00%						
15	Проузроковање лажног стечаја	6	83.33%					16.67%							
16	Оштећење повериоца	9	77.78%					11.11%							
17	Злоупотреба овлашћења у привреди	36	75.00%	2.78%			8.33%	8.33%	11.11%						
18	Недозвољена трговина	9			11.11%		11.11%	44.44%	33.33%						
19	Проневера у обављању привредне делатности	38	13.16%	2.63%	57.89%		13.16%	10.53%	15.79%						
20	Превара у обављању привредне делатности	4	75.00%	25.00%					25.00%						

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ЗДРАВЉА ЉУДИ		КАЗНА ЗАТВОРА													
Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЉУТА ИЛИ ОДБИЈАЉУТА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
1	Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога	1931	11.13%	0.10%	0.57%		1.45%	1.86%	75.25%	8.60%	1.50%	0.16%	0.05%		
2	Неовлашћено држање опојних дрога	699	4.43%	5.01%	29.90%	0.29%	7.15%	32.90%	26.61%	0.72%					
3	Омогућавање уживања опојних дрога	74	9.46%		9.46%		12.16%	55.41%	21.62%	1.35%					
4	Непоступање по здравственим прописима за време епидемије	5						60.00%	40.00%						
5	Несавесно пружање лекарске помоћи	1	100.00%												
6	Производња и стављање у промет шокдрљивих производа	2	50.00%						50.00%						
7	Тешка дела против здравља људи	29	79.31%				3.45%		17.24%						
8	Неовлашћена производња и стављање у промет допинг средстава	4	75.00%						25.00%						

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

Редни број	Дело	Укупан број дела	Ослобађаљта или одбијаљта	Новчана казна	Условна осуда	Рај у лавном интересу	Купни затвор	Казна затвора до 1 године	Казна затвора од 1 до 5 година	Казна затвора од 5 до 10 година	Казна затвора од 10 до 15 година	Казна затвора од 15 до 20 година	Казна затвора преко 20 година
1		3	100.00%										
1	Уношење опасних материја у Србију и недозвољено прерађивање, одлагање и складиштење опасних материја	1											

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врата одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ОПШТЕ СИГУРНОСТИ ЉУДИ И ИМОВИНЕ		КАЗНА ЗАТВОРА													
Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОВАЉАЊА ИЛИ ОДБИЈАЊА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЛНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
1	Извањање опште опасности	54	22.22%	18.52%	1.85%		14.81%	31.48%	44.44%						
2	Уништење и оштећење јавних уређаја	6	50.00%		16.67%			33.33%							
3	Непрописно и неправилно извођење грађевинских радова	3	100.00%												
4	Неотклањање опасности	2			100.00%										
5	Тешка дела против опште сигурности	67	59.70%		16.42%		7.46%	10.45%	10.45%						

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП БЕЗБЕДНОСТИ ЈАВНОГ САОБРАЋАЈА		Дело													
Редни број	Дело	Укупан број дела													
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
1	Угрожавање јавног саобраћаја	4			50.00%			25.00%	25.00%						
2	Угрожавање безбедности ваздушног саобраћаја	2	50.00%		50.00%										
3	Непругање помоћи лицу повређеном у саобраћајној незгоди	24	25.00%	12.50%	8.33%		4.17%	41.67%	12.50%						
4	Тешка дела против безбедности јавног саобраћаја	366	20.77%	0.55%	19.40%		20.22%	7.92%	49.73%	2.46%	0.27%			0.27%	

НАПОМЕНА: Подаци у колонима од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП БЕЗБЕДНОСТИ РАЧУНАРСКИХ ПОДАТАКА		Укупан број дела														
Редни број	Дело	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
		ОСНОВАЊА ИЛИ ОДБИЈАЊА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА				
1	Рачунарска превара	4	50.00%						50.00%							
2	Неовлашћени приступ заштићеном рачунару, рачунарској мрежи и електронској обради података	1			100.00%											
3	Неовлашћено коришћење рачунара или рачунарске мреже	1			100.00%											
4	Прављење, набављање и давање другом средстава за извршење кривичних дела против безбедности рачунарских података	2	100.00%													

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП УСТАВНОГ УРЕЂЕЊА И БЕЗБЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОВЉАЊА ИЛИ ОДБИЈАЊА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЧНИ ЗАТОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Позивање на насилну промену уставног уређења	1			100.00%								
2	Оружана побуна	7	100.00%										
3	Шпиунажа	6	83.33%						16.67%				
4	Изазивање националне, расне и верске мржње и нетрпељивости	17	17.65%		70.59%			5.88%	5.88%				

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ДРЖАВНИХ ОРГАНА															
Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЉУГА ИЛИ ОДБИЈАЉУГА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
1	Спречавање службеног лица у вршењу службене радње	60	18.33%		15.00%		3.33%	25.00%	41.67%						
2	Напад на службено лице у вршењу службене дужности	140	20.00%		24.29%	0.71%	8.57%	14.29%	38.57%	2.14%					
3	Одузимање и уништење службеног печата и службеног списка	1						100.00%							
4	Самовлашће	2			50.00%										

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процентат је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ПРАВОСУЂА													
Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОВАЉАЉТА ИЛИ ОДБИЈАЉТА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЛАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУПНИ ЗАТОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Непријављивање кривичног дела и учиниоца	1						100.00%					
2	Помоћ учиниоцу после извршеног кривичног дела	33	60.61%		12.12%			6.06%	18.18%	3.03%			
3	Лажно пријављивање	3	33.33%		66.67%								
4	Давање лажног исказа	2	100.00%										
5	Спречавање и ометање Доказивања	10	10.00%	80.00%	50.00%			10.00%	30.00%				
6	Ометање правде	1	100.00%						100.00%				
7	Кршење забране утврђене мером безбедности	2		50.00%				50.00%					

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ЈАВНОГ РЕДА И МИРА		Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОБАЂАЈА ИЛИ ОДБИЈАЈА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	Изазивање панике и нереда	4	100.00%		35.00%		7.50%	35.00%	20.00%						
2	Насилничко понашање	40	10.00%		20.48%		2.41%	2.41%	4.82%						
3	Насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу	83	72.29%	18.07%											
4	Договор за извршење кривичног дела	6	100.00%												
5	Удруживање ради вршења кривичних дела	183	55.19%		1.09%		1.64%	21.31%	20.77%	1.09%	0.55%				
6	Израђивање и набављање оружја и средстава намењених за извршење кривичног дела	8	12.50%					25.00%	62.50%						
7	Недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја	667	13.49%	25.79%	3.15%		11.39%	27.74%	53.22%	1.50%					
8	Учествовање у групи која изврши кривично дело	2						100.00%							
9	Недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи	95	16.84%	3.16%	13.68%		16.84%	5.26%	62.11%						
10	Неовлашћено бављење одређеном делатношћу	2	50.00%				50.00%	50.00%							
11	Неовлашћено извођење археолошких радова	1						100.00%							

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ПРАВНОГ САОБРАЋАЈА

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСНОВАЉА ИЛИ ОДБИЈАЉА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Фалсификовање исправе	54	37.04%	1.85%	3.70%		7.41%	42.59%	12.96%	1.85%			
2	Посебни случајеви фалсификовања исправе	9	44.44%	11.11%	22.22%			33.33%					
3	Фалсификовање службене исправе	7	28.57%		57.14%			14.29%					
4	Навођење на оверавање неистинитог садржаја	6	66.67%	16.67%	16.67%			16.67%					

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

Редни број	Дело	КДП СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ													
		Укупан број дела	ОСЛОВЉАЊА ИЛИ ОДБИЈАЊА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 20 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
1	Злоупотреба службеног положаја	296	67.91%	0.68%	12.84%		1.35%	4.39%	14.86%						
2	Несавестан рад у служби	15	86.67%		13.33%										
3	Ненаменско коришћење буџетских средстава	1													
4	Превара у служби	3		33.33%			33.33%		100.00%						
5	Проневера	59	35.59%		27.12%		20.34%	5.08%	32.20%						
6	Послуга	2			100.00%										
7	Трговина униџајем	24	20.83%		20.83%		4.17%	29.17%	29.17%						
8	Примање мита	93	36.56%		20.83%		18.28%	16.13%	45.16%	1.08%					
9	Давање мита	15	46.67%		20.00%		20.00%	13.33%	20.00%						
10	Одавање службене тајне	9	100.00%												

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ЧОВЕЧНОСТИ И ДРУГИХ ДОБАРА ЗАШТИЋЕНИХ МЕЂУНАРОДНИМ ПРАВОМ

Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСЛОВЉАЈУЋА ИЛИ ОДБИЈАЈУЋА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Злочин против човечности	1							100.00%				
2	Ратни злочин против цивилног становништва	38	34.21%						21.05%	23.68%	13.16%	7.89%	
3	Ратни злочин против ратних заробљеника	20	45.00%						5.00%	20.00%	5.00%	25.00%	
4	Учествовање у рату или оружаном сукобу у страниј држави	1			100.00%								
5	Расна и друга дискриминација	2	100.00%										
6	Трговина људима	53	43.40%						39.62%	11.32%	1.89%	1.89%	
7	Угрожавање лица под међународноправном заштитом	1					100.00%		100.00%				
8	Јавно подстицање на извршење терористичких дела	1							100.00%				
9	Врбовање и обучавање за вршење терористичких дела	6							83.33%	16.67%			
10	Финансирање тероризма	4							100.00%				
11	Терористичко удруживање	7							100.00%				

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "ерста одлуке" према "укупном броју дела".

КДП ВОЈСКЕ СРБИЈЕ															
Редни број	Дело	Укупан број дела	ОСНОВАЉА ИЛИ ОДБИЈАЉА	НОВЧАНА КАЗНА	УСЛОВНА ОСУДА	РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ	КУЋНИ ЗАТВОР	КАЗНА ЗАТВОРА ДО 1 ГОДИНЕ	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 1 ДО 5 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 5 ДО 10 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 10 ДО 15 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 15 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ОД 20 ДО 20 ГОДИНА	КАЗНА ЗАТВОРА ПРЕКО 20 ГОДИНА	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
1	Напад на војно лице у вршењу војне службе	7	100.00%												
2	Непредузимање мера за обезбеђење војне јединице	2													
3	Непрописно старање о повереном оружју	2	100.00%												
4	Крађа оружја и дела борбеног средства	3	33.33%				66.67%	66.67%							
5	Одавање војне тајне	2						100.00%							
6	Неовлашћен приступ војном објекту	1						100.00%							

НАПОМЕНА: Подаци у колонама од 4 до 14 приказани су у процентима. Процент је однос "врста одлуке" према "укупном броју дела".

II
СТВАРНЕ И ЛИЧНЕ
СЛУЖБЕНОСТИ СА ПОСЕБНИМ
ОСВРТОМ НА СУДСКУ ПРАКСУ
АПЕЛАЦИОНОГ СУДА
У БЕОГРАДУ

Светлана Павић,
судија Апелационог суда у Београду

СТВАРНЕ И ЛИЧНЕ СЛУЖБЕНОСТИ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СУДСКУ ПРАКСУ АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У БЕОГРАДУ

Службености и то како личне, тако и стварне, независно од тога што су специфичан правни институт који није у потпуности регулисан позитивним правом, веома су заступљене у свакодневном животу и често су предмет судских спорова. Из тог разлога заслужују и захтевају да им се посвети посебна пажња са становишта праксе наших судова.

Појам службености

Било да се ради о приватној или државној, односно јавној својини, својина представља субјективно стварно право из кога произлази највиша правна и фактичка власт на стварима. То је апсолутно право њеног титулара са овлашћењима садржаним у члану 3 Закона о основама својинскоправних односа¹. Основна овлашћења титулара ствари, односно носиоца права својине према цитираној законској одредби јесу постојање државине на својој ствари, коришћење и слободно располагање својом ствари.

Међутим, иако својина спада у категорију апсолутних права, иста може трпети различита ограничења, а једно од њих је управо службеност (*servitutes*), који правни институт је предмет овог рада.

За разлику од права својине које представља стварно право на својој ствари, службености представљају стварно право на туђој

¹ Чл. 49 Закона о основама својинско правних односа, Сл. лист СФРЈ бр. 6/80,36/90, Сл. лист СРЈ 29/96, Сл. Гласник Р. Србије 115/05-др. закон

ствари, с тим да и ово право, као и право својине, има стварноправни карактер, јер садржи овлашћења која има и власник ствари, односно у вези је са стварима (in res) и делује према свима (erga omnes).

Службености представљају стварно право чији је титулар овлашћен да у одређеној мери искоришћава туђу ствар или да од њеног свакодобног власника захтева да је на неки начин не употребљава².

Основна начела службености

Правна теорија је у вези са службеностима као стварним правима на туђој ствари, а што прихвата и судска пракса, дефинисала неколико начела која важе за ову врсту стварних права. У овом одељку биће побројана та начела, док ће детаљније разјашњење ових начела бити предмет разматрања у делу који се тиче врсте службености.

Основна начела службености су следећа:

- службености представљају стварна права на туђим стварима
- оне не могу стварати обавезу за власника ствари на чињење, већ му могу наметати само обавезу нечињења, односно трпљења
- на већ установљено право службености се не може установити нова службеност
- службеност се може установити само уколико она свом титулару доноси одређену корист
- службеност се установљава тако да она што мање оптерећује послужно добро (начело рестрикције) и
- службеност има акцесорни карактер, што значи да се она не може одвојити од добра на коме је или у чију је корист установљена, нити се посебно може преносити

² Станковић Обрен и Орлић Миодраг, универзитетски уџбеник *Стварно право*, Пето измењено и допуњено издање, Новинско издавачка установа "Службени гласник" Р. Србије, стр 271

Врсте службености

Дефиниција службености указује да су оне стварна права на туђој ствари. Најзаступљенија подела службености, а у зависности од тога да ли је ова врста стварних права установљена у корист свакодобног власника једне или више непокретности или у корист тачно одређеног лица је на:

- стварне и
- личне службености.

Закон о основама својинско-правних односа у глави III, у члановима 49-60, регулише ову врсту стварних права, с тим што се одредбама чланова 49-59, овог закона регулишу стварне службености, док се у члану 60 само помињу врсте личних службености, уз дефинисање да ће се оне уредити законом.

Међутим, и поред покушаја кодификације грађанског права код нас, доношењем Законика о својини и осталим стварним правима, остало се само на предлогу, тако да је меродавно право које регулише стварне службености и даље Закон о основама својинско-правних односа, док је за личне службености меродаван правни пропис Српски грађански законик из марта 1844.године, са изменама од маја 1864.године, који пропис се примењује на основу члана 4 Закона о неважности правних прописа донетих пре 6.ог априла 1941.године и током непријатељске окупације.

Оно што је битно истаћи јесте то да ниједна од одредби чланова 49-59 Закона о основама својинско-правних односа није појединачно дефинисала врсте стварних службености, али се кроз теорију и судску праксу ове врсте службености јасније дефинишу. Најчешће се ове стварне службености манифестују као службености пролаза-пута, службености захватања воде са туђег бунара или извора, службености протезања електричних и поштанских каблова. Имајући у виду да службености, а нарочито стварне службености, представљају веома озбиљан правни институт, судска пракса и правна теорија баве се основним карактеристикама службености, као и сличностима и разликама стварних и личних службености.

Стварне службености – Појам и карактеристике

Стварна службеност у смислу члана 49 Закона о основама својинско-правних односа представља право власника једне непокретности (повласно добро) да за потребе те непокретности врши одређене радње на непокретности другог власника (послужно добро) или да захтева од власника послужног добра да се уздржава од вршења одређених радњи које би иначе имао право вршити на својој непокретности. Цитирана законска одредба недвосмислено указује да стварна службеност представља стварно право на туђој непокретности и да она представља право свакодобног власника једне непокретности (повласно добро), да на одређени начин и у одређеној мери користи туђу непокретност (послужно добро), без обзира ко је њен власник или да власнику послужног добра забрани да се њиме користи.

Наведена дефиниција указује да се за власника повласног добра установљава одређено чињење, а за власника послужног добра трпљење. Да би постојала стварна службеност, а што произлази из садржине њене дефиниције, морају постојати два добра - "повласно", односно добро у чију се корист службеност установљава и "послужно добро", као добро на чији терет постоји службеност.

Предмет установљавања стварне службености увек су непокретности (земљиште, зграде, станови и слично), па стварна службеност не може постојати на покретним стварима.

Док трају, службености представљају ограничење права својине. Међутим, у регулисању овог правног института намера законодавца није била ограничење права својине на послужном добру, већ омогућавање власнику повласног добра да своју непокретност користи.

Службености и то како стварне, тако и личне, као правни институти постојале су још у римском праву. Оно што разликује стварне службености из римског права и садашње службености, не рачунајући њихове модерне облике, јесте то да је римско право за стварне службености захтевало да постоји трајна веза између повласног и послужног добра. То у пракси значи да послужно добро увек служи повласном добру, што код данашњих службености није увек

случај. Најчешћи пример непостојања трајне везе између повласног и послужног добра је у ситуацијама када се стварна службеност установљава за извлачење посечених шумских стабала. У оваквој врсти службености власник повласног добра - шуме своју службеност не користи свакодневно, већ само за тачно одређене намене.

Такође, римско право је захтевало да се непокретности које представљају повласно и послужно добро налазе у суседском односу, што данас није потребно. На пример, код службености узимања воде са извора, извор као послужно добро може бити удаљен од повласног добра и неколико километара, а да се између њих налазе друге непокретности.

Стварне службености се не конституишу ради нечије удобности већ искључиво када је то нужно и неопходно, те уколико стварна службеност не би представљала корист за одређено повласно добро, њен опстанак би представљао злоупотребу права на штету титулара послужног добра. Дакле, циљ установљавања стварних службености је боље економско искоришћавање повласног добра.

Једна од битних карактеристика стварних службености је да оне представљају однос између свакодобних власника двеју непокретности. Промена власништва на повласном или послужном добру не доводи до гашења службености јер се службеност не везује за личност титулара права својине већ за непокретност, због чега службеност у односу на право својине представља акцесорно право пошто се она аутоматски преноси заједно са преносом права својине. То значи да службеност као акцесорно право се не може сама за себе преносити, нити може бити предмет неког средства обезбеђења, као што су залога или хипотека. Међутим, независно од околности да није самостално право, службености као и право својине за које је и везано делује према свима (*erga omnes*).

Једна од карактеристика стварних службености је и то да једна непокретност може бити оптерећена са више службености, али је важно истаћи да се установљењем нове службености не сме крњити већ постојећа службеност, те да уколико услед промењених прилика наступи немогућност да се све службености врше у пуном обиму, онда првенство у вршењу службености има она службеност која је

раније стечена. Дакле, правило је да се установљавањем нове службености не сме ограничавати већ постојећа службеност, те да је раније стечено право јаче од новостеченог права.

Такође, карактеристика стварних службености, а на шта упућује и дефиниција саме службености јесте да оне представљају право на туђој ствари. То даље значи да се не може засновати службеност на сопственој ствари. Уколико је на некој ствари установљена службеност пролаза, а власник послужног добра стекне право својине на повласном добру, таква службеност се према нашем позитивном праву гаси, односно престаје.

Стварна службеност се не може засновати ни на сувласничкој ствари у корист једног од сувласника, које правило је постојало и у римском праву (*nulli res sua servit*). О томе постоје бројне судске одлуке. Ово због тога што садржина дефиниције стварне службености је да оно представља стварно право на туђој ствари.

Према члану 13 Закона о основама својинскоправних односа сувласништво представља власништво на неподељеној непокретности, па се службеност не може засновати у корист једног сувласника, а на штету другог сувласника све до развргнућа сувласништва физичким путем, односно деобом сувласничке имовине, с обзиром да сувласници заједно користе неподељену непокретност. Уколико дође до деобе непокретности, онда сувласници могу споразумно да се договоре о установљавању службености или да то питање реше судским путем, што је чест случај у судској пракси.

Наше позитивно право службеност дефинише као стварно право на туђој ствари, због чега се службеност не може засновати на својој ствари, нити на ствари која се налази у сусвојини што надаље значи да лицу које тражи такву судску заштиту иста неће бити пружена.

За разлику од нашег законодавства нека страна законодавства, као што је Швајцарски грађански законик, дозвољавају могућност да власник уколико има власништво на две суседне непокретности, у корист једне непокретности установи право службености (својинска службеност). Такође, под одређеним условима својинске

службености познају и француско, немачко и аустријско право. Такву правну регулативу предвиђао је и наш нацрт Закона о својини и другим стварним правима, према коме исто лице може бити власник повласног и послужног добра, односно носилац такозване својинске службености. Својинска службеност, иако је изричито забрањена по нашем праву постоји само као формална и то у случајевима када власник послужног добра или власник повласног добра купи непокретност која представља послужно, односно повласно добро, па док се не усклади фактичко са правним стањем, односно док се не изврши упис новог власника купљене непокретности, та службеност фигурира у јавним књигама.

Следећа карактеристика стварне службености је да постоји недељивост стварних службености. То у пракси значи да се службеност установљава у корист и на терет целе непокретности, али то не значи да службеност захвата целу површину послужног добра. Суштина ове карактеристике је да се стварна службеност не може установити у корист само једног дела непокретности. Због тога се стварне службености не могу стицати ни губити у аликвотним деловима, односно у корист или на терет неког идеалног дела земљишта.

Принцип недељивости стварних службености произлази из природе ове врсте службености по којој је корист која се остварује службеношћу недељива. Ово је правило. Међутим, уколико дође до поделе повласног добра на више лица, па некима од њих, односно у корист њихове непокретности установљена службеност више не служи, онда власник послужног добра може захтевати да се службеност у односу на та лица укине, али се због физичке деобе такве непокретности више не може говорити о непокретности на којој постоји сусвојина, будући да деобом долази до развргнућа сувласничке заједнице.

Према дефиницији стварних службености, обавеза власника послужног добра ни у ком случају се не може састојати у чињењу. Ово начело је преузето из римског права, па титулар службености, односно власник повласног добра не може тражити никакву позитивну делатност од титулара послужног добра. Оно што он може тражити од власника послужног добра јесте да не чини нешто што би шкодило службености и тражити од власника послужног добра да га не

спречава у коришћењу службености, односно да трпи одређену радњу коју он врши.

Према наведеном начелу, власник послужног добра је дужан да нешто трпи и да се уздржава од појединих радњи, али модерна законодавстава у вези са овим правилом имају одступања. У пракси то се најчешће јавља када преко повласног добра пролазе цеви водовода, а водоводом се служи и власник послужног добра, у ком случају се од власника послужног добра може захтевати чињење, односно његово учешће у одржавању таквих цеви.

Право стварне службености је само за себе непреносиво и као такво терети цело послужно добро и везано је за цело повласно добро. То практично значи да се стварна службеност не може пренети и одвојити са повласног добра на неку другу непокретност, већ оно прати повласно и послужно добро, тако да њиховим отуђењем долази само до промене власника истих, односно појављују се нова лица, као носиоци тих права. Власник повласне ствари без обзира по ком основу буде стекао ствар (уговор о купопродаји, уговор о поклону и др.) аутоматски стиче право стварне службености као њен припадник, а с друге стране власник послужног добра без обзира на начин на који стиче право својине на послужној ствари, поред права својине стиче и терет на тој имовини.

Једна од битних карактеристика ове врсте службености, о којој судови воде рачуна код установљавања, односно конституисања јесте примена начела рестрикције прописаног чланом 50 Закона о основама својинскоправних односа. Сагласно наведеној законској одредби стварна службеност се врши на начин којим се најмање оптерећује послужно добро.

Судска пракса у примени начела рестрикције води рачуна о неколико битних чињеница, а то су:

- нове потребе повласног добра немају за последицу проширење постојеће службености пролаза,

- када се службеност врши на једном делу повласног добра, а власник послужног добра који за то има интереса може тражити измештање службености пролаза и

- правило је када постоји сумња о обиму стварне службености, узмеће се оно што је лакше за послужно добро.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж бр. 8535/19 од 18.06.2020. године³, преиначена је пресуда Основног суда у Великој Плани, Судска јединица у Смедеревској Паланци, тако што је управо због примене начела рестрикције у корист тужиоца-противтуженог установљена службеност која води другим правцем, имајући у виду да је на постојећој службености пролаза тужилац-противтужени саградио помоћни објекат. То је за последицу имало измештање постојеће службености пролаза, а што је обухваћено изреком наведене пресуде другостепеног суда.

Сматрам да би правна теорија за разлику од судске праксе која се руководила практичним разлозима у овом случају инсистирала на више радњи, односно утврђењу престанка постојеће службености пролаза због евидентног некоришћења претходне службености, а затим конституисању нове службености пролаза, јер правно измештена службеност пролаза представља нову службеност пролаза. Међутим, како би се избегли трошкови вођења најмање две парнице, поступајуће веће Апелационог суда је, управо применом начела економичности поступка кроз установљавање новог пролаза и измештањем старог решило предметни спор. Ова одлука потврђена је у поступку преиспитивања по ванредном правном средству-ревизији од стране Врховног суда.

Подела стварних службености

У досадашњем току излагања било је речи о карактеристикама стварних службености које је издвојила правна теорија, али и које судови примењују у поступку решавања спорова из ове области. Закон о основама својинскоправних односа, како је наведено, не регулише питање врсте стварних службености, већ само даје њихову

³ Види архив: пресуда Апелационог суда у Београду Гж 8535/19

дефиницију, регулише примену начела рестрикције и начин стицања и престанак стварних службености.

У зависности од тога да ли ова врста службености омогућава свом титулару да може да користи послужно добро или да од власника послужног добра захтева уздржавање од употребе непокретности, правна теорија стварне службености дели на: позитивне и негативне.

Позитивне службености су оне службености које омогућавају власнику повласног добра да може на неки начин да употребљава послужно добро и да се њиме служи. Ове службености су у свакодневном животу и најчешће, а њих, како према правној теорији, тако и према установљеној пракси чине службености пролаза, службености захватања воде са туђег бунара или извора, право прогона стоке, право наслањања своје зграде на суседну и друго. Једна од службености карактеристичних за новији период јесте службеност простирања далековода, која се до скоро у пракси судова разматрала као правни институт фактичке експропријације.

Негативне службености су оне службености код којих власник повласног добра може захтевати од власника послужног добра да се уздржи од неке употребе своје непокретности. Ова врста службености је карактеристична нарочито за сеоска и пољопривредна домаћинства. Класичан пример ових службености је када власник једног добра захтева од власника другог добра да не сади пољопривредне културе, воће или дрвеће које је високог раста како му не би заклањали видик или да не саде врежасте биљке, као што су бундева, лубеница које због свог начина простирања могу да пређу на туђу непокретност и друго.

Негативне службености могу постојати и када власник једног добра захтева да олак са куће суседне непокретности који одводи кишницу са тог објекта не иде у правцу његове парцеле, затим да власник послужног добра не отвара прозор на свом објекту ка парцели власника послужног добра. Међутим, у пракси постоји дилема око тога да ли ови видови ограничења представљају врсте стварних службености или се ради о стварним правима са елементима суседског права.

Дакле, основна разлика између позитивних и негативних службености је та да позитивне службености дају право титулару повласног добра на чињење, а обавезују власника послужног добра на трпљење, док негативне службености омогућавају власнику послужног добра да тражи забрану, а власника послужног добра обавезују на нечињење.

Друга подела ових службености према правној теорији је на **пољске и кућне**. Критеријум који служи за поделу службености на ову врсту је био различит у римском праву у односу на данашње критеријуме, с обзиром да је у римском праву основни критеријум за поделу на пољске и кућне службености била природа **послужног добра**. У савременом праву оне зависе од природе **повласног добра**, па у једном моменту ова службеност може бити пољска, а уколико се на одређеном земљишту сагради зграда онда она постаје кућна.

Нека законодавства као што је Француски грађански законик познају поделу ових службености и на тзв. **трајне и повремене службености**, у зависности од тога колики временски период егзистирају.

Стицање стварних службености

Стварне службености могу постојати на основу самог закона и то су такозване законске службености. Међутим, ова врста службености није занимљива за судску праксу, јер се у вези са њима не воде судски спорови. Најчешћи облик ових службености је прелазак стоке преко одређене непокретности.

Одредбом члана 51 Закона о основама својинскоправних односа регулисано је питање заснивања стварних службености. Према наведеној законској одредби стварне службености могу се стећи:

- на основу правног посла,
- одлуком државног органа или
- одржајем.

Најчешћи правни послови на основу којих се стичу стварне службености су уговори о купопродаји. Међутим, службеност се може стећи и добротиним правним послом, као што је уговор о

поклону. Уколико је стварна службеност установљена правним послом, онда се она стиче тек уписом у јавну књигу или на други одговарајући начин одређен законом (члан 52 овог закона).

Одлуком суда или другог државног органа стварна службеност установљава се када власник повласног добра у целини или делимично не може користити то добро без одговарајућег коришћења послужног добра, као и у другим случајевима одређеним законом. Ова врста службености стиче се даном правноснажности судске одлуке или одлуке државног органа. Уколико законом није другачије одређено, код оваквог начина стицања стварне службености суд или други државни орган уколико то власник послужног добра захтева може одредити одређену накнаду, коју је власник повласног добра дужан да плати власнику послужног добра (члан 53 закона).

Стварна службеност се у смислу одредбе члана 54 стиче и одржајем. Услови за стицање стварне службености по овом основу су исти као и за стицање права својине по основу ванредног одржаја из члана 28 став 4 Закона о основама својинскоправних односа, а то је да је власник повласног добра фактички остваривао службеност за време од најмање 20 година, а власник послужног добра се томе није противио. Цитирана законска одредба указује да код овог начина стицања стварне службености морају да буду испуњена најмање 2 услова, односно постојање непрекидног вршења овог права од најмање 20 година и непротивљење власника ствари да титулар ове службености врши право на његовој ствари. Стварна службеност се не може стећи одржајем уколико је вршена злоупотребом поверења власника или држаоца повласног добра, силом, преваром или ако је службеност уступљена до опозива.

Без обзира на формалну испуњеност ових услова, постоје случајеви када се стварна службеност не може стећи одржајем. У делу овог рада који се тиче карактеристика стварних службености речено је да стварне службености имају акцесорни карактер, односно везане су за повласно и послужно добро. У неким случајевима закон забрањује стицање права својине путем одржаја, па самим тим нема

ни стицања стварних службености на таквој врсти својине применом овог правног института. То је случај у вези са стварима која представљају јавну својину из члана 16 Закона о јавној својини (рудна и друга природна богатства, добра у општој употреби и др.), имајући у виду да је на овим добрима у смислу члана 17 наведеног закона искључена и могућност стицања права својине путем одржаја⁴.

Врсте спорова код стварних службености

Најчешће врсте спорова са којима се сусреће наша судска пракса у вези са стварним службеностима јесу: утврђење постојања службености, конституисање службености, престанак права службености, утврђење сметања службености и др.

Код **утврђења постојања службености** се кроз усвајање или одбијање тужбеног захтева потврђује чињенично стање, односно чињенично стање се усклађује са правним стањем, какав је случај са одржајем. Судска пракса Апелационог суда по овом питању има бројне одлуке. Дакле, код ове врсте спорова службеност већ постоји, а судском одлуком се само потврђује такво стање, због чега судска одлука има декларативни карактер.

За разлику од утврђења постојања службености, **код спорова за конституисање стварних службености** суд судском одлуком ствара нову службеност уз примену свих начела које карактеришу стварне службености, а нарочито примену начела рестрикције из члана 50 Закона о основама својинскоправних односа.

Чланом 56 Закона о основама својинскоправних односа регулисано је да власник повласног добра може захтевати да се према власнику послужног добра утврди постојање стварне службености, те да се на тужбу из става један овог члана сходно примењују одредбе члана 37 став 2 овог закона. Закон о основама својинскоправних односа у члану 57 прописује и тужбу којом се не утврђује постојање или конституисање службености пролаза, већ **заштита постојеће службености**. Овакви спорови постоје у ситуацијама уколико се вла-

⁴ Закон о јавној својини, Сл. Гласник Р.Србије бр. 72/11, 88/13, 105/14, 104/16-др. Закон, 108/16, 113/17, 95/18 и 153/20

сник повласног добра неосновано спречава или омета у вршењу стварне службености. Најефикаснија заштита по оваквој врсти спорова је вођење поступака ради сметања службености пролаза.

Одредбом члана 58 Закона о основама својинскоправних односа регулисан је институт **престанка стварних службености**. Као што је наведено, према нашем позитивном праву стварна службеност не може постојати на својој ствари. Због тога до престанка, односно гашења стварне службености може доћи када власник повласног добра постане и власник послужног добра. У оваквој правној ситуацији стварна службеност престаје по самом закону, па се о томе не воде спорови јер титулар ових права нема правни интерес да гашење утврђује у судском поступку, тим пре што не постоји странка која би имала пасивну процесну улогу у судском поступку.

Судским путем стварна службеност престаје уколико се власник послужног добра противи њеном вршењу, а власник повласног добра три узастопне године није вршио своје право. У том случају службеност престаје, а суд судском одлуком утврђује престанак тог права.

Такође до престанка стварне службености може доћи и уколико стварна службеност постане непотребна за коришћење повласног добра или када престане други разлог због кога је она заснована. Стварна службеност престаје и пропашћу повласног, односно послужног добра.

Судска пракса у вези са стварним службеностима

За потребе овог рада издвојено је неколико одлука Апелационог суда у Београду из предмета у којима је усвојен тужбени захтев и утврђено постојање стварних службености, одлука у којима је одбијен тужбени да се утврди постојање ових службености, затим одлука у вези са конституисањем стварних службености, као и престанак овог права.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж.бр. 4073/19⁵, потврђена је првостепена пресуда о одбијању тужбеног захтева тужиоца да се утврди службеност захватања воде путем одржаја. Разлог одбијања тужбеног захтева је у чињеници што тужилац није имао квалификовану државину за стицање овог права по основу одржаја, јер је он имао само договорено право коришћења до опозива овог права. Дакле, у овом случају је био испуњен само један услов, а то је дугогодишње коришћење овог права, али како је то право договорено као привремено, оно не може водити стицању права ове службености, која је према нашем позитивном праву по свом карактеру трајна.

У предмету Гж бр. 1725/23⁶ потврђена је првостепена пресуда којом је усвојен тужбени захтев и утврђено постојање службености пута - пролаза пешице и стоком, а одбијен је тужбени захтев за утврђење права пролаза пољопривредним машинама, с обзиром да је за постојање новог пролаза веће ширине био неопходан захтев да се конституише нова службеност пролаза, а не да се утврди постојање већ постојеће службености, јер такве службености на терену није било, па је за ову врсту спора било потребно поставити другачији тужбени захтев, уз предлагање доказа који се тичу оправданости конституисања нове службености, кроз примену начела рестрикције, што је у овом случају изостало.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж бр. 4370/23⁷ одбијена је као неоснован жалба и потврђена пресуда Другог основног суда у Београду П бр. 5961/17. Тужбеним захтевом тражен је престанак службености кроз уклањање цистерне за гориво постављене на тужиочевој парцели као повласном добру, а која служи за загревање куће туженог као повласног добра. Међутим, суд је одбио тужбени захтев за престанак ове службености, налазећи да та цистерна и даље служи повласном добру. Иначе, до престанка ове службености може доћи уколико власник повласног добра одлучи да свој стамбени објекат загрева на другачији начин него што је то чинио до сада.

⁵ Види архив: пресуда Апелационог суда у Београду Гж 4073/19

⁶ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 1725/23

⁷ Пресуда Апелационог суда у Београду 4370/23

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж бр. 2054/21⁸, потврђена је пресуда Основног суда у Мионици П бр. 117/20, којом је одбијен тужбени захтев да се утврди престанак службености. Према разлозима из реферата тужбе основ за престанак је у чињеници да пут који представља службеност има нагиб, због чега он представља опасност по послужно добро, будући да је након установљења ове службености на послужном добру изграђен стамбени објекат, на ком објекту због конфигурације земљишта може доћи до штете. Током поступка утврђено је да се та опасност може отклонити постављањем оградe, због чега не постоје услови за престанак ове службености.

Пресудом Трећег основног суда у Београду П бр. 43876/21, која је потврђена пресудом Апелационог суда у Београду Гж бр. 5630/23⁹ конституисана је службеност пролаза и то како колског, тако и пешачког који делом захтава и заштитни појас јавног пута, у овом случају Аутопута Београд-Нови Сад. Дакле, имамо конституисање на јавној својини и то на заштитном појасу пута на коме није дозвољено постављање објеката, али по Закону о јавним путевима није забрањена изградња пута, тим пре што је детаљним урбанистичким планом у том делу предвиђена изградња саобраћајнице. Власнику повласног добра који на својој парцели има изграђени нелегални објекат ово је једини пролаз.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 3355/21 потврђена је пресуда Другог основног суда у Београду П бр. 241/21¹⁰ којом је одбијен тужбени захтев да се утврди непостојање службености пролаза на сувласничкој имовини. У овом случају један сувласник у односу на другог сувласника тражи да овај нема право пролаза, иако се ради о неподељеној имовини.

У делу који се тиче основних карактеристика стварних службености било је речи да се установљење службености пролаза не може тражити на сопственој и на сувласничкој имовини, јер је пра-

⁸ Види архив. Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 2054/21

⁹ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 5630/23

¹⁰ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 3355/21

вило да сви сувласници имају сувласништво на свакој честици сувласничке имовине. Из истих разлога је решењем Апелационог суда у Београду Гж бр. 6191/23, укинута пресуда Другог основног суда у Београду П бр. 2308/17¹¹, којом је утврђено право службености сувласнику на сувласничкој имовини. У овом случају Апелациони суд је само због процесних разлога укинуо првостепену пресуду, јер да није било повреде одредаба парничног поступка првостепена пресуда би била преиначена, тако што би тужбени захтев био одбијен.

У судској пракси Апелационог суда у Београду је било случајева да је поступак инициран по тужби ради укидања службености пролаза, односно утврђења да тужени нема то право. Током поступка тужени је поднео противтужбу и тражио утврђење постојања тог права. Пресудом Апелационог суда у Београду Гж бр. 954/17 преиначена је првостепена пресуда Основног суда у Ваљеву П бр. 1738/15¹², с обзиром на то да је првостепени суд усвојио тужбени захтев и утврдио непостојање службености пролаза, а одбио противтужбени за утврђење овог права. Међутим, Апелациони суд је донео супротну одлуку тако што је одбио тужбени, а усвојио противтужбени захтев и утврдио постојање службености пролаза.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж бр. 4532/11, потврђена је пресуда Основног суда у Убу П бр. 249/21¹³ и укинута службеност инсталације електричне мреже преко објекта тужиоца као послужног добра у корист више власника суседних објеката као повласних добара, имајући у виду да је вештачењем утврђено да су каблови, односно електрична инсталација неисправни, те да постоји опасност по послужно добро.

Решењем Апелационог суда у Београду Гж бр. 5242/22 од 02.11.2022. године укинута је пресуда Основног суда у Младеновцу-Судске јединице у Сопоту П бр. 747/18¹⁴, имајући у виду да првостепени суд у доношењу пресуде којом је конституисао службеност пролаза није ценио начело рестрикције, јер је конституисао службеност

¹¹ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 6191/23

¹² Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 954/17

¹³ Види архив: пресуда Апелационог суда у Београду Гж 4532/11

¹⁴ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 5242/22

пролаза у корист повласног добра које представља пољопривредно земљиште преко више парцела туженог као послужног добра које су по својој природи пољопривредне и грађевинске парцеле, иако до послужног добра постоји други пролаз, незнатно дужи, а којим се оптерећују само пољопривредне катастарске парцеле.

Личне службености - Појам и карактеристике

На почетку излагања било је речи о правној регулативи личних службености. Као што је наведено, Закон о основама својинско-правних односа у члану 60 само предвиђа могућност постојања ове врсте службености и исте набраја, уз констатацију да ће подробнија регулатива ових службености бити регулисана другим законима.

Република Србија ни у време постојања СФРЈ, СРЈ, Државне заједнице Србије и Црне Горе, а након осамостаљења ни као самостална држава није регулисала ову материју, због чега се и данас у вези са личним службеностима примењују правна правила садржана у Српском грађанском законнику из марта 1844. године, са изменама овог Законика од маја 1864. године.

Личне службености представљају овлашћење њеног титулара да туђу ствар држи и користи. Оне имају сличности са стварним службеностима и та сличност се огледа у томе што се и стварне и личне службености **везују за ствар** (in res). Такође, сличност је што обе врсте службености **делују према свима** (erga omnes) и обе врсте службености **представљају ограничење права својине**.

Као и стварне службености и личне службености спадају у групу стварних права, имајући у виду да је објекат уживања ових права увек ствар. Дакле, предмет ових службености је увек ствар и за разлику од стварних службености код којих предмет мора бити непокретност, код личних службености то може бити и покретна ствар али само код плодуживања и употребе. Оно што је битно истаћи је то, да уколико се плодуживање и употреба уговара на покретним стварима, онда ствар мора бити непотрошна, с обзиром да је једна од

карактеристика личних службености да се не сме мењати супстанца ствари. Иначе, правило је, да се, као и стварне службености, личне службености конституишу на непокретности, па је конституисање ове врсте службености на покретним стварима изузетак.

Према правној теорији плодуживање и употреба могу бити конституисане и на потрошним покретним стварима, међутим, у том случају се ради о неправим службеностима. У овом случају се мења суштина тог права, с обзиром да је титулар ове службености дужан да задржи супстанцу оптерећене ствари и да по истеку рока на који је службеност конституисана ствар врати њеном власнику, што се у овом случају не би десило, јер би ствар могла бити потрошена, а власник ствари би у том случају уместо враћања ствари задржао право на истицање облигационоправног захтева.

Међутим, оно што разликује личне службености од стварних то је што се оне конституишу у корист тачно одређеног лица и то како физичког, тако и правног лица, с том разликом што се у корист физичког лица могу конституисати све врсте личних службености (плодуживање, употреба и становање), док се у корист правног лица могу конституисати само плодуживање и употреба.

Разлика између стварних и личних службености је и та што се стварне службености увек везују за непокретност, а личне за тачно одређено лице.

Веома битна разлика између стварних и личних службености је та да код стварних службености постоје два стварна добра (повласно и послужно), док код личних службености постоји само једно добро и то послужно добро.

Садржина ових службености састоји се у искоришћивању послужног добра које увек представља туђу ствар.

Ове службености овлашћују свог титулара на позитивну радњу, што значи да нема негативних личних службености. То практично значи да ове службености не могу обавезивати власника послушног добра на чињење, већ само на трпљење.

Личне службености су привремена права и оне трају док не истекне рок на који су уговорене, што је случај код плодуживања и

употребе, а најкасније до смрти тутолара овог права што је најчешће случај код становања.

За разлику од стварних службености, ова врста службености се не може преносити нити ово право на било који начин може бити уступљено. По правилу личне службености нису наследиве, осим у случају када је то уговорено.

Разлика између стварних и личних службености је и та што се стварна службеност може конституисати само на целој ствари, док се лична службеност може конституисати и на идеалном делу. Српски грађански законик у параграфима 371 до 393 регулише личне службености, с тим да се параграфима 371 до 383 регулишу употреба и плодуживање, а параграфима 384 и 385 регулисано је становање као врста личне службености. У параграфу од 386 предвиђен је начин конституисања личних службености и он је идентичан основу за конституисање, односно стицање осталих стварних права, дакле, на основу правног посла, на основу судске одлуке или на основу закона, а у параграфима 387 до 393 регулисан је начин престанка ове врсте службености, као и њихова подела.

Врсте личних службености

Најважнија подела личних службености, која је садржана у Закону о основама својинскоправних односа, а ближе разрађена у Српском грађанском законнику јесте подела на **плодуживање** (usus-fructus), **употребу** (usus) и **становање** (habitatio).

Плодуживање

Плодуживање као врста личних службености представља најстарију врсту ових службености. Овај институт је постојао још у римском праву. Према ставу правне теорије ова врста личне службености је и најзначајнија врста личних службености. Међутим, кроз судску праксу, односно вођење судских спорова, најзаступљенија лична службеност код нас је становање.

Дефиниција ове службености је да њен титулар има овлашћење да ствар употребљава и да убира плодове са туђе ствари без повреде њене суштине. Наша предратна пракса, а и теорија познавала је неколико случајева законског плодуживања, као што је удочичко плодуживање и плодуживање супруга на миразним добрима жене, што није случај са данашњим правом. Али у вези са овом врстом службености наша судска пракса се сусреће са споровима ради поделе заједничке тековине регулисаним чланом 180 у вези са чланом 171 Породичног закона.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 936/24 од 28.02.2024.године, делимично је преиначена пресуда Основног суда у Смедереву П.бр. 2404/12 од 07.09.2023. године¹⁵. Према закључку Апелационог суда тужила је удајом за туженог стекла законско право коришћења и плодуживања на катастарским парцелама које представљају посебну имовину туженог као бившег супружника. Брак између супружника је трајао 40 година и странке су током трајања брака стекле знатну имовину. Једини извор прихода супружника је био рад на пољопривредном имању, чију су културу странке током трајања брака промениле, па је уместо засада житарица направљен воћњак који је доносио веће приходе. За разлику од првостепеног суда који такође налази да је добитак од коришћења заједнички, другостепени суд закључује да је, без обзира на базу на којој се стицање врши (земљиште као посебна имовина туженог) стицање супружника подједнако је сагласно законској претпоставци о подједнаким уделима прописаној чланом 180 став 2 Породичног закона.

Предмет плодуживања могу бити како ствари, тако и права. Носилац ове врсте личне службености се назива плодуживалац. Установљавањем права у његову корист он има одређена својинска овлашћења која се састоје у држању ствари и у употреби ствари кроз убирање плодова, с тим да се обим плодуживања може ограничити искључењем одређених користи које даје послужна ствар.

Код плодуживања власник послужног добра задржава право располагања на ствари с тим да, с обзиром на искључење права да своју ствар држи и да се њоме користи, то представља само голу сво-

¹⁵ Види архив: пресуда Апелационог суда у Београду Гж 936/24

јину, па је располагање стварима које су оптерећене овом врстом службености отежано, јер се ретко ко опредељује да купи ствар оптерећену овом службеношћу.

Док траје плодуживање власник ствари има обавезу да трпи то ограничење свог права својине, што практично значи да он не сме узнемиравати плодуживаоца док ово право траје. Власник ствари може засновати заложно право, односно хипотеку на стварима која су оптерећена плодуживањем. Такође, на ствари оптерећеној плодуживањем могу се засновати стварна права (стварна службеност, хипотека или заложно право) али се она не могу реализовати док траје плодуживање.

Оно што плодуживање разликује од других облика личних службености јесте обим коришћења туђе ствари. Према правној теорији плодуживање омогућава потпуно и свеобухватно коришћење послужне ствари, док употреба и становање овлашћују носиоца ових врста личних службености на коришћење у обиму који је потребан да задовољи потребе титулара ове службености, односно чланова његове породице.

Након престанка плодуживања титулар ове врсте личне службености дужан је да ствар врати власнику у стању у коме ју је примио, али да то не мора бити апсолутно исто стање, с обзиром да се ствар услед протекла времена троши и мења своје основне карактеристике (амортизација), али уколико се носилац права плодуживања не понаша као добар домаћин у току вршења ове личне службености он одговара власнику ствари за смањење њене вредности.

Заштита плодуживања се врши уколико плодуживаоцу од стране власника ствари или трећег лица буде одузета ствар која је предмет плодуживања, у ком случају плодуживалац тужбом може тражити враћање те ствари, па се тужба може поднети како против власника ствари, тако и против трећег лица.

Према нашем праву плодуживање се може установити уговором, одржајем или тестаментом. Уколико је плодуживање настало на основу уговора, оно мора бити укњижено у катастарским књи-

гама, односно мора бити извршена забележба овог права. Што се тиче одржаја, правила о стицању права својине важе и за плодуюживање. Плодуюживање престаје када истекне време на које је оно било установљено, међутим, уколико време није било одређено, онда се плодуюживање гаси смрћу плодуюживаоца.

Како се плодуюживање може установити у корист правног лица, поставља се питање колико може трајати то плодуюживање. Према једној правној теорији ово плодуюживање може трајати док траје то правно лице, али има и заговорника који ограничавају њено трајање.

Плодуюживање може престати и уговором склопљеним између плодуюживаоца и власника ствари, али оставља се могућност да се уговори накнада због раскида.

Као и код стварних службености и плодуюживање може престати уколико се власник ствари противи плодуюживању, а плодуюживалац у одређеном временском периоду то своје право не врши и тај период је најчешће три узастопне године.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 1893/23 од 17.12.2023.године, одбијена је као неоснована жалба тужилаца и потврђена пресуда Основног суда у Вршцу П.бр. 107/22 од 10.11.2022.године¹⁶. Првостепеном пресудом одбијен је тужбени захтев тужилаца којим су тражили да се у односу на тужену утврди да јој је услед некоришћења у периоду дужем од 3 године у смислу параграфа 1488 Српског грађанског законика, престало право доживотног плодуюживања на више катастарских парцела. Разлог одбијања тужбеног захтева је због чињенице да током првостепеног поступка није доказано да није било невршења овог права, те и да је тужба у овој правној ствари поднета пре него што је тужена ово своје право уписала код катастра непокретности.

Уколико дође до делимичне пропасти ствари, плодуюживање не престаје, већ се наставља само у односу на остатак ствари.

¹⁶ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 1893/23

Право употребе

Право употребе је лична службеност, којом се овлашћује њен ималац да у границама својих личних потреба и потреба чланова свог породичног домаћинства користи туђу ствар, чувајући при томе њен садржај. Из наведене дефиниције ове личне службености се јасно може уочити разлика између ове врсте службености и плодуживања.

Наиме, док код плодуживања њен титулар - плодуживалац користи у потпуности послужно добро и у потпуности исто искоришћава, код употребе имамо само делимично искоришћавање, и то ради задовољења сопствених потреба и потреба чланова породичног домаћинства. Остатак користи од ствари остаје власнику ствари.

Дефиниција ове врсте личних службености указује да је власник ствари код употребе у знатно бољем положају од положаја које постоји код плодуживања, с обзиром да њему припада све оно што прелази обим потреба носиоца права употребе. Није искључено да се потребе титулара ове службености могу временом мењати, тако што ће се исте повећавати или смањивати, па се може десити да и титулар права употребе у пуном обиму стиче корист на послужном добру, у ком случају се употреба изједначава са плодуживањем.

Власник ствари код ове врсте службености сноси све трошкове одржавања ствари, с тим да ти трошкови одржавања не могу превазићи висину користи која остаје за њега након што носилац ове службености употреби ту ствар, а уколико се деси да трошкови буду већи од користи која остаје власнику ствари, онда је носилац овог права личне службености дужан да власнику ствари надокнади штету. С обзиром на обим искоришћавања ствари која представља послужно добро, код плодуживања важе другачија правила, па титулар ове врсте службености сноси трошкове одржавања ствари оптерећеној овом службеношћу.

Што се тиче настанка, судске заштите, као и престанка ове врсте службености примењују се иста правила као и код плодуживања.

Право становања (*habitatio*)

Право становања представља личну службеност која се састоји у овлашћењу носиоца ове службености да користи туђу стамбену зграду или део стамбене зграде намењен за становање. По својој правној природи становање је најближе употреби, с обзиром да носилац овог права не убира плодове да би се ова лична службеност поистоветила са плодуживањем. Носилац службености становања стан може користити само наменски, односно за становање и исти може користити сам или са члановима свог породичног домаћинства, односно са лицима која су му потребна за вођење домаћинства.

За разлику од права плодуживања и употребе код којих се ова права могу установљавати како у корист физичких, тако и правних лица, службеност становања се може установити само у корист физичког лица. Како и ова врста личних службености има два својинска овлашћења које има титулар права својине (коришћење, односно употреба и држање ствари), власнику ствари преостаје овлашћење које се огледа у праву располагања, с тим да се у случају располагања терет ове личне службености преноси на купца.

Што се тиче установљавања овог права, најчешћи облик установљавања овог права је кроз уговор о поклону, уговор о расподели имовине за живота, често и кроз уговор о доживотном издржавању, али и кроз тестамент.

Постоје и случајеви установљавања права путем одржаја и то вођењем судских спорова, као и случајеви службености установљене законом.

Чланом 194 Породичног закона установљена је службеност становања у корист детета и супружника коме је поверено самостално вршење родитељског права на стану чији је власник родитељ који не врши родитељско право, уколико дете и родитељ који врши родитељско право немају право својине на усељивом стану. Ово право траје одређено време, односно до пунолетства детета. Ово право неће се установити уколико би установљавањем права становања за дете

и родитеља које врши родитељско право представљало очигледну неправду за другог родитеља¹⁷.

Оно што бих ја, као дугогодишњи носилац правосудне функције, могла да напоменем, а што правна теорија не дефинише, јесте честа појава института “права на дом”, које садржи све елементе личне службености становања, па би правна теорија могла убудуће да разради овај институт, јер као што сам навела, овлашћења лица коме је ово право признато поистовећују се са овлашћењима титулара ове врсте личних службености.

Судска пракса са личним службеностима

Плодоуживање јесте најстарија и најраспрострањенија лична службеност, с тим да се она најчешће установљава између блиских сродника. Са аспекта судске праксе, иако се ради о најзначајнијој личној службености, она није најзаступљенија, јер се судска пракса са овом службеношћу среће само код спорова за раскид, односно опозив уговора о поклону или код утврђења ништавости овог правног посла. Дакле, само посредно.

Судску праксу Апелационог суда у Београду у вези са личним службеностима чине спорови који се најчешће тичу службености становања. Некада суд ову врсту службености третира и као плодоуживање, уколико носилац овог права и економски искоришћава стан који му је дат на коришћење.

У вези са службеношћу плодоуживања већ је било речи приликом образлагања пресуде ГЖ бр. 936/24.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 655/21¹⁸ утврђено је постојање становања, које суд третира и као плодоуживање, с обзиром да је такво право тужиље дефинисано уговором о поклону којим је засновано право доживотног плодоуживања, односно стано-

¹⁷ Породични закон Р. Србије, Сл. Гласник РС бр. 18/05, 72/11-др.закон и 6/15

¹⁸ Види архив, пресуда Апелационог суда у Београду Гж 655/21

вања. Овом пресудом Апелационог суда потврђена је пресуда Основног суда у Вршцу, Судске јединице у Белој Цркви. Из образложења одлуке произлази да је тужиља имала пријављено пребивалиште на стану на коме је установљено ово право, али је у исти долазила само повремено, с тим да је имала свој кључ све до 2017. године, када ју је снаха избацила из стана и одузела јој кључ. Тражено је гашење ове службености, али тужбени захтев није усвојен, већ је тужиљи враћена државина због постојања ове врсте службености.

Из садржине решења Апелационог суда у Београду Гж 857/23¹⁹ произлази да је укинута пресуда Основног суда у Панчеву, Судске јединице у Ковачици. Њоме је одбијен тужбени захтев којим је тражено да се утврди да је ништав уговор о поклону. Тим уговором је било установљено право доживотног плодоуживања и становања тужиоца. У овом случају радило се о сувласничкој имовини и ова лична службеност је оптерећивала цело добро, без сагласности осталих сувласника, а коју чињеницу није ценио првостепени суд. Међутим, за разлику од стварних службености које не могу бити засноване на аликвотним деловима, личне службености то могу, па је овде очигледно да је због непотпуне законске регулативе дошло до мимоилажења у схватању првостепеног и другостепеног суда у вези са применом члана 15 Закона о основама својинскоправних односа. Овај пропис предвиђа обавезну сагласност сувласника у вези са располагањем сувласничком непокретношћу, па се поставља питање да ли установљавање права личне службености на аликвотном уделу једног од сувласника захтева сагласност свих осталих сувласника, с обзиром да се њихово стварно право односи на сваку честицу непокретности. По мом личном мишљењу, таква сагласност не би била неопходна код установљавања личне службености у корист једног од сувласника, а свакако би била неопходан услов уколико се она конституише у корист трећег лица.

Због процесних разлога отворена је расправа пред другостепеним судом и пресудом Апелационог суда у Београду Гж 5927/21²⁰ донета је одлука сличне садржине као и од стране првостепеног суда – Вишег суда у Београду у предмету П 860/20. У овом случају тужиља је

¹⁹ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 857/23

²⁰ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 5927/21

основним захтевом тражила да се утврди да је она власница стана, с обзиром да је исти купљен њеним средствима, које је она поклонила свом, у међувремену преминулом нећаку, са евентуалним тужбеним захтевом којим је тражила да се утврди да има установљену службеност становања на наведеном стану. Захтев тужиље за утврђење права својине је одбијен, а усвојен је евентуални тужбени захтев, те је утврђено право доживотног становања тужиље на наведеном стану.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 3188/23²¹, преиначена је пресуда Вишег суда у Београду П.бр. 6349/19, којом је био усвојен тужбени захтев за исељење тужене из тужиочевог стана, па је другостепеном одлуком одбијен тужбени захтев, јер овај суд сматра да тужена има право службености становања на овом стану.

По налажењу Апелационог суда тужена је несумњиво доказала да је након исељења из претходног стана - на коме је њен пок. супруг имао установљену личну службеност права доживотног становања и то уговором о поклону који је као поклонодавац у новембру 2000.године, закључио са својом ћерком, супругом тужиоца и пресељењем у спорни стан - очигледно постојао договор између тужиоца, као власника спорног стана и пок. супруга тужене да се и на предметном стану установи службеност доживотног становања, с тим да до закључења писаног уговора није дошло. Међутим, одсуство писаног уговора, којим би био потврђен статус тужене и њеног пок. супруга као носилаца права службености становања на предметном стану, не искључује постојање тог њиховог права, како је погрешно закључио првостепени суд, имајући у виду да се статус пок. супруга тужене и након пресељења у предметни стан, а тиме и статус тужене, није разликовао од њиховог статуса корисника претходног стана на коме је уговором о поклону била заснована ова врста службености, будући да је пок. супруг тужене у предметном стану остао да живи све до своје смрти 2011.године, а да је тужена несметано и након његове смрти наставила да користи предметни стан и то све до 2019.године, када је тужилац иницирао овај поступак. Ни супруг тужене, а ни тужена

²¹ Пресуда Апелационог суда у Београду Гж 3188/23

тужиоцу као власнику стана нису плаћали закупнину за предметни стан, што на јасан начин упућује на закључак о постигнутом договору да се право доживотног плодуживања са претходног стана пренесе на предметни стан. Одсуство писаног уговора о праву доживотног становања на спорном стану у корист пок. супруга тужене и тужене лично, не може бити сметња за његово установљење код фактичког постојања овог права у облику вишегодишњег несметаног коришћења и то прво од стране тужене и њеног супруга до 2011. године, када је супруг тужене преминуо, а затим још скоро 9. година од стране саме тужене, што је несметано трајало до подношења тужбе у овој парници 2019. године. Осим тога, становање у предметном стану имало је истоветан карактер као и коришћење претходног стана, на коме је писаним путем установљено право доживотног становања у корист супруга тужене, те тужена основано указује на континуитет вршења овог права почев од његовог установљавања у новембру 2000. године. Иначе стан на коме је писаним уговором било установљено право доживотног становања тужилац и његова супруга су отуђили, како би себи обезбедили боље стамбене услове, што је и био разлог пресељења тужене и њеног супруга из тог стана у овде спорну стамбену јединицу.

Закључак

Надам се да сам кроз овај рад успела да Вас у најкраћим цртама подсетим на овај изузетно важан правни институт који се често среће у судској пракси, јер свако од судија који се бави грађанском материјом у својој судијској каријери имао је бар један предмет у коме је утврђивао постојање службености пролаза, конституисао службеност пролаза, штитио титуларе повласног добра у сметању службености пролаза или утврђивао њен престанак.

Непостојање потпуног регулисања ових стварних права позитивним правом, отежава рад судова, а и правна теорија је неодређена. Независно од тога што усклађеност судске праксе у многоме олакшава поступање судова, и у овој врсти спорова потребно је да се кодификовањем грађанске материје свеобухватније регулише овај правни институт.

III
СУДСКА ПРАКСА

КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

Кривично процесно право

МЕЂУНАРОДНА ПРАВНА ПОМОЋ У КРИВИЧНИМ СТВАРИМА

Против решења којим је одбијена замолница за признање извршења стране пресуде, жалба није дозвољена.

Из образложења:

Имајући у виду чињеницу да чланом 63 Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима није прописано да се решење о одбијању замолнице може побијати жалбом, као у случају усвајања замолнице и доношење пресуде о признању стране кривичне пресуде у ком случају је одредбом члана 62 став 3 наведеног закона прописано да жалбу могу изјавити јавни тужилац, осуђени и бранилац, као и чињеницу да се по налажењу овог суда на могућност изјављивања жалбе против решења о одбијању замолнице не могу sukcesивно применити ни одредбе Законика о кривичном поступку, с обзиром да код наведеног вида међународне правне помоћи тек доношењем пресуде о признању стране кривичне пресуде јавни тужилац и осуђени стичу својство страна у поступку, а које својство конституише право на изјављивање жалбе, док у случају доношења решења о одбијању замолнице својство стране у поступку имају само држава молиља и замољена држава, то све наведене околности, по налажењу Апелационог суда у Београду, Посебног одељења за организовани криминал указују на то да против решења које је донето на основу одредбе члана 63 Закона о

међународној правној помоћи у кривичним стварима жалба није дозвољена.

(решење Апелационог суда у Београду Посебно одељење Кж-По1-Кре 21/24 од 21. јуна 2024. године - решење Вишег суда у Београду Посебно одељење за организовани криминал Кре По1 4/24 од 08. априла 2024. године.)

*аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

МЕРЕ ЗА ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ПРИСУСТВА ОКРИВЉЕНОГ И ЗА НЕСМЕТАНО ВОЂЕЊЕ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

Окривљеном, који се налази у притвору, приликом изрицања блаже мере, може се истовремено изрећи мера јемства и мера забране напуштања стана.

Из образложења:

Апелациони суд у Београду, Посебно одељење, жалбене наводе јавног тужиоца за организовани криминал оцењује као неосноване из разлога што је првостепени суд, доносећи ожалбено решење, правилно и потпуно утврдио чињенично стање и за свој закључак да у конкретном случају кумулативна примена мере јемства и мере забране напуштања стана уз примену електронског надзора представља адекватну замену за меру притвора, дао јасне и довољно аргументоване разлоге, које у свему као правилне прихвата и овај суд, док жалбеним наводима јавног тужиоца за организовани криминал ничим није доведена у питање правилност одлуке првостепеног суда, као и законитост побијаног решења.

(решење Апелационог суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал Кж2-По1 130/24 од 9. маја 2024. године - решење Вишег суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал К По1 бр. 137/22 од 3. априла 2024. године.)

*аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

**ПОСТУПЦИ ЗА ПРЕИНАЧЕЊЕ ПРАВНОСНАЖНЕ
ПРЕСУДЕ**

Када су сходно одредбама из члана 60 и 62 КЗ, испуњени услови за спајање казни, спојиће се и спојене казне из Кв пресуда.

Из образложења:

Будући да су, у складу са одредбама чланова 60 и 62 КЗ, испуњени услови за спајање казни уколико су испуњени услови за спајање казни са бар једном пресудом из Кв пресуде, што је у конкретном случају, не може се прихватити став првостепеног суда да казна затвора у трајању од две године, по пресуди Основног суда у Панчеву К бр. 875/20 од 06. децембра 2021. године, правоснажној дана 7. фебруара 2022. године, због кривичног дела разбојништво из члана 206 став 1 КЗ које је извршено дана 25. децембра 2019. године, не може поново бити предмет изрицања јединствене казне јер су у односу на њу већ примењене одредбе о одмеравању јединствене казне, будући да је иста већ узета као утврђена “спојена” у пресуди Основног суда у Панчеву Кв бр. 113/23 од 9. марта 2023. године, правоснажној дана 29. маја 2023. године и да се, самим тим, не може извршити два пута спајање казне затвора по једној истој пресуди, с обзиром на то да се не врши спајање казни по пресуди Основног суда у Панчеву К бр. 875/20 (која је изгубила своју самосталност правоснажношћу пресуде Основног суда у Панчеву Кв бр. 116/23), већ казна затвора на коју је осуђен пресудом Основног суда у Панчеву Кв бр. 113/23.

(пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 348/24 од 3. априла 2024. године - пресуда Основног суда у Панчеву Кв бр. 86/24 од 21. фебруара 2024. године).

*аутор сентенце: Небојша Павловић,
Виши саветник Апелационог суда у Београду*

Кривично материјално право

ЈАКА РАЗДРАЖЕНОСТ КОД УЧИНИОЦА КРИВИЧНОГ ДЕЛА УБИСТВО НА МАХ

Јакој раздражености код учиниоца кривичног дела убиство на мах, доприноси не само понашање оштећеног у критичној ситуацији већ и његово раније понашање које се огледа у континуираном злостављању, нападима и тешким вређањем која су дуже трајала, а што све укупно доводи до кумулације афекта код учиниоца овог кривичног дела.

Из образложења:

Да је окривљена доведена у стање јаке раздражености произилази из чињенице да је кривично дело извршила у стању битно смањене урачуљивости изазване афектом љутње и страха високог интензитета, који су довели до њене привремене душевне поремећености, а како је то претходно већ образложено, при чему је правилно суд нашао да је окривљена доведена у стање јаке раздражености, не само понашањем оштећеног у време спорног догађаја, већ и континуираним злостављањем, нападом и тешким вређањем, које је трајало дуги низ година, те је дошло до кумулације афекта, а тешко вређање, напад и злостављање се огледају у томе што је оштећени спорном приликом прво лупио један, потом још два шамара окривљеној, почео да се свађа са њом, вређао је, говорио је да је курва и да се швалерише са доктором који је лечи и што ју је, непосредно пре него што је убоден, ухватио за врат и лупио јој шамар, при чему суд налази да околност да је доведена у ово стање без своје кривице произилази из тога што је окривљена, пре него што је сукоб почео, лепила тапете, није започела било какав сукоб са оштећеним, већ је он дошао кући пијан и почео да је вређа, напада и злоставља што је представљало

његов уобичајени образац понашања када год би био под дејством алкохола.

(пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 590/24 од 20. јуна 2024. године - пресуда Вишег суда у Београду К 528/23 од 1. фебруара 2024. године)

*аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

ОДУЗИМАЊЕ ИМОВИНЕ ПРОИСТЕКЛЕ ИЗ КРИВИЧНОГ ДЕЛА

У поступку одузимања имовине проистекле из кривичног дела, власник непокретности може бити лице које је закључило уговор о куповини непокретности са клаузулом *intabulandi* и исплатило купопродајну цену, иако се није укњижило као власник у катастар непокретности.

Из образложења:

С обзиром на то да је погрешно утврдио чињенице у вези постојања клаузуле *intabulandi*, првостепени суд је погрешно утврдио чињенично стање закључујући да окривљени В.П. није власник предметне непокретности, наиме, по налажењу другостепеног суда, пропустио је да утврди да у складу са исказима окривљеног В.П. и В.Б., В.Б. нити је у поседу стана, нити са њим може даље да располаже, те да чињеница да В.П. није укњижен у катастру непокретности, није последица непоседовања сагласности за укњижбу, већ да указује на сумњу на манипулације у погледу скривања порекла имовине, а у контексту и кривичних дела која су предмет овог поступка. С тим у вези, другостепени суд је приликом доношења одлуке узео у обзир и наводе сведока В.Б., о другачијој динамици и начину исплате купопродајне цене, као и наводе да колико се сећа, да му је на руке исплаћено око 10.000 евра, а остатак до 110.000 евра да му је плаћено преко рачуна, што његовог лично, а један део и преко рачуна “Бане” д.о.о. и то око 2.000.000,00 динара (рачуна фирме која је у власништву

његове ћерке), који посебно у контексту кривичних дела која се власнику окривљеном В.П. стављају на терет, такође указују на потребу привременог одузимања непокретности у његовом власништву – двособном стану.

(решење Апелационог суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал Кж-Пои 4/24 од 22. априла 2024. године - решење Вишег суда у Београду, Посебног одељења за сузбијање корупције Пои По4 бр. 6/23 од 22. децембра 2023. године.)

*аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

СТИЦАЈ

Учиницац који истовремено чини кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 1 КЗ и кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а КЗ, огласиће се кривим за једно кривично дело из члана 246 став 1 КЗ, имајући у виду да је код оба кривична дела битно обележје неовлашћено држање опојне дроге и да тежи облик конзумира лакши облик кривичног дела.

Из образложења:

Наиме, Апелациони суд у Београду налази да се, у конкретном случају, ради о привидном идеалном стицају предметних кривичних дела, односно требало би применити правни институт инклузије као облика привидног стицаја, који постоји када једно кривично дело остварује своја обележја кроз неко друго теже кривично дело, с тим што је лакше кривично дело готово багателно, малог значаја у односу на теже дело, али је ипак кривично дело одређено у закону. Околности конкретног случаја су такве да је окривљена радњу кривичног дела из члана 246а став 1 КЗ, описану под тачком два изреке

пресуде, извршила истовремено са радњом кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 1 КЗ која је описана под тачком један изреке пресуде.

(пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 516/24 од 13. јуна 2024. године - пресуда Вишег суда у Панчеву К бр. 41/22 од 27.03.2024. године)

*аутор сентенце: Небојша Павловић,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

Процесно право

ВАЉАНОСТ ПУНОМОЋЈА

Недостатак у заступању за последицу има укидање парничних радњи које су у име странке или другог учесника у поступку предузете, а када постоји на страни тужиоца нужно не води одбачају поднете тужбе.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у Београду П 1536/22 од 10. априла 2023. године тужба тужиоца је одбачена.

Према стању у списима предмета, тужиља је поднела тужбу 28. јула 2022. године преко адвоката Н.Н са прилиженим пуномоћјем, а ради поништаја уговора о доживотном издржавању. У току парнице 20. јануара 2023. године тужиља је обавестила суд да опозива пуномоћје адвокату Н.Н и уз поднесак је достављено пуномоћје за адвоката М.М. Суд је тужбу одбацио на рочишту за главну расправу 10. априла 2023. године, с позивом на члан 91 Закона о парничном поступку јер се у списима предмета налази пуномоћје за које пуномоћник тужиоца адвокат М.М тврди да је оригинал предат суду, а из достављеног пуномоћја се јасно може утврдити да је реч о фотокопији преко које је потпис допуњен хемиском оловком, док пуномоћник

у остављеном року није доставио оригинал пуномоћја, тврдећи да је предат и да се налази у списима предмета.

Међутим, напред изнети закључак првостепеног суда се не може прихватити. Основано се у жалби указује да је учињена битна повреда из члана 374 став 1 у вези са чланом 91 ЗПП, што је од значаја за доношење законите и правилне одлуке.

Одредбом члана 91 Закона о парничном поступку прописано је да је пуномоћник дужан да приликом предузимања прве радње у поступку поднесе пуномоћје и да је суд дужан да у току целог поступка пази да ли је лице које се појављује као пуномоћник овлашћено за заступање. Ако утврди да лице које се појављује као пуномоћник није овлашћено за предузимање одређене радње, суд ће да укине парничне радње које је то лице предузело, ако те радње странка није накнадно одобрила.

Према цитираној законској одредби недостатак у заступању странке за последицу има укидање парничних радњи које су у њено име предузете, а нужно не води одбачају поднете тужбе, посебно када се у обзир узме да тужбу у име тужиље није ни поднела адвокат М.М. у чију ваљаност пуномоћја суд изражава сумњу. Суд јесте у обавези да пази да ли је лице које се појављује као пуномоћник овлашћено за заступање, као што у случају да посумња у ваљаност пуномоћја има на располагању више начина да провери праву вољу лица које је легитимисано као странка, за шта је овлашћен обратити се лично странци, посебно у случају тврдње пуномоћника да је доставио оригинал пуномоћје и недостатка стручних знања суда да то оцени са довољним степеном извесности у односу на примерак пуномоћја који је садржан у спису.

Првостепени суд ће у поновном поступку, након што омогући странци да се изјасни да ли је издала пуномоћје адвокату М.М тј. да ли одобрава радње које је адвокат М.М у току парнице предузела у њено име и за њен рачун, односно омогући пуномоћнику да достави оверено пуномоћје или на други погодан начин провери уредност заступања тужиље, оценити ваљаност предузетих радњи преко наведеног пуномоћника. Зависно од предње изнетог, поступаће по поднетој тужби, с тим што ће имати у виду да чак и у случају да странка није издала

уредно пуномоћје за радње предузете након уредно поднете тужбе, суд није овлашћен да одбаци уредно поднету тужбу, већ је у обавези омогућити странци да радње у поступку предузима лично.

(решење Апелационог суда у Београду Гж 3888/23 од 08. новембра 2023. године - решење Вишег суда у Београду П 1536/22 од 10. априла 2023. године)

*аутор сентенце: Ирена Трифуновић Радуловић,
судија Апелационог суда у Београду*

МЕЋУПРЕСУДА И ПРИМЕНА ВАЖЕЋЕГ ПРОЦЕСНОГ ЗАКОНА У СЛУЧАЈУ ПОВРЕДЕ АУТОРСКОГ И СРОДНОГ ПРАВА

Међупресуда се не може донети у спору у којем је, поред накнаде штете због повреде моралних и имовинских ауторских права, тражено и утврђење повреде тих права.

Важеће норме процесног закона се тренутно примењују на парнице које теку, ако закон у прелазним и завршним одредбама не прописује што друго, без обзира када је повреда ауторског и сродног права извршена.

Из образложења:

Према одредби члана 347 став 1 Закона о парничном поступку, ако је тужени оспорио и основ тужбеног захтева и висину тужбеног захтева, а у погледу основа ствар испуњава услове за доношење одлуке, суд може из разлога целисходности да пресудом само утврди постојање основа тужбеног захтева (међупресуда).

Из наведене одредбе произлази да међупресуда није одлука о тужбеном захтеву, јер се њоме не пружа правна заштита, већ је један процесни инструмент који има за циљ да се рашчлањавањем процесног градива поступак учини економичним и допринесе коначном решењу спора, због чега она може стећи искључиво формалну прав-

носнажност. Предмет међупресуде је основ који је споран, па суд доносећи међупресуду не усваја тужбени захтев, већ утврђује да постоји основ, због чега је изрека побијане међупресуде којом се усваја тужбени захтев тужиље, па се утврђује да постоји основ потраживања према туженима, неразумљива.

Тужиља је тужбеним захтевом предложила да се утврди да су јој тужени повредили морална ауторска права, имовинска ауторска права, имовинска права интерпретатора, као и накнаду штете због повреде ових права. С обзиром да доношењу међупресуде има места само у случају када је тужени оспорио и основ и висину тужбеног захтева, да после наступања правноснажности међупресуде суд наставља расправу о износу који је споран и доноси коначну пресуду којом се усваја захтев у обиму утврђеном на основу претресања, нема никакве сумње да је она могућа само у случају захтева којим се тражи осуда на чинидбу, као на пример накнада штете, али не и у случају захтева за утврђење постављеног у тужби којим се тражи утврђење повреде права. Ово стога што у случају да суд утврди да је повреда права учињена, не само што је решио о основу, решио је о захтеву у целини, због чега ће у таквом случају усвојити тужбени захтев за утврђење. Због тога, у ситуацији када поред захтева за утврђење извршене повреде, тужилац тражи и накнаду штете, будући да се утврђењем повреде права решава и о основу захтева за накнаду штете, јер уколико повреда постоји, постоји и основ за накнаду штете, суд не може донети међупресуду независно од тога што поред захтева за утврђење тужиља поставља и захтев за накнаду штете.

Нову главну расправу првостепени суд спровешће применом процесних норми Закона о ауторском и сродним правима (“Службени гласник РС”, бр. 104/2009 са каснијим изменама и допунама) садржаним у одредбама чланова 204 закључно са 214п, у седмој глави под насловом “Заштита ауторског и сродних права”, као и применом Закона о парничном поступку (“Службени гласник РС”, бр. 72/2011 са каснијим изменама и допунама) јер наведени Закон о ауторском и сродним правима у одредби члана 214а став 1 прописује да се на поступак по тужби и правном леку сходно примењују одговарајуће одредбе закона којим се уређује парнични поступак. Ово све без

обзира на чињеницу што је повреда извршена у време важења ранијих закона према тврдњи тужиле, јер се у случају примене важећих норми процесног закона када је повреда ауторског и сродног права извршена за време неких ранијих материјално-правних норми, не ради о ретроактивној примени закона, већ о тренутној или непосредној примени процесних норми. Наиме, за материјално право важи принцип по коме нови закон нема утицаја на већ засновани однос, те ће суд пресудити спор по закону који је био на снази у време настанка спорног субјективног права, али за разлику од тога, за процесно право важи принцип тренутног (неодложног, временски непосредног) дејства новог процесног закона на парнице које теку, ако закон у прелазним и завршним одредбама не прописује што друго.

Затим ће суд имати у виду да је, с обзиром на тражену правну заштиту којом тужилац тражи утврђење повреде права и накнаду штете (која свој основ може имати само у случају извршене повреде права), искључена могућност доношења међупресуде применом одредбе члана 347 Закона о парничном поступку.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 38/24 од 8. маја 2024. године - пресуда Вишег суда у Београду П4 70/12 од 13. септембра 2023. године)

*аутор сентенце: Сања Драговић,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

НАДЛЕЖНОСТ ДОМАЋЕГ СУДА У ПОСТУПКУ РАЗВОДА БРАКА

У спору са елементом иностраности, домаћи суд који је надлежан за поступак развода брака, надлежан је и за спор о вршењу родитељског права, пошто се исти морају истовремено решити и не могу се раздвајати.

Из образложења:

...Према утврђеном чињеничном стању, тужила и тужени су дана 21.06.2008. године у Француској, у Паризу закључили брак који је уписан у МКВ за матично подручје Врачар под текућим бројем ... за 2012. годину. Странке имају двоје заједничке малолетне деце. Обе странке имају држављанство Републике Србије и Републике Француске и пријављено пребивалиште у Србији, а боравиште им је у Швајцарској. Њихова малолетна деца имају држављанство Републике Србије и Републике Француске, а пребивалиште у Швајцарској. Међу странкама је дошло до трајно поремећених брачних односа, а дана 01.03.2021. године и до прекида брачне заједнице. Пре него што је овај поступак покренут, дана 12.11.2020. године, тужени је пред швајцарским судом покренуо поступак у вези процедуре очувања брачне заједнице, односно ради заштите брака.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је закључио да су се, због чињенице да се више не остварује сврха брака, стекли услови из одредбе члана 41 Породичног закона Републике Србије, па је применом те законске одредбе брак странака развео. Тужбу и противтужбу је у делу захтева за вршење родитељског права, уређење начина виђања деце са другим родитељем и обавезе тог родитеља да доприноси издржавању деце одбацио с позивом на околност да је поводом тих захтева пред швајцарским судом донета одлука која није призната од стране домаћег суда, због чега постоји литиспенденција. Осим тога, како произлази из датих разлога, према Конвенцији о надлежности и меродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мера за заштиту деце о наведеним захтевима је, као суд уобичајеног боравишта малолетне деце, надлежан да одлучује швајцарски суд.

У конкретном случају се ради о спору са елементом иностраности и у таквом спору се, када је тужба поднета пред домаћим судом, поставља питање његове надлежности и примене меродавног права, која питања регулише Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља. Одредбом члана 61 тог закона прописано је да је у брачним споровима надлежност суда СРЈ, односно Републике Србије искључива ако је тужени држављанин Републике Србије и

има пребивалиште у Републици Србије, а да је и у случају када тужени нема пребивалиште у Републици Србији домаћи суд надлежан ако су оба брачна друга држављани Републике Србије, без обзира на то где имају пребивалиште, или ако је тужилац држављани Републике Србије и има пребивалиште у Републици Србији, или ако су брачни другови имали своје последње пребивалиште у Републици Србији, а тужилац у време подношења тужбе има пребивалиште или боравиште у Републици Србији. Према одредби члана 35 истог закона за развод брака меродавно је право државе чији су држављани оба брачна друга у време подношења тужбе. Одредбом члана 11 став 1 прописано је да се, за случај да лице које је држављанин Републике Србије има држављанство неке друге државе, за примењивање овог закона сматра да има само држављанство Републике Србије.

Имајући у виду утврђене чињенице, са једне и цитирану законску регулативу, са друге стране следи да је у овом спору за развод брака надлежност домаћег, односно суда Републике Србије искључива, те да се у поступку има применити домаће право. Из тог разлога је првостепени суд правилно поступио када је, као надлежан за то и примењујући домаће право, о разводу брака одлучио применом одредбе члана 41 Породичног закона РС...

...Међутим, погрешно је првостепени суд када је закључио да је у односу на захтев за развод брака захтев тужбе односно противтужбе у преосталом делу, који се тиче вршења родитељског права односно поверавања малолетне деце једној од странака и права деце да се виђају са родитељем са којим не живе и да их и тај родитељ издржава, могуће третирати као самосталан. Погрешно је, стога, и када је с позивом на поступак који се води пред швајцарским судом, у погледу тих захтева тужбу односно противтужбу одбацио.

Основано се жалбом туженог указује да првостепени суд није могао да одлучи о разводу брака а да истовремено не одлучи и о вршењу родитељског права над малолетном децом, моделу виђања деце са другим родитељем и обавези тог родитеља да доприноси њиховом издржавању. Наиме, из цитираних законских одредби про-

излази да је првостепени суд искључиво надлежан за поступак развода брака те да је одлуку о томе првостепени суд дужан донети применом домаћег права, конкретно Породичног закона а тај закон у парничним поступцима у вези са породичним односима уређује и ситуације у којима долази до атракције надлежности. Таква ситуација је и у спору за развод брака у коме је, према члану 226, суд дужан да пресудом одлучи о вршењу родитељског права, а под тиме се у смислу одредбе члана 68-74 подразумева одлука о поверавању заједничког детета једном родитељу, начину одржавања личних односа детета са другим родитељем и висини доприноса за издржавање детета од стране тог родитеља. То значи да је суд који је надлежан за поступак развода брака, какав је и конкретан случај, надлежан и за спор о вршењу родитељског права пошто се морају истовремено решити и не могу се раздвајати, а што је и у најбољем интересу малолетног детета.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж2 179/23 од 22. септембра 2023. године - пресуда Првог основног суда у Београду П2 1820/20 од 1. децембра 2022. године)

*аутор сентенце: Тања Милановић,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

НОВОНАСТАЛЕ ЧИЊЕНИЦЕ

Чињенице на које се тужена у предлогу за одређивање привремене мере позива временски су настале после закључења главне расправе, па исте нису могле бити предмет оцене у поступку утврђивања чињеничног стања које је било од значаја за одлучивање у првостепеном, а тиме ни у другостепеном поступку.

Из образложења

Према образложењу побјаног решења којим је одбијен предлог тужене за одређивање привремене мере којим је тражено да се измени решење првостепеног суда од 17. јануара 2020. године у првом, другом и трећем ставу изреке и малолетни АА повери мајци на самостално вршење родитељског права, да се тужилац обавезе да

на име издржавања малолетног АА плаћа месечно износ од 8.000,00 динара и да се уреди модел виђања малолетног АА са оцем, тужена је дана 8. априла 2022. године (након што је дана 21. децембра 2021. године главна расправа у овом спору закључена и донета првостепена пресуда) поднела предлог за одређивање привремене мере који је заснован на тврдњи да је од дана пресуђења дошло до промене чињеничног стања у погледу жеље малолетног детета, јер је исти изразио жељу да живи код мајке, а за своје наводе је као доказ приложила извештај о прегледу и услугама проф. др ММ од 13. априла 2022. године.

Правноснажност пресуде се према одредби члана 360 став 3 Закона о парничном поступку везује за чињенично стање утврђено до закључења главне расправе.

У жалби се према одредби члана 372 Закона о парничном поступку не могу износити нове чињенице и предлагати нови докази, осим ако подносилац жалбе учини вероватним да без своје кривице није могао да их изнесе, односно предложи до закључења главне расправе.

Полазећи од цитираних одредаба Закона о парничном поступку чија примена није искључена процесним одредбама Породичног закона, садржине правне заштите коју је тужена предлогом за одређивање привремене мере тражила и чињеница на којима је предлог заснован, произлази да је захтев заснован на чињеници која није постојала у време закључења главне расправе, већ је настала четири месеца након закључења исте, па се о тој новонасталој чињеници која није постојала у време закључења главне расправе не може у овом поступку расправљати нити се може сматрати новом чињеницом у смислу цитиране одредбе члана 372 Закона о парничном поступку. Како су све чињенице на које се тужена у предлогу позвала временски настале после закључења главне расправе, исте нису могле бити предмет оцене у поступку утврђивања чињеничног стања које је било од значаја за одлучивање у првостепеном, а тиме ни у другостепеном поступку, па не могу бити од утицаја ни на правилност побијане одлуке. Стога зах-

теви засновани на наведеним чињеницама могу бити само предмет новог поступка за измену одлуке о вршењу родитељског права и моделу виђања малолетног детета са туженом мајком.

Тачно је да се у породичним односима одлуке суда могу мењати, али не мимо чињеница постојећих у време закључења главне расправе. Чак и када се наведено процесно ограничење сагледа у светлу најбољег интереса детета, према оцени другостепеног суда побиваном одлуком је тај циљ остварен, јер најбољи интерес малолетног АА у конкретном случају подразумева извесност у времену предвидиве и стабилне организације живота детета услед тешкоћа насталих на плану родитељске сарадње. Новонастала породична ситуација изазвана прекидом брачне заједнице родитеља, изостанак споразума о питањима важним за живот детета, различито виђење његове будућности, односно са којим ће родитељем живети и где, и које ће бити његово пребивалиште захтева доношење решења којим се окончава неизвесност о свим наведеним питањима, а опет са друге стране остављена је и могућност измене одлуке о поверавању у неком другом поступку.

На основу наведеног, правилно је првостепени суд одбио као неоснован предлог тужене за одређивање привремене мере.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж2 559/22 од 27. априла 2023. године - пресуда Другог основног суда у Београду П2 1364/19 од 21. децембра 2021. године)

*аутор сентенце: Весна Секулић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ПРИМЕНА НАЧЕЛА ПРАВИЧНОСТИ
И СЛОБОДНЕ СУДИЈСКЕ ОЦЕНЕ ПРИЛИКОМ
ОДЛУЧИВАЊА О ТРОШКОВИМА ПОСТУПКА
У ПОРОДИЧНИМ СПОРОВИМА**

У породичним споровима примарније је новчана средства усмерити на издржавање малолетне деце и у том смислу на њихову добробит а не на узајамна потраживања судских трошкова на

име ангажовања пуномоћника из реда адвоката од стране обе парничне странке.

Из образложења:

Захтев туженог за накнаду трошкова другостепеног поступка одбијен је као неоснован, јер се овај суд иако је у поступку по жалби делимично успео, руководио начелом заштите интереса малолетног детета, а који интерес се огледа, између осталог и у томе да је примарније новчана средства усмерити на издржавање малолетне деце и у том смислу на њихову добробит а не на узајамна потраживања судских трошкова на име ангажовања пуномоћника из реда адвоката од стране обе парничне странке

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж2 373/23 од 30. јуна 2023. године - пресуда Другог основног суда у Београду П2 49/22 од 28. септембра 2022. године)

*аутор сентенце: Весна Дамјановић,
судија Апелационог суда у Београду*

СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ ВИШЕГ СУДА ЗА ПОСТУПАЊЕ ПО ТУЖБИ ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА НА ПРИВАТАН ЖИВОТ ОДНОСНО ПРАВА НА ЛИЧНИ ЗАПИС

За поступање по тужби којом је постављен захтев за заштиту права на приватан живот, односно права на лични запис, сходно члану 25 став 1 тачка 7 Закона о уређењу судова, стварно је надлежан виши суд.

Из образложења:

Према стању у спису предмета, тужбу је дана ... Вишем суду у Београду поднео преко законског заступника малолетни тужилац АА, против туженог ББ Београд, са захтевом да суд утврди да је тужени повредио право на приватност мал.тужиоца на тај начин што је дана ... на интернет страници www... објавио текст "...” у оквиру кога

је незаконито обрадио податке о личности мал.тужиоца и то његово лично име и фотографију, без пристанка његовог законског заступника (став 1); да тужени прекине обраду података о личности тужиоца тако што ће обрисати лично име и фотографију тужиоца објављене на интернет порталу www... у наведеном тексту и забрани туженом да убудуће обрађује податке о личности тужиоца без сагласности законске заступнице тужиоца (став 2); да суд обавезе туженог да тужиоцу накнади нематеријалну штету због повреде права на приватност у износу од 400.000,00 динара са каматом (став 3) и захтевом за трошкове парничног поступка. Према чињеничним наводима тужбе на интернет порталу туженог дана ... објављен је текст у оквиру кога су објављени подаци о личности малолетног тужиоца и то: његово име и његов лик, а без пристанка његове законске заступнице мајке, те како тужени није медиј, већ пружалац електронске услуге, тужилац од туженог потражује наведену заштиту.

Виши суд у Београду се решењем огласио стварно ненадлежним и спис упутио Првом основном суду у Београду као стварно и месно надлежном, а применом одредби чланова 25 став 1 тачка 7 Закона о уређењу судова, те чл. 4, 37-39, и 84 Закона о заштити података о личности, сматрајући да је тужени пружалац електронске услуге који де факто контролише интернет портал на коме су незаконито обрађивани подаци о личности мал.тужиоца, а који се не сматра “руковоцем” ни “обрађивачем” података, те да не постоји надлежност Вишег суда у Београду у смислу одредбе члана 84 став 4 Закона о заштити података о личности .

Први основни суд у Београду је изазвао сукоб надлежности са образложењем да није стварно надлежан за поступање већ да је за поступање по тужби тужилаца надлежан Виши суд у Београду у смислу члана 4 и 84 Закона о заштити података о личности, јер се ради о тужби поднетој ради заштите података о личности мал.тужиоца прописаној овим одредбама за које је овим специјалним законом прописана надлежност вишег суда.

Одредбом члана 4 став 1 тачка 3 Закона о заштити података о личности (“Службени гласник РС бр. 87/2017) је прописано да “обрада података о личности” је свака радња или скуп радњи које се врше

аутоматизовано или неаутоматизовано са подацима о личности или њиховим скуповима, као што су прикупљање, бележење, разврставање, груписање, односно структурисање, похрањивање, уподобљавање или мењање, откривање, увид, употреба, откривање преносом, односно достављањем, умножавање, ширење или на други начин чињење доступним, упоређивање, ограничавање, брисање или уништавање. Чланом 84 став 1 истог закона је прописано да лице на које се подаци односе има право на судску заштиту ако сматра да му је супротно овом закону од стране руковоаца или обрађивача радњом обраде његових података о личности повређено право прописано овим законом. Подношење тужбе суду не утиче на право овог лица да покрене и друге поступке управне или судске заштите. Ставом 2 истог члана је између осталог прописано да се тужбом за заштиту права из става 1 овог члана може захтевати од суда да обавезе тужног на: под тачком 2 исправку односно брисање података о тужиоцу из члана 29, 30 и 32 овог закона и под тачком 6 прекид обраде података из члана 37 истог закона. Ставом 4 истог члана прописано је да се тужба из става 2 и 3 подноси вишем суду на чијој територији руковалац односно обрађивач или њихов представник има пребивалиште, боравиште односно седиште или на чијој територији је лице на које се односе подаци има пребивалиште или боравиште осим ако је руковалац односно обрађивач орган власти. Чланом 86 истог закона прописани су услови и право на накнаду штете.

Имајући у виду да је према тврдњи тужбе објављен текст на интернет порталу туженог у коме су према члану 4 Закона о заштити података о личности објављени подаци о малолетном тужиоцу, лично име и фотографија и да су на тај начин исти учињени доступним, то се судска заштита потражује тужбом између осталог и захтевом за брисање података о тужиоцу и прекидом обраде података а што је регулисано чланом 84 Закона о заштити података о личности, у погледу које је чланом 84 став 4 прописана надлежност вишег суда на чијој територији руковалац односно обрађивач, или њихов представник има пребивалиште, боравиште односно седиште, то овај суд налази да се ради о спору из надлежности вишег суда, јер то произи-

лази из чињеничних навода тужбе у односу на које је постављен захтев за судску заштиту, а иста заштита је прописана чланом 8 Конвенције о заштити људских права, па се ради о поступању из надлежности Вишег суда у Београду прописане чланом 25 став 1 тачка 7 Закона о уређењу судова, јер се тужбом потражује заштита права на приватан живот, односно права на лични запис.

(решење Апелационог суда у Београду Р 29/24 од 14. марта 2024.године)

*аутор сентенце: Јасмин Томић,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ ПРИВРЕДНОГ СУДА

У спору по тужбеном захтеву за исплату законске затезне камате на дневни износ судских пенала досуђених по решењу донетом у поступку пред привредним судом, у коме је и настала сама обавеза на исплату, стварно је надлежан привредни суд.

Из образложења:

Првостепени суд је у овом предмету по тужбеном захтеву за исплату законске затезне камате на досуђени дневни износ судских пенала, а које произилази из решења Привредног суда у Београду И бр. 5/2020 од 30. октобра 2020. године и касније донетих решења истог суда, нашао да се у смислу одредби члана 27 Закона о уређењу судова, ради о спору у коме је већ заснована надлежност Привредног суда у Београду, те је донео побијано решење којим се огласио стварно ненадлежним у смислу одредбе члана 17 став 1 и члана 20 став 1 ЗПП.

Према схватању другостепеног суда, како се у овом поступку тражи законска затезна камата на досуђене судске пенале управо по решењу Привредног суда у Београду И 5/2020 од 30. јануара 2020. године, то је правилно првостепени суд закључио да се ради о спору који произилази из овог решења Привредног суда у Београду И бр. 5/2020 од 30. јануара 2020. године, и касније донетих решења истог суда, те да је за суђење у овом спору надлежан Привредни суд у Бео-

граду као стварно и месно надлежан, а све у смислу одредбе члана 27 Закона о уређењу судова.

Неосновани су наводи жалбе да се не ради о надлежности привредног суда већ редовног суда јер је чланом 25 став 1 тачка 7 Закона о уређењу судова прописано да виши судови суде, поред осталог и у грађанско-правним споровима ако вредност предмета спора омогућује изјављивање ревизије какав је конкретан спор према његовој вредности. Наиме, обавеза на исплату пенала за коју сада тужилац тражи законску затезну камату проистиче из решења које су донета пред Привредним судом у Београду у поступку који је покренут пред Привредним судом у Београду између ових лица, дакле тужиоца и туженог, те је обавеза на исплату пенала настала у поступку пред Привредним судом, па се законска затезна камата као акцесорни захтев може тражити само у том поступку у коме је и настала сама обавеза на исплату.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 5230/23 од 23. новембра 2023. године - пресуда Вишег суда у Београду П 1127/23 од 27. јула 2023. године)

*аутор сентенце: Јелена Чабаркапа,
самостални саветник Апелационог суда у Београду*

СУКОБ НАДЛЕЖНОСТИ У СПОРОВИМА ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ НАСТАЛОМ ОБЈАВОМ НА ТВИТЕРУ

У споровима за накнаду нематеријалне штете учињене преко друштвене мреже „твитер“ не постоји искључива надлежност вишег суда, већ се стварна надлежност одређује према постављеној вредности спора.

Из образложења:

Тужилца је поднела тужбу Првом основном суду у Београду, ради накнаде нематеријалне штете и уклањања садржаја са twiter нало-

га туженог, означавајући вредност спора у износу од 550.000,00 динара. Тужени је у одговору на тужбу истакао приговор стварне ненадлежности, наводећи да је у овој правној ствари, имајући у виду врсту предмета спора надлежан Виши суду у Београду. Поступајући по поднетој тужби, а имајући у виду да је у конкретном случају реч о спору у којем тужиља тражи уклањање информација на медију туженог (twitter налогу) о њеном покојном оцу, те објављивање одговора на информацију, као и накнаду штете поводом изнете информације, Први основни суд у Београду се огласио стварно ненадлежним за поступање у овом спору уз налог да се по правоснажности овог решења списи предмета доставе Вишем суду у Београду, као стварно и месно надлежном суду. Након пријема списка, Виши суд у Београду одбио је да прихвати надлежност, истичући да је тужиља поднела тужбу против туженог због штете која јој је, како се тужбом тврди проузрокована објавом туженог на његовом профилу на друштвеној мрежи twitter, па како друштвене мреже нису медији, то сматра да је за одлучивање у овој правној ствари надлежан Први основни суд у Београду.

По налажењу Апелационог суда, како је услов за заснивање надлежности Вишег суда у Београду у спору за накнаду штете поводом објављивања информације околност да је информација објављена у медију који је уписан у регистар медија, а што није случај са мрежом twitter на којој је објављена спорна информација, то се у конкретном случају ради о спору за накнаду штете применом одредби Закона о облигационим односима, те је, имајући у виду опредељену вредност предмета спора од 550.000,00 динара, за поступање надлежан Први основни суд у Београду, сходно одредби чл.1 Закона о парничном поступку, а у вези са чланом 24 став 2 Закона о уређењу судова.

Одредбама Закона о уређењу судова (“Службени гласник РС”, бр. 10/23), прописано је да основни суд у првом степену суди у грађанскоправном спору ако за поједини грађанскоправни спор није надлежан други суд (члан 24 став 2), а виши суд у првом степену, поред осталог, суди у грађанскоправном спору када вредност предмета спора омогућује изјављивање ревизије и накнаде штете у вези са објављивањем информације (члан 25 став 1 тачка 7). Одредбом члана 29 Законом о јавном информисању и медијима прописано је да је медиј средство

јавног обавештавања које речима, сликом, односно звуком преноси уреднички обликоване информације, идеје и мишљења и друге садржаје намењене јавној дистрибуцији и неодређеном броју корисника (став 1). Под медијем се у смислу овог закона нарочито подразумевају дневне и периодичне новине, сервис новинске агенције, радио-програм и телевизијски програм и електронска издања тих медија, као и самостална електронска издања (уређивачки обликоване интернет странице или интернет портали), а који су регистровани у Регистру медија, у складу са овим законом (став 2). Одредбом члана 112 истог закона, прописано је да лице на које се односи информација чије је објављивање у складу са овим законом забрањено, а које због њеног објављивања трпи штету, има право на накнаду материјалне и нематеријалне штете у складу са општим прописима и одредбама овог закона, независно од других средстава правне заштите која том лицу стоје на располагању у складу са одредбама овог закона. Право на накнаду штете из става 1. овог члана има и лице којем није објављен одговор, исправка или друга информација чије је објављивање наложено одлуком надлежног суда, а које због необјављивања трпи штету. Одредбом члана 113 истог закона прописано је да новинар, односно одговорни уредник одговара за штету насталу објављивањем информације из члана 112. став 1. овог закона, ако се докаже да је штета настала његовом кривицом. Одредбом члана 115 истог закона прописано је да новинар, одговорни уредник и издавач солидарно одговарају за штету насталу објављивањем информације из члана 112. став 1. овог закона, као и за пропуштање објављивања информације из члана 112. став 2. овог закона. Одредбом члана 39 став 1 Закона о парничном поступку ("Сл. гласник РС", бр. 72/11 са свим каснијим изменама и допунама) прописано је да је за суђење опште месно надлежан суд на чијем подручју тужени има пребивалиште.

Полазећи од цитираних законских одредби, другостепени суд је имао у виду да налог туженог на twiter мрежи не представља средство јавног обавештавања, нити је мрежа twiter уписана у регистар медија у смислу одредбе чл. 29 Закона о јавном информисању и медијима. Такође, одредбама члана 113 и 115 истог Закона прописа-

но је ко може бити тужени (пасивно легитимисан) за штету насталу објављивањем информације, а у конкретној правној ствари тужени није ни новинар, ни одговорни уредник медија, те се не ради се о спору за накнаду штете из члана 25 став 1 тачка 7 Закона о уређењу судова. Због наведеног за пресуђење у овој правној ствари надлежан је основни суд по правилима о општој надлежности, а не применом правила о искључивој надлежности.

(решење Апелационог суда у Београду Р 66/23 од 23. маја 2023. године).

*аутор сентенце: Славица Белогрлић,
виши саветник Апелационог суда Београду*

ЧЛАН 584 ЗКП-а И ИСПИТИВАЊЕ ЧИЊЕНИЦЕ У ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

Парнични судови у редовном парничном поступку ради одређивања накнаде штете због неоснованог лишења слободе, не могу улазити у оцену разлога којима се руководио кривични суд приликом одређивања притвора, чак и у ситуацији када је накнадно дошло до обуставе поступка услед одустанка јавног тужиоца од кривичног гоњења, односно не може преиспитивати одлуке кривичног суда, јер се оне испитују по жалби пред другостепеним судом у складу са одредбама кривичнопроцесног права, већ само може испитивати услове за остварење права тужиоца на накнаду штете коју он тужбеним захтевом потражује.

Из образложења:

Из свих изведених доказа Апелациони суд је несумњиво утврдио чињеницу да је у кривичном поступку тужиоцу одређен притвор због тога што се налазио у бекству до лишења слободе, а након тога због постојања опасности од бекства, обзиром да је потрага за тужиоцем по расписаној потерници од дана одређивања притвора као лицу које се налази у бекству па до лишења слобода трајала скоро 11 година. Наведено произлази како из изреке наведених решења, тако и из њиховог образложења.

Парнични судови у редовном парничном поступку ради одређивања накнаде штете због неоснованог лишења слободе, не могу улазити у оцену разлога којима се руководио кривични суд приликом одређивања притвора, чак и у ситуацији када је накнадно дошло до обуставе поступка услед одустанка јавног тужиоца од кривичног гоњења, као што је овде случај (одлука ВКС Рев 1929/19 од 19. јуна 2019. године), односно не може преиспитивати одлуке кривичног суда, јер се оне испитују по жалби пред другостепеним судом у складу са одредбама кривичнопроцесног права, већ само може испитивати услове за остварење права тужиоца на накнаду штете коју он тужбеним захтевом потражује.

Из свих изведених доказа које је овај суд у фази отворене расправе поново ценио, посебно имајући у виду налоге из укидног решења Врховног касационог суда, Апелациони суд је оценио да из приложених и предложених доказа несумњиво произлази да је тужилац скривио притвор, те да му сагласно цитираним одредбама право на накнаду нематеријалне штете због неоснованог лишења слободе по основу објективне одговорности државе не припада, јер постоји разлог који такву накнаду искључује, а који је цитираном законском одредбом императивно одређен као разлог губитка тог права.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 5112/21 од 11. априла 2022. године - пресуда Вишег суда у Београду П 881/21 од 10. јуна 2021. године)

*аутор сентенце: Јелена Стевановић,
судија Апелационог суда у Београду*

Стварно право

НАКНАДА ЗА ФАКТИЧКИ ИЗУЗЕТО ЗЕМЉИШТЕ УЧИЊЕНО РЕГУЛАЦИЈОМ КОРИТА РЕКЕ

Република Србија је пасивно легитимисана у односу на захтев за исплату накнаде за фактички изузето земљиште, учињено регулацијом корита реке која представља јавну својину Републике Србије сходно одредбама члана 2, члана 3 и члана 9 Закона о јавној својини и члана 5 став 1 и 2 Закона о водама.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању тужиоци су власници са по ... идеалних делова кат.парц. бр.... уписане у лист непокретности број ... КО Лисопоље, које је фактички одузета њиховом правном претходнику 80-тих година прошлог века, регулацијом корита реке Тамнаве и сада представља водно земљиште. Регулацијом корита реке Тамнаве, формирањем форланда, промењен је досадашњи карактер одузетог земљишта. Предметна парцела се у целој површини налази у кориту за мале и велике воде реке Тамнаве (форланду), а на тој деоници уређено је корито реке Тамнаве, са обостраним заштиним насипима и има статус водног објекта за заштиту од поплава. Правном претходнику тужилаца парцела је одузета без одговарајућег поступка и без исплате накнаде. Процена тржишне вредности непокретности извршена је на основу записника Пореске управе Уб.

Супротно жалбеним наводима тужене, Република Србија је пасивно легитимисана у конкретној правној ствари, због чега је обавезна да тужиоцима исплати накнаду због изузимања из поседа предметне парцеле без одговарајуће одлуке о томе и исплате накнаде. Одредбом члана 2 Закона о јавној својини прописано је да јавну својину чини право својине Републике Србије - државна својина, право својине аутономне покрајине - покрајинска својина и право својине

јединице локалне самоуправе - општинска, односно градска својина, одредбом члана 3 став 1 прописано је да су у јавној својини природна богатства, добра од општег интереса и добра у општој употреби, за која је законом утврђено да су у јавној својини, ствари које користе органи и организације Републике Србије, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, установе, јавне агенције и друге организације чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе и друге ствари које су, у складу са законом, у јавној својини, а чланом 9 став 1 да су воде, водотоци и њихови извори, минерални ресурси, ресурси подземних вода, геотермални и други геолошки ресурси и резерве минералних сировина, и друга добра која су посебним законом одређена као природна богатства, у својини Републике Србије. Осим тога одредбом члана 5 став 1 и 2 Закона о водама, прописано је да су воде природно богатство у својини Републике Србије и да су воде и водно земљиште у јавној својини, јавно водно добро. Управљање водама је у надлежности Републике Србије, како је прописано одредбом члана 24 Закона о водама, док управљање водама Република Србија остварује преко надлежних министарстава, органа аутономне покрајине, органа јединице локалне самоуправе и јавног водопривредног предузећа. Према томе воде као природно богатство су у државној, односно јавној својини Републике Србије, а јавно водопривредно предузеће основано је од стране Републике Србије, ради обављања делатности од јавног, односно од општег интереса, те средства за обављање своје делатности добија из накнада прописаних законом, као и из буџета Републике Србије, те не може бити обвезник накнаде. Имајући у виду наведено без утицаја су наводи жалбе тужене да Република Србија нема ингеренције нити надлежности у погледу предметне катастарске парцеле. Како се предметна парцела која је изузета из поседа налази у кориту реке Тамнаве, односно између реке Тамнаве и одбрамбеног насипа у реону плавлеења, то су тужиоцу онемогућени да користе своју парцелу у целости због чега имају право на новчану накнаду у висини тржишне вредности предметне непокретности, с обзиром да је право на имовину гарантовано чланом 1 Протокола 1 Европске конвенције за

заштиту људских права и основних слобода, као и да Устав Републике Србије чланом 58 став 1 и 2 прокламује право на мирно уживање својине и других имовинских права стечених на основу закона, те да право својине може бити одузето и ограничено само у јавном интересу утврђеном на основу закона уз накнаду која не може бити нижа од тржишне, те у ситуацији одузимања непокретности без законом спроведеног поступка, власнику односно кориснику непокретности припада правична новчана накнада у висини тржишне вредности непокретности.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 27/24 од 10. јануара 2024. године - пресуда Основног суда у Убу П 288/23 од 31. октобра 2023. године)

*аутор сентенце: Јасмин Томић,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

НЕПОСТОЈАЊЕ ОБАВЕЗЕ СУВЛАСНИКА – ДРЖАОЦА ДА ДРУГОМ СУВЛАСНИКУ НАДОКНАДИ ВРЕДНОСТ КОРИСТИ КОЈУ ЈЕ ИМАО ОД УПОТРЕБЕ

У пасивном понашању сувласника који се не налази у државини ствари манифестује се воља да се ствар не користи, па самим тим право употребе према потребама прелази на другог сувласника који се у државини ствари већ налази. Привремени евентуални прелаз користи има свој основ у правној природи сувласништва, све док се не постигне споразум о уређењу начина коришћења заједничке непокретности, односно одлуком суда не одлучи о начину коришћења или деобе ствари.

Из образложења:

Под употребом туђе ствари у своју корист у смислу члана 219 ЗОО, подразумева се такво коришћење ствари при коме се она претвара у нешто друго или престаје да постоји (напр. када неко туђу циглу угради у свој кров), а корист остварену таквом употребом ствари дужан је да накнади имаоцу ствари и савестан стицалац.

Овај институт као посебан вид правно неоснованог обогаћења треба разликовати од коришћења туђе ствари у своју корист у смислу члана 38 став 2 ЗОСПО, који подразумева употребу при којој идентитет ствари остаје очуван, а у ком случају савесни држалац није дужан да плати накнаду за коришћење ствари за време док је био савестан.

Супротно закључку првостепеног суда, у конкретном случају се не може говорити о употреби туђе ствари, јер тужена као сувласник није користила туђу већ своју ствар, због чега нема места примени члана 219. Закона о облигационим односима, који уређује однос између власника и трећег лица.

У конкретном случају се не може говорити ни о стицању без основа, јер сувласник има правни основ коришћења ствари у свом аликвотном делу, дакле сразмерно свом уделу на свакој честици ствари. Ово стога што је тужена као сувласник имала аликвотни део непокретности који се простире на целу ствар и битно се разликује од реалног дела.

Пошто је сувласник власник сваке честице на ствари, он може заједно са другим сувласником користити ствар, с тим што се својим овлашћењем и употребом може, али не мора користити. У пасивном понашању сувласника који се не налази у државини ствари манифестује се воља да се ствар не користи, па самим тим право употребе према потребама прелази на другог сувласника који се у државини ствари већ налази. Како сувласник, као и власник има потпуну слободу коришћења или некоришћења ствари, сувласник држалац, без обзира што је сувласништво правна заједница, не би био у обавези да позива другог сувласника на коришћење и да му активно нуди судржавину, у ситуацији када то други сувласник не тражи.

Сувласник који се пасивно понашао према ствари на којој постоји сусвојински однос манифестовао је вољу да ствар не користи, па је самим тим право употребе аутоматски прешло на другог сувласника који се налази у државини ствари.

Основани су жалбени наводи тужене да се, са изложеног, не може сматрати несавесним држаоцем непокретности даном подношења предлога за физички деобу, имајући у виду, да без обзира на сазнање тужене да тужиља као сувласник са 1/3 идеалног дела на стану жели да исти користи, привремени евентуални прелаз користи има свој основ у правној природи сувласништва све док се не постигне споразум о уређењу начина коришћења заједничке непокретности, а у конкретном случају до сагласне продаје и цивилне деобе предметног стана који је уследио након повлачења наведеног предлога од стране тужиље.

Како сувласник – држалац није дужан да другом сувласнику надокнади вредност користи коју је имао од употребе, јер привремени евентуални прелаз користи има свој основ у правној природи сувласништва све док се не постигне споразум о уређењу начина коришћења заједничке непокретности, односно одлуком суда не одлучи о начину коришћења или деобе ствари, то се не може, као правилан, прихватити закључак првостепеног суда о основаности тужбеног захтева тужиље за период од дана подношења предлога за физичку деобу па до продаје предметне непокретности, по основу накнаде за употребу туђе ствари.

Ово стога што привремени евентуални прелаз користи има свој основ у правној природи сувласништва, све док се не постигне споразум о уређењу начина коришћења заједничке непокретности, односно одлуком суда не одлучи о начину коришћења или деобе ствари.

У конкретном случају је тај привремени евентуални прелаз користи имао свој основ не само до подношења предлога за физички деобу, већ и након тога, све до споразума међу странкама као сувласницима, када је ван поступка пред судом дошло до продаје и цивилне деобе предметног стана у јулу месецу 2017.године, због чега је тужиља предлог за физичку деобу поднет дана 31.12.2015. године повукла, што је међу странкама било неспорно.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 1478/21 од 21. јула 2022. године - пресуда Другог основног суда у Београду П 33/19 од 9. децембра 2020. године)

*аутор сентенце: Јелена Стевановић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ПРАВНИ ИНТЕРЕС ЗА ТУЖБУ ЗА УТВРЂЕЊЕ СТВАРНЕ
СЛУЖБЕНОСТИ ВЛАСНИКА ПОСЛУЖНОГ ДОБРА**

Власник послужног добра има правни интерес да тражи утврђење законске стварне службености на својим непокретностима према власнику повласног добра.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је власник катастарских парцела које се налазе у грађевинском подручју преко којих се простиру електроенергетски водови далековода које одржава и користи тужени и који су затегнути из правца разводног постројења које се налази уз непокретност тужиоца а које је стављено у функцију 1970. године када је издата употребна дозвола за конкретни високонапонски далековод. У односу на парцеле тужиоца изнад којих пролазе каблови електричне енергије ваздушним путем није спроведен поступак експропријације, а испод њих се према Закону о енергетици и Правилнику о технолошким нормативима налази заштитни појас далековода те се делови парцела преко којих прелазе постојећи надземни водови од 220 KW налазе у заштитном коридору, а својина на њима је ограничена одредбама наведеног закона и подзаконског акта тако што је забрањена градња објеката у заштитном појасу, извођење других радова и сађење дрвећа и других растиња.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је, имајући у виду да се предметне катастарске парцеле налазе у заштитном коридору, правилно закључио да је тужени засновао право стварне службености преласка електроенергетског вода у ширини заштитног појаса изнад непокретности тужилаца у утврђеним мерама и границама.

Неосновано жалбом тужени указује да је првостепени суд учинио битну повреду одредаба парничног поступка из члана 374 став 1 у вези члана 294 став 1 тачка 6 ЗПП.

По оцени апелационог суда тужилац као власник послужног добра има правни интерес да утврди границе стварне службености

иако је у питању законска службеност, пошто иста оптерећује његове непокретности због установљене службености те се у том смислу претпоставља правни интерес власника послужног добра. Законом о енергетици (“Сл. гласник РС”, бр. 145/14 од 29. децембра 2014. године) који је ступио на снагу 30. децембра 2014. године одредбом члана 218 став 2 изричито је прописано да се даном изградње електроенергетског вода успоставља заштитни појас и заснива стварна службеност, независно од тога да ли су заштитни вод и електроенергетски каблови постављени по ранијем Закону о енергетици или након измене закона, јер сам закон даје могућност власнику послужног добра да може поставити захтев за утврђење, а да има правни интерес да зна у којим мерама и границама да се понаша када послужује туђу непокретност.

Према одредби члана 194 став 2 Закона о парничном поступку код тужбе за утврђење мора постојати правни интерес, како то налази и првостепени суд, и он постоји ако пресуда коју тужилац хоће да постигне декларативном тужбом утиче на сферу његових правних односа. На свај правни интерес тужилац мора указати јер у противном тужба за утврђење не би била допуштена, што би имало за последицу одбачај тужбе (члан 294 став 1 тачка 6 ЗПП), осим у ситуацији када је могућност покретања спора за утврђење изричито прописана посебним законом, када се постојање интереса за тужбу претпоставља, па ту претпоставку тужилац не мора учинити вероватном, јер у тим ситуацијама, с обзиром на природу одређеног односа, закон полази од претпоставке да тужилац такав интерес има, те да треба пружити судску заштиту уколико тужилац то тражи. Пролазак кабла електричне енергије ваздушним путем изнад непокретности представљао је законску стварну службеност (параграф 340 Српског грађанског законика) и пре ступања на снагу наведеног Закона о енергетици када је изричито у одредби члана 218 став 2 регулисано да се даном изградње електроенергетског вода успоставља заштитни појас и заснива се службеност преласка електроенергетског вода у ширини заштитног појаса. Потреба да се несигурна ситуација реши може се за тужиоца састојати у томе што ће он остварити неко своје даље право или ће сазнати како да убудуће одреди своје понашање. Дакле, уколико тужилац има правни интерес да суд отклони неизвесност и

утврди постојање правног односа који је заснован између странака тај правни интерес тужиоца омогућава му да постави захтев за утврђење постојања права односно правног односа.

Имајући у виду све наведено, интерес тужиоца за постављање захтева за утврђење стварне службености у мерама и границама заштитног појаса несумњиво постоји па је тражена правна заштита тужбом за утврђење дозвољена, због чега су супротни жалбени наводи којима се оспорава правни интерес за подношење тужбе у смислу члана 194 став 1 и 2 Закона о парничном поступку наводима да исти постоји само за утврђење сопственог права, тако да тужилац као власник послужног добра нема правни интерес да утврди било које право туженог које му као власнику повласног добра припада, оцењени неосновани.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 4871/22 од 22. маја 2024. године - пресуда Основног суда у Обреновцу П 502/20 од 12. априла 2022. године)

*аутор сентенце: Станислава Митровић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ПРАВНИ ИНТЕРЕС СУПРУЖНИКА НА ЧИЈЕ ИМЕ
ЈЕ УПИСАНА ЗАЈЕДНИЧКИ СТЕЧЕНА НЕПОКРЕТНОСТ,
ЗА ПОДНОШЕЊЕ ТУЖБЕ РАДИ УТВРЂЕЊА
СВОГ СУВЛАСНИЧКОГ УДЕЛА У СТИЦАЊУ**

Супружник који је уписан као власник непокретности коју су странке као супружници заједничким радом стекли у брачној заједници, има правни интерес за подношење тужбе којом тражи утврђење свог сувласничког дела на предметној ствари или праву, сразмерно обиму за који тврди да представља његов удео у стицању.

Из образложења:

Ставом петим изреке побијане пресуде, одбачена је тужба тужиље у делу којим је тражено да се утврди да је по основу стицања

у браку са туженим власник на 8959/10000 дела двособног стана бр. 23 корисне површине 29 м², на седмом спрату зграде у улици ... у Панчеву, ..., постојећи у згради-објекту бр. 1 означеном као стамбено-пословна зграда-..., израђена на кат.парц.... КО Панчево, уписана у Лист непокретности бр. ... КО Панчево. Предметни стан уписан је у регистру непокретности као својина тужиле са 1/1 дела.

Међутим, наведена одлука не може се прихватити као правилна, јер је захваћена битном повредом одредбе поступка из члана 374 став 2, тачка 12 ЗПП, на шта се у жалби тужиле основано указује.

Одредбама члана 171 став 1, 176 став 2 и 180 став 2 Породичног закона ("Сл.гласник РС" 18/2005 са изменама и допунама), прописано је између осталог да имовина коју су супружници стекли радом у току трајања заједнице живота у браку представља заједничку имовину и да се сматра да је упис извршен на име оба супружника и када је извршен на име само једног од њих, као и да се претпоставља да су удели супружника у заједничкој имовини једнаки. Стога потреба за отклањањем неизвесности у погледу обима удела у стицању супружника, оправдава истицање захтева за утврђење удела у стицању заједничке имовине парничних странака и од стране супружника на чије име је упис извршен.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 5920/23 од 10. маја 2024. године - пресуда Основног суда у Панчеву П 1552/14 од 9. маја 2023. године)

*аутор сентенце: Ирена Трифуновић Радуловић,
судија Апелационог суда у Београду*

ПРАВО СТАНОВАЊА

Право доживотног плодуживања, становања (habitatio) може да егзистира и у одсуству писаног уговора.

Из образложења:

Тужилца је основним захтевом тражила да се утврди да је она власница стана, с обзиром да је исти купљен њеним средствима, које

је она поклонила свом, у међувремену преминулом нећаку, са евентуалним тужбеним захтевом којим је тражила да се утврди да има установљену службеност становања на наведеном стану. Захтев тужиље за утврђење права својине је одбијен, а усвојен је евентуални тужбени захтев, те је утврђено право доживотног становања тужиље на наведеном стану.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 3188/23, преиначена је пресуда Вишег суда у Београду П.бр. 6349/19, којом је био усвојен тужбени захтев за исељење тужене из тужиочевог стана, па је другостепеном одлуком одбијен тужбени захтев, јер тај суд сматра да тужена има право службености становања на овом стану.

По налажењу Апелационог суда тужена је несумњиво доказала да је након исељења из претходног стана - на коме је њен пок. супруг имао установљену личну службеност, права доживотног становања и то уговором о поклону који је као поклонодавац у новембру 2000.године, закључио са својом ћерком, супругом тужиоца и пресељењем у спорни стан - очигледно постојао договор између тужиоца, као власника спорног стана и пок. супруга тужене да се и на предметном стану установи службеност доживотног становања, с тим да до закључења писаног уговора није дошло. Међутим, одсуство писаног уговора, којим би био потврђен статус тужене и њеног пок. супруга као носилаца права службености становања на предметном стану, не искључује постојање тог њиховог права, како је погрешно закључио првостепени суд, имајући у виду да се статус пок. супруга тужене и након пресељења у предметни стан, а тиме и статус тужене, није разликовао од њиховог статуса корисника претходног стана на коме је уговором о поклону била заснована ова врста службености, будући да је пок. супруг тужене у предметном стану остао да живи све до своје смрти 2011.године, а да је тужена несметано и након његове смрти наставила да користи предметни стан и то све до 2019.године, када је тужилац иницирао овај поступак. Ни супруг тужене, а ни тужена тужиоцу као власнику стана нису плаћали закупнину за предметни стан, што на јасан начин упућује на закључак о

постигнутом договору да се право доживотног плодуживања са претходног стана пренесе на предметни стан.

Одсуство писаног уговора о праву доживотног становања на спорном стану у корист пок. супруга тужене и тужене лично, не може бити сметња за његово установљење код фактичког постојања овог права у облику вишегодишњег несметаног коришћења и то прво од стране тужене и њеног супруга до 2011.године, када је супруг тужене преминуо, а затим још скоро 9. година од стране саме тужене, што је несметано трајало до подношења тужбе у овој парници 2019.године. Осим тога, становање у предметном стану имало је истоветан карактер као и коришћење претходног стана, на коме је писаним путем установљено право доживотног становања у корист супруга тужене, те тужена основано указује на континуитет вршења овог права почев од његовог установљавања у новембру 2000.године. Иначе стан на коме је писаним уговором било установљено право доживотног становања тужилац и његова супруга су отуђили, како би себи обезбедили боље стамбене услове, што је и био разлог пресељења тужене и њеног супруга из тог стана у овде спорну стамбену јединицу.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 3188/23 од 20. новембра 2023. године - пресуда Вишег суда у Београду П 6349/19 од 26. октобра 2020. године)

*аутор сентенце: Лана Мамула Димитријевић,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

СТИЦАЊЕ ПРАВА СВОЈИНЕ (ВАНРЕДНИМ) ОДРЖАЈЕМ НА ШУМСКОМ ЗЕМЉИШТУ

Приликом извођења закључка о испуњености услова за стицање права својине ванредним одржајем на основу правног посла чији је предмет шумско земљиште које је у друштвеној односно државној својини, што се превасходно односи на то да ли је оборена претпоставка савесности стицања, потребно је ценити да ли је стичалац објективно могао знати, односно да ли му је могло остати непознато да друга страна није власник предметне

непокретности већ њен корисник, као и шта га је као стигаоца навело да основано верује да је корисник био овлашћен да предметним земљиштем у том својству располаже, с обзиром на посебан правни режим такве врсте земљишта.

Из образложења:

Према изнетим разлозима, тужилац је 22. новембра 1995. године са НН, као продавцем, а у својству купца закључио уговор о продаји земљишта 523/95, којим је у члану 1 предвиђено да продавац продаје купцу катастарску парцелу 237, шума треће класе површине 0.57.95ха, која је уписана као друштвена својина са правом коришћења продавца. Чланом 3 уговора је потврђено да је продавац од купца наплатио целокупан износ купопродајне цене, док је чланом 6 предвиђено да ће се предаја у посед предметног земљишта извршити одмах по овери уговора пред судом и без симболичне предаје, те да купац преузима обавезу да од 1. јануара 1996. године плаћа све јавне дажбине за купљено земљиште. На наведеном уговору стоје потписи уговарача, који нису оверени. Према записнику службе за уређење земљишта продавца од 22. новембра 1995. године, поводом продаје земљишта чији је корисник продавац, земљиште у друштвеној својини које се води као катастарска парцела 237 шума треће класе од 0.57.95 ха КО Мала Моштаница, продаје се на основу одлуке Управног одбора АД од 13. марта 1995. године, констатовано је да је међу лицима која испуњавају услове да буду учесници у лицитацији у вези са куповином предметне катастарске парцеле, овде тужилац и да је тужилац понудио навишу цену, па је он купац предметне парцеле, а записник су потписала три члана комисије. Током свих година (од средине деведесетих година) нико никада тужиоцу није оспоравао право на том земљишту.

Полазећи од напред утврђеног чињеничног стања, с позивом на члан 28 став 4 и члан 33 Закона о основама својинскоправних односа, првостепени суд је усвојио тужбени захтев и утврдио право власништва тужиоца на предметној парцели.

Међутим, овакав закључак првостепеног суда се за сада не може прихватити јер је у првостепеном поступку учињена битна повреда одредбе парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 12 ЗПП, с обзиром да је изрека пресуде нејасна и у несагласности је са изнетим разлозима, који су непотпуни и противречни. Због погрешне примене материјалног права одлучне чињенице нису правилно и потпуно утврђене.

Законом о шумама („Сл.гласник РС“, бр. 46/91 са изменама и допунама) који је био важећи у време закључења уговора о купопродаји од 22. новембра 1995. године је у члану 8 прописано да шумска земљишта у државној својини не могу да се отуђују, осим у случајевима арондације и комасације и у случајевима утврђеним тим законом, док члан 75 истог закона прописује да корисник шуме може по тржишним условима да отуђи, замени поједину шуму или део шуме у којој не може да организује рационално газдовање (мања изолована шума, енклава или полуенклава у шумама корисника односно сопственика) за шуму или делове шума других корисника односно сопственика, ако се њихове шуме налазе као изоловане односно енклаве или полуенклаве у комплексу шума у државној или друштвеној својини.

Према одредби члана 72 Закона о основама својинскоправних односа (“Сл.лист СФРЈ”,бр 6/80 са изменама и допунама), државина је савесна ако држалац не зна или не може знати да ствар коју држи није његова, док се квалитет савесности процењује према субјективном уверењу држаоца тј. оправданом веровању да је титулар права чију садржину фактички врши, а његова заблуда о сопственом праву мора бити објективна, односно таква да према објективним приликама није било разлога да сумња у то да није титулар права које врши.

Наведено указује да су у време закључења предметног уговора о купопродаји били прописани посебни услови за стицање права својине на шумском земљишту које је у друштвеној односно друштвеној својини, што није било предмет оцене приликом извођења закључка о постојању савесности на страни тужиоца, посебно код чињенице да предузеће НН није било власник, већ корисник земљишта у својини Републике Србије.

Првостепени суд закључује да су испуњени услови за стицање права својине тужиоца на предметној парцели ванредним одржајем, правилно полазећи од тога да се право својине одржајем на земљишту у државној својини могло се стећи ступањем на снагу Закона о изменама и допунама Закона о основама својинско правних односа (“Сл.лист СРЈ” бр.29/96) којим је измењен назив закона и брисана је одредба члана 29 ранијег закона која је садржала забрану могућности стицања права својине одржајем на стварима у друштвеној својини. Међутим, суд притом пропушта да изнесе јасне и потпуне разлоге за закључак да тужени није оборио претпоставку о савесности тужиоца тј. пропушта да утврди да ли је тужилац приликом закључења уговора о купопродаји предметног земљишта могао знати, односно да ли му је могло остати непознато да означено предузеће није власник предметне непокретности већ њен корисник, а ако је и имао сазнање о томе, шта га је навело на то да основано верује да је означено правно лице било овлашћено да располаже земљиштем, које је у нарави шума у државној својини, у корист тужиоца као купца, ако се имају у виду посебни услови за такав вид располагања.

(решење Апелационог суда у Београду Гж 6175/23 од 27. децембра 2023. године и пресуда Основног суда у Обреновцу П 427/18 од 23. марта 2021. године)

*аутор сентенце: Ирена Трифуновић Радуловић,
судија Апелационог суда у Београду*

УГОВОР О КУПОПРОДАЈИ НЕПОКРЕТНОСТИ ОПТЕРЕЂЕНЕ ХИПОТЕКОМ

Последица апсолутног дејства хипотеке је постојање права следовања и права првенства, с обзиром да хипотекарни поверилац дуг може наплатити из вредности хипотекарне непокретности и против новог власника у случају да после заснивања

хипотеке власник прода непокретност, те се стога не може расправљати о јачем правном основу.

Из образложења:

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је правилно закључио да је тужена-противтужиља у обавези да се са свим лицима и стварима исели из стана стамбено-пословног објекта у Београду на кат.парц.бр...КО Стари Град и да непокретност испражњену од лица и ствари преда тужиоцу-противтуженом као и да је неоснован противтужбени захтев тужене-противтужиље којим је тражила да се утврди да има ванкњижно право својине на стану који се налази у Београду на кат.парц.бр...КО Стари Град.

Наиме, хипотека је реално средство обезбеђења и стварно право и не делује као уговор ради чијег обезбеђења се конституише (*inter partes*), већ као и сва друга стварна права делује према свима (*erga omnes*), што за последицу има постојање права првенства и права следовања. Суштина права првенства огледа се у томе што хипотекарни поверилац има првенство у намирењу потраживања обезбеђеног хипотеком у односу на све касније хипотекарне повериоце, као и на све друге хирограферне повериоце (повериоци који немају заложно право), док се суштина права следовања огледа у томе што се хипотекарни поверилац из вредности хипотекарне непокретности може намирити без обзира у чијој се својини хипотекована непокретност налази, да ли у својини хипотекарног дужника или неког сасвим трећег лица. Због апсолутног дејства овог права, односно права следовања, потребно је да сва трећа лица знају да одређено право припада хипотекарном повериоцу, што се постиже уписом у јавне књиге, што је у конкретном случају и учињено решењем од 09.10.2006. године и то пре него што је тужена-противтужиља закључила Уговор о купопродаји спорног стана 07.03.2008. године, па како је у конкретном случају услов публицитета био остварен, односно тужена-противтужиља је увидом у Катастар непокретности могла имати сазнања о упису предметне хипотеке, не може се постављати питање конкуренције Уговора о купопродаји који је тужена-противтужиља закључила и уговора који је правни претходник тужиоца закључио у поступку вансудског намирења хипотеке.

Упис хипотеке на целокупном објекту је извршен 09.10.2006. године, па је након тога закључен Уговор о купопродаји стана број као саставног дела објекта, што значи да је тужена-противтужиља дужна да трпи намирење хипотекарног повериоца, што је конкретно уследило 2011. године а чија последица је закључење Уговора о купопродаји непокретности у поступку хипотекарне продаје. У смислу члана 39 став 1 и 2 Закона о хипотеци, право градње утврђено правоснажним решењем од 23.12.2003. године уступљено је решењем од 06.04.2014. године које је постало коначно 08.07.2015. године па самим тим и на посебном делу тог објекта-стану.

Тужена-противтужиља је дужна да трпи намирење хипотекарног повериоца јер су станови за које је закључила Уговор о купопродаји непокретности у изградњи у том моменту већ били оптерећени хипотеком те је тужилац (као садашњи власник објекта) основано захтева исељење тужене из стана у смислу члана 37 Закона о основама својинско-правних односа.

Нема услова за стицање права својине од стране тужене-противтужиље на стану јер је предмет купопродајног уговора од 07.03.2008. године који је закључен између ње и инвеститора била будућа ствар, два стана у изградњи које је продавац по пријему цене у уговореном року требало да изгради и да преда купцу у својину, до тога није дошло, већ је активирана хипотека којом је оптерећен цео стамбено-пословни објекат у изградњи, спроведен је поступак хипотекарне продаје објекта, а туженој-противтужиљи је све то морало бити познато, с обзиром да је хипотека била уписана и има се сматрати несавесним купцем.

У смислу члана 39 Закона о хипотеци намирење повериоцевог потраживања на хипотекарно изграђеном објекту састоји се у његовом уступању у својину, ослобођеном од хипотеке и истовремено исплатом купопродајне цене повериоцу. Намирење повериоцевог потраживања када је реч о неизграђеном објекту састоји се у уступању права његове градње, уз истовремену исплату купопродајне цене тог права у корист повериоца, као продавца. Дакле, овде се не продаје

грађевински објекат јер њега нема, већ право на изградњу тог објекта, при чему је свеједно да ли је његова градња започета или није, већ је битно да изградња није довршена. Право градње објекта мора бити утврђено правоснажним решењем надлежног државног органа којим се одобрава изградња тог објекта.

У конкретном случају је била уписана на објекту у изградњи вансудска хипотека која делује према свима и управо због апсолутног дејства овог права потребно је да сва трећа лица знају да одређено право припада одређеном субјекту-хипотекарном повериоцу, а што се постиже уписом у јавне земљишне књиге, односно у Катастар непокретности, што је у конкретном случају и учињено и то пре него што је тужена-противтужиља закључила Уговор о купопродаји што значи да је увидом у јавне књиге могла имати сазнање о упису хипотеке, те се не може доводити у питање конкуренција уговора који је тужена-противтужиља закључила са инвеститором и уговора који је закључио правни претходник тужиоца у поступку вансудског намерења, а однос између тужене-противтужиље и њеног продавца и посредника у купопродаји непокретности је однос трећих лица за ову парницу.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 4289/23 од 12. јуна 2024. године - пресуда Вишег суда у Београду П 4693/17 од 25. априла 2023. године).

*аутор сентенце: Јелена Стојилковић,
судија Апелационог суда у Београду*

Облигационо право

АКТИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА У СПОРУ РАДИ УТВРЂЕЊА НИШТАВОСТИ УГОВОРА

Одредба члана 109 Закона о облигационим односима упућује на закључак да се на ништавост не може позвати свако, већ само заинтересовано лице - што значи да су то саме уговорне стране под условом савесности, њихови сукцесори, повериоци и јавни тужилац, а трећа лица само у случају да дејство тражене ништавости уговора у чијем закључењу нису учествовале може да их доведе у улогу повериоца, односно носиоца права на предмету уговора (било стварног права или облигационог права).

Из образложења

Основано се жалбама тужених указује да је првостепени суд погрешно применио материјално право и то одредбу члана 109 Закона о облигационим односима када је закључио да је тужилац “као фактички продавац” активно легитимисан да тражи утврђење ништавости купопродајног уговора закљученог између сада покојне АА и туженог ББ, као купца.

На ништавост у смислу одредбе члана 109 Закона о облигационим односима суд пази по службеној дужности и на њу се може позвати свако заинтересовано лице (став 1), а право да захтева утврђење ништавости има јавни тужилац (став 2).

Цитирана одредба члана 109 Закона о облигационим односима упућује на закључак да се на ништавост не може позвати свако, већ само заинтересовано лице - што значи да су то саме уговорне стране под условом савесности, њихови сукцесори, повериоци и јавни тужилац, а трећа лица само у случају да дејство тражене ништавости уговора у чијем закључењу нису учествовале може да их доведе у улогу повериоца, односно носиоца права на предмету уговора (било стварног права

или облигационог права). Како из утврђеног чињеничног стања јасно произлази да тужилац није уговорна страна нити универзални сукцесор уговорних страна, нити из чињеничних тврдњи наведених у тужби произлази да је тужилац поверилац односно да има неко потраживање према једној од уговорних страна које би могао остварити усвајањем захтева за ништавост купопродајног уговора закљученог дана 21.7.1997. године, то се тужилац у конкретном случају може сматрати само трећим лицем што значи да би могао бити активно легитимисан у смислу одредбе члана 109 Закона о облигационим односима да тражи ништавост предметног уговора само уколико би доказао да би га утврђење ништавости таквог уговора довело до улоге повериоца или носиоца права на предмету уговора чију ништавост тражи.

Првостепени суд је несумњиво утврдио и правилно закључио да тужилац по основу уговора који није испуњавао законом прописану форму за пренос права својине (за који нису испуњени ни услови за конвалидацију), а који је закључио са сада покојном АА није могао стећи право својине. Следом наведеног не може се прихватити став првостепеног суда да је тужилац због тога што је “фактички продавац” заинтересовано лице које у смислу члана 109 Закона о облигационим односима активно легитимисано да тражи ништавост уговора у чијем закључењу није учествовало. Ништав уговор који је тужилац закључио са АА у смислу одредбе члана 104 Закона о облигационим односима не производи правно дејство и тиме не може представљати ваљан правни основ који би уз упис права својине у јавни регистар непокретности, на основу члана 33 Закона о основама својинскоправних односа могао произвести стварноправна дејства уговора о купопродаји непокретности у смислу преноса права својине, па се тужилац према оцени другостепеног суда, не може сматрати заинтересованим лицем, због чега није ни активно легитимисан да тражи утврђење ништавости уговора који је сада покојна АА, након тог ништавог уговора, закључила са туженим ББ.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 6586/21 од 29. новембра 2023. године - пресуда Основног суда у Панчеву П 470/20 од 26. августа 2021. године)

*аутор сентенце: Весна Секулић,
судија Апелационог суда у Београду*

Накнада штете

МАТЕРИЈАЛНА ШТЕТА УСЛЕД НЕОСНОВАНОГ ЛИШЕЊА СЛОБОДЕ И ЈЕМСТВО ПОЛОЖЕНО У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

Обавеза државе да врати јемство положено за обезбеђење присуства окривљеног и несметано вођење кривичног поступка не зависи од исхода поступка, па окривљени коме је притвор замењен полагањем јемства, а ослобођен је од оптужбе, нема право да према исходу поступка потражује камату на депонована средства и накнаду штете због тога што није могао да користи положена средства.

Из образложења:

Решењем судије за претходни поступак Кшп. ...од 13.01.20... године је одређено јемство у износу од 7.000.000,00 динара или 60.000 евра са упозорењем да ће окривљени бити пуштен на слободу након достављања доказа да је јемство положено на буџетски рачун и да ће се јемство одузети и поново одредити притвор уколико прекрши обећање да се неће крити, да ће се одазивати на позиве и да без дозволе суда неће напуштати боравиште. Тужиочев бранилац је доставио доказ о полагању јемства од 60.000 евра па је наредбом судије за претходни поступак тужилац истог дана пуштен на слободу. Решењима судије за претходни поступак тужиоцу је одобрано да привремено напусти Србију и да путује у иностранство. Јемство је укинато решењем судије за претходни поступак од 5. октобра 20... године, а депонована средства су враћена окривљеном 25.11. исте године. После тога је подигнута оптужница, окривљени је ослобођен од оптужбе пресудом Вишег суда у ... 25. јуна 2018. године, а пресуда је постала правноснажна 8. августа 2018. године.

Првостепени суд је полазећи од чињенице да је јемство одређено на иницијативу суда, да је тужилац средства за полагање јемства

прибавио уговором о зајму са роком враћања од шест месеци, а обавезу према зајмодавцу није могао да испуни у року, јер су захтеви за укидање јемства или замену новчаног депозита заснивањем хипотеке одбијени, да је главницу вратио на дан кад му је враћено јемство, да је на име до тада доспеле затезне камате дуговао 12.461,34 евра, да је 20. септембра 2019. године вратио ову камату са обрачунатом каматом за период од 25. новембра 2016. године до дана враћања у износу од 2.812,98 евра што све износи 15.274,61 евра, или претворено у динаре по продајном курсу на дан испуњења 1.801.586,79 динара, оценио да овај износ представља материјалну штету претрпљену неоснованим лишењем слободе. Суд сматра да је јемство акцесорног карактера у односу на притвор и да је због тога камата коју је тужилац платио свом зајмодавцу материјална штета за коју дружава одговара с обзиром на исход кривичног поступка.

Другостепени суд се не слаже са схватањем изложеним у побијаној пресуди да је јемство акцесорног карактера у односу на меру притвора и да се с обзиром на такав карактер може повезати са исходом кривичног поступка. Одредбом из члана 188 ЗКП мере за обезбеђење присуства окривљеног нису подељене на главне и споредне, а по одредби из члана 189 ЗКП суд под прописаним условима може да одреди једну или више мера, уз обавезу да води рачуна да се не примењује тежа мера ако иста сврха може да се постигне блажом мером.

По одредби из чланова 188, 189 и 202 до 207 ЗКП јемство је једна од мера за обезбеђење присуства окривљеног и несметано вођење кривичног поступка. Јемство увек гласи на одређену своту новца, а састоји се у полагању готовог новца, хартија од вредности, драгоцености и других покретних ствари веће вредности које се лако могу уновчити и чувати, или у стављању хипотеке на непокретна добра лица које даје јемство, или у личној обавези једног или више лица да ће се у случају да окривљени прекрши обећање из члана 202 став 1 платити утврђени износ јемства. Предлог за полагање јемства могу да поднесу странке, бранилац или лице које за окривљеног даје јемство, а суд и без предлога, али по претходно прибављеном мишљењу странака може да одреди новчани износ који може да буде положен

као јемство. Јемство се по одредби из члана 206 ЗКП одузима ако окривљени прекрши обећање из члана 202 став 1 ЗКП, а према окривљеном се одређује притвор. По одредби из члана 207 став 2 и 3 у вези члана 189 став 3 ЗКП јемство се укида решењем, а положени новац, драгоцености или покретне ствари враћају или хипотека скида када се кривични поступак правноснажно оконча решењем о обустави поступка, одбијањем оптужбе или пресудом. Ако је пресудом изречена кривична санкција која се састоји у лишењу слободе јемство се укида када осуђени почне да издржава казну. Одлуком кривичног суда јемство може да се укине и пре окончања поступка ако престану разлози због којих је одређено.

Из овог следи да јемство као мера за обезбеђење присуства окривљеног и несметано вођење поступка не зависи од исхода кривичног поступка, јер се положена средства враћају и када се поступак заврши осуђујућом пресудом.

Затезна камата и камата на камату коју је тужилац платио свом зајмодавцу представљају смањење у имовини до којег је дошло услед тужиочеве доцње у испуњењу уговорне обавезе према трећем лицу, а не услед неоснованог лишења слободе. Држава би по одредби из чл. 172 ст.1 ЗОО могла да одговара за штету услед неправилног или незаконитог рада органа који су поступали поводом јемства, али у том случају би морало да се докаже шта преставља штетну радњу и узрочна веза између штетне радње и настале штете што у првостепену поступку није утврђивано.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 2258/20 од 1. фебруара 2024. године - пресуда Вишег суда у Панчеву П 218/19 од 13. децембра 2019. године)

*аутор сентенце: Марина Јакић,
судија Апелационог суда у Београду*

НАКНАДА ШТЕТЕ ПРОУЗРОКОВАНА КРАЈЊОМ НЕПАЖЊОМ ДУЖНИКА

Уговорна одредба о највишем износу накнаде штете не примењује се, уколико је уговором утврђен лимит у очигледној несразмери са штетом.

У случају ограничења висине накнаде оштећени има право на потпуну накнаду штете уколико је она проузрокована крајњом непажњом дужника.

Из образложења:

Према стању у списима, тужена је у одговору на тужбу, између осталог, навела да је тужиоце о поплави обавестила 12. јануара 2016. године, када их је позвала да преузму ствари из сефа, све из разлога што је до тада било потребно да се последице поплаве санирају, осуше просторије и провере електроинсталације, те обезбеде технички услови за приступ сефовима. Осим тога, пошто је било стотине корисника сефова, то тужена кориснике није могла да позива у исто време, како се не би нарушила приватност сваког корисника и начело неповредивости сефа. У поднеску од 5. јануара 2018. године, тужена је, између осталог, навела да се хаварија на магистралној водоводној цеви догодила 5. јануара 2016. године у јутарњим часовима, да су радови од стране ЈКП завршени следећег дана 6. јануара 2016. године. Како је 07. јануара 2016. године био нерадан дан, то је тужена тек 8. јануара 2016. године сазнала да је поправка окончана, те је извршила санацију поплаве из просторије са сефовима. Како су 9. и 10. јануара 2016. године били дани викенда, нерадни дани, то је тужена 11. јануара 2016. године почела да позива клијенте и заказује им састанке ради преузимања ствари из сефа.

Код оваквог стања ствари, да су радови на водоводној цеви завршени већ следећег дана од дана настанка поплаве у просторијама тужене - 6. јануара 2016. године, да је тужена из разлога што је 7. јануара 2016. године био нерадан дан санацију последица поплаве обавила 8. јануара 2016. године, а да је због нерадних дана викенда, тек 11. јануара 2016. године почела да позива клијенте и заказује им састанке ради преузимања ствари из сефа, неправилан је закључак првостепеног суда да у радњама тужене не постоји крајња непажња,

услед које би тужена у складу са чланом 9 предметног уговора о сефу била одговорна за накнаду штете.

Општепозната је чињеница, а која туженој није могла бити непозната (будући да се бави банкарским пословима, за које је регистрована и од којих остварује зараду те је дужна да приликом њиховог обављања покаже пажњу доброг привредника и стручњака), да корисници у сефове одлажу ствари које су им драгоцене јер имају велику новчану, уметничку, историјску и другу вредност или су у питању ствари које имају афекциону вредност за корисника, због чега управо из тих разлога желе да их на додатни начин осигурају и обезбеде остављањем у сефове.

Како из изведених доказа произлази да је тужена, након што су радови на водоводној цеви завршени већ следећег дана од дана настанка поплаве у просторијама тужене 6. јануара 2016. године, санацију обавила 8. јануара 2016. године, а да је овде тужиоце позвала да дођу тек 12. јануара 2016. године, то је из правилно утврђеног чињеничног стања првостепени суд извео неправилан закључак да банка није поступала са крајњом непажњом, с обзиром да је очигледно да понашање тужене, која након завршених радова од стране ЈКП не отпочиње одмах, наредног дана, санацију поплавлених просторија, већ због празника то одлаже за наредни дан, а онда након завршене санације не организује одмах позивање корисника ради одношења ствари из сефова, већ то одлаже за први радни дан након викенда, садржи елементе грубе и крајње непажње, односно да није испунила стандард пажње из члана 18 став 1 и 2 ЗОО-а који се од ње морао очекивати обзиром на делатност коју обавља.

Поред тога, одредбом члана 265 став 4 ЗОО-а, које првостепени суд није применио, на шта се основано жалбом указује, прописано је да оштећени има право на потпуну накнаду штете уколико је она проузрокована крајњом непажњом дужника, што је овде случај, као и то да се одредба о највишем износу накнаде штете не примењује, уколико је уговором утврђен лимит у очигледној несразмери са штетом.

Како све наведено указује да се ради о крајњој непажњи тужене, то је применом члана 18, 154, 158 и 265 став 4 ЗОО-а Апелациони суд на основу овлашћења из члана 387 тачка 4 ЗПП-а побијану пресуду преиначио оценивши да основ за накнаду штете постоји.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 5535/21 од 19. септембра 2022. године - пресуда Првог основног суда у Београду П 20638/21 од 23. априла 2021. године)

аутор сентенце: Јелена Стевановић,
судија Апелационог суда у Београду

ОДГОВОРНОСТ ДРЖАВЕ ЗА ШТЕТУ НАСТАЛУ УСЛЕД НЕОСНОВАНОГ ЛИШЕЊА СЛОБОДЕ

Забрана напуштања боравишта без одобрења суда са обавезом јављања полицијској станици се не састоји у лишењу слободе у смислу члана 2 тачка 23 ЗКП, па држава услед примене ове мере не одговара за штету по одредби из члана 584 став 1 тачка 1 ЗКП, лицу које је ослобођено од оптужбе или према коме је поступак обустављен.

Из образложења:

Притвор је укинут решењем судије за претходни поступак Кпп. ... од ... године, а истим решењем тужиоцу је на основу члана 199 и 200 ЗКП одређена мера забране напуштања боравишта у К... без одобрења суда уз обавезу да се од доношења решења па убудуће на сваких десет дана јавља полицијској станици и привремено му је одузет пасош Републике ... Јавни тужилац је наредбом Кт. ... од 27.7.... године обуставио истрагу против због недостатка доказа да је учинио дело за које је покренута истрага, мера забране напуштања боравишта је укинута решењем Првог основног суда у Београду Кпп. 11.08.... године, а путна исправа је враћена решењем истог суда Кпп. ... од 28.08. исте године.

Првостепени суд је правилно одлучио да тужилац као лице које је било у притвору, а према којем је правноснажним решењем

обуостављен поступак по одредби из члана 584 став 1 тачка 1 ЗКП има право на накнаду штете због неоснованог лишења слободe и правилно је делимично усвојио тужбени захтев. Захтев је правилно одбијен у делу у којем се односио на накнаду штете услед примене мере забране напуштања боравишта.

Забрана напуштања боравишта без одобрења суда са обавезом јављања полицијској станици је једна од мера из члана 188 ЗКП за обезбеђење присуства окривљеног и несметано вођење кривичног поступка. Она се не састоји у лишењу слободe у смислу члана 2 тачка 23 ЗКП, већ представља законом прописано ограничење слободe кретања зајамчене одредбом из члана 39 став 1 Устава РС, у циљу несметаног вођења кривичног поступка и обезбеђења присуства окривљеног у поступку који је против њега покренут. Ова мера се не састоји у лишењу слободe па држава за њу не одговара по одредби из члана 584 став 1 тачка 1 ЗКП с обзиром на исход кривичног поступка. Држава би за накнаду штете због ограничења слободe кретања применом наведене мере, евентуално могла да одговара по одредби из члана 172 став 1 ЗОО уколико се докаже је до одређивања мере дошло услед незаконитог или неправилног рада државних органа. У овом случају неправилан и незаконит рад државних органа није доказан, а из приложених исправа произлази да је мера одређена судским решењем на које је окривљени имао право жалбе, да је заснована на законом предвиђеним разлозима и да је тежила законитом циљу – обезбеђењу присуства окривљеног у поступку и несметаном вођењу поступка, а укинута је одмах када је истрага обуостављена, па трајање мере не би могло да се сматра последицом неправилног рада државних органа.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 754/24 од 22. фебруара 2024. године - пресуда Првог основног суда у Београду П 57323/21 од 23. новембра 2023. године)

*аутор сентенце: Марина Јакић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ОДГОВОРНОСТ РОДИТЕЉА ЗА ШТЕТУ КОЈУ ЈЕ
ПРОУЗРОКОВАО МАЛОЛЕТНИК СТАРИЈИ ОД 7 ГОДИНА**

Здравствено стање родитеља које га онемогућава да ваљано врши надзор над малолетним дететом које је навршило 7 година, искључује одговорност родитеља за штету коју је малолетно дете причинило.

Из образложења:

У време штетног догађаја, отац тада мал. ББ није био жив, с обзиром да је настрадао у пожару 1995. године, када је тужени имао 2 године, а мајка АА, иницијално тужена у овом поступку, и правна претходница тужених, се налазила на стационарном лечењу у Клиници за психијатријске болести и то почев од 05.07.2011. године и од 29.07.2011. године, под дијагнозом Ф 06.2 и Ф 29 која представља хронично стање са постепеним погоршањем са годинама, због којег је подвргнута дугогодишњем лечењу од афективног поремећаја, после пада на главу и неурохируршке операције, са сликом измењене личности са повременим појавама депресивног синдрома или раздражљивости, и под сталном терапијом неуролептицима, а због чега јој је у овом парничном поступку и постављен привремени старатељ 12.7.2013. године.

Правноснажним решењем јавног бележника ... из Београда УПП .../28 О .../18 за наследнике на заоставштини покојне АА, бивше из ..., оглашени су ББ, син оставиље, ВВ и ГГ, обе из ..., ћерке оставиље, свако са по 1/3 идеалног дела заоставштине коју чини стан број 16 гарсоњера у ул...., ..., ванкњижно право власништва на 1/2 идеалног дела непокретности двоипособног стана број 74 ..., ул...., право коришћења гробног места и новчана средства на динарским рачунима.

По налажењу Апелационог суда, првостепени суд је на правилно и потпуно утврђено чињенично стање правилно применио материјално право, када је закључио да тужени као правни следбеници сада пок. АА немају обавезу да накнаде штету тужиоцу, коју му је причинио тужени ББ, као старији малолетник, и који одговара за исту штету по сопственој обавези, а не као правни следбеник мајке, како је то правилно и утврђено ранијом пресудом у овом поступку, која је постала правноснажна.

Нису основани жалбени наводи тужиоца, у којима указује да из чињенице да је мајка ББ била хоспитализована 7 дана пре штетног догађаја не проистиче као правилан закључак да, у смислу одредбе чл. 165 став 4 ЗОО не одговара за штету коју је тужени ББ проузроковао тужиоцу као малолетник, са непуних 18 година те да не постоје докази да мајка тада мал. штетника критичном приликом није могла да врши надзор над туженим, посебно зато што у време штетног догађаја није била под старатељством, није била лишена родитељског права над туженим ББ нити је било који од ових поступака, који би указивали на то да није била способна да врши родитељско право, био покренут.

Ово стога што је правилно, по оцени овог суда као другостепеног, првостепени суд применио одредбу члана 165. став 4. Закона о облигационим односима, којом је предвиђено да родитељи одговарају за штету коју проузрокује другом њихово малолетно дете, које је навршило 7 година, осим ако докажу да је штета настала без њихове кривице, када је извео закључак да је штета коју је претрпео овде тужилац, радњама предузетим од стране овде туженог ББ, са 17 и по година настала без кривице правне претходнице тужених, због чега нису у обавези да као њени правни следбеници надокнаде штету коју је тужиоцу причинио тужени ББ.

Наиме, када је штета настала услед лошег васпитања малолетника, рђавих примера које су му родитељи дали, кривица мајке тужених састојала би се у невршењу одговарајућег надзора над поступцима свог детета, тада мал. ББ, која се истој не може приписати, сходно утврђеној чињеници да је била подвргнута дугогодишњем лечењу од афективног поремећаја, после пада на главу и неурохируршке операције, са сликом измењене личности са повременим појавама депресивног синдрома или раздражљивости и под сталном терапијом неуролептицима, јер је очигледно да јој здравствено стање било такво да није била у стању да ваљано врши надзор над туженим ББ, а код чињенице да тужилац током целог поступка није оспоравао извештаје лекара специјалисте, којима је документован здравствени статус сада пок. АА.

Осим тога, одговорност за штету детета и родитеља, односно детета и стараоца је солидарна, ако је малолетник старији од 7 година и свестан свог чињења, а одредбом члана 169 став 2 Закона о облигационим односима прописано је да ако је штету проузроковао малолетник, способан за расуђивање, који није у стању да је надокнади, суд може, када то правичност захтева, а нарочито с обзиром на материјално стање родитеља оштећеника, обавезивати родитеље да накнаде штету потпуно или делимично иако за њу нису криви. У конкретном случају тужени ББ, као штетник, с обзиром на своје материјално стање, а имајући у виду да је у радном односу и да поседује имовину, коју је наследио по основу решења о наслеђивању иза покојне мајке АА, поседује довољно имовине из које би се штета могла намирити. Због наведеног, не постоји ни основ за обавезивање тужених као правних следбеника сада пок. АА, по наведеној законској одредби.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 6324/23 од 17. јануара 2024. године - пресуда Првог основног суда у Београду П 15350/22 од 27. априла 2023. године)

*аутор сентенце: Ивана Марковић Радојевић,
судија Апелационог суда у Београду*

ПАСИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ НАСТАЛЕ ОБРУШАВАЊЕМ ЗИДА

Тужени Град Београд и Градска општина Палилула солидарно су одговорни за штету причињену трећем лицу због пропуста у вршењу послова из своје законом прописане надлежности.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, малолетни тужилац је повређен када је са другом децом отишао да се игра у парк који се налази са дворишне стране стамбене зграде у улици на Карабурми и приликом играња са лоптом на њега се обрушио зид услед чега је задобио повреду у виду прелома прстију на десној нози. Отац малолетног тужиоца је одмах по штетном догађају поднео пријаву Оде-

љењу за инспекцијске послове општине Палилула. Општински орган је издао налог грађевинском инспектору за ванредан теренски и инспекцијски надзор дана 19.6.2018. године, а инспектор је истог дана изашао на лице места и сачинио записник о инспекцијском надзору у којем је констатовао да се зид налази на катастарској парцели КО Палилула, да је висине 0,6 м, дужине 2,3 м, зидан гитер болоковима и да се налази са дворишне стране стамбене зграде, да је део у дужини од 0,80 м пао и да се ради о бесправном објекту. Инспектор није утврдио ко је власник зида и земљишта на којем се налази, већ је решењем од 19.6.2018. године Н.Н. лицу наложио да у року од три дана уклони зид који се налази у дворишту наведене стамбене зграде а ако то не буде учинило да ће се извршење спровести принудним путем преко другог лица о трошку извршеника и решење је прибијено на огласну таблу ГО Палилула. Дана 25.6.2018. године донето је решење о извршењу решења грађевинског инспектора Одељења за инспекцијске послове Управе градске општине Палилула у Београду од 19.6.2018. године које је постало извршно дана 22.6.2018. године.

На основу овако утврђеног чињеничног стања апелациони суд је, након одржане расправе, закључио да малолетном тужиоцу припада право на накнаду нематеријалне штете коју је претрпео услед повређивања дана 9.6.2018. године те је применом чланова 154 став 3, 155, 185, 189 став 2, 192 у вези члана 205 и члана 200 Закона о облигационим односима у вези члана 232 Закона о парничном поступку као и одредаба Закона о планирању и изградњи и Закона о инспекцијском надзору важећим у време штетног догађаја, нашао да су тужени одговорни за штету коју је тужилац претрпео.

Наиме, према Закону о планирању и изградњи (“Службени гласник РС”, бр. 72/09...45/14) уклањање објекта или његовог дела јесте извођење радова на рушењу објекта или дела објекта, да се општини, граду и Граду Београду поверава вршење инспекцијског надзора над изградњом објеката за које издају грађевинску дозволу на основу овог закона. Уколико се у вршењу инспекцијског надзора над радом грађевинског инспектора градске општине у саставу града утврди да општински грађевински инспектор не предузима прописа-

не мере у предузимању инспекцијског надзора, градски грађевински инспектор има право да у конкретном случају преузме вршење инспекцијског надзора и оконча поступак. Орган јединице локалне самоуправе надлежне за послове грађевинарства одобриће решењем, по службеној дужности уклањање објекта, односно његовог дела, за који утврди да је услед дотрајалости или већих оштећења угрожена његова стабилност и да представља непосредну опасност за живот и здравље људи, за суседне објекте и објекте саобраћаја. Према Закону о инспекцијском надзору (“Службени гласник РС”, бр. 36/15) инспекцијски надзор је посао државне управе који врше органи државне управе, органи аутономне покрајине и органи јединице локалне самоуправе са циљем да се превентивним деловањем или налагањем мера обезбеди законитост и безбедност пословања и поступања надзираних субјеката и спрече или отклоне штетне последице по законом и другим прописом заштићена добра, права и интересе. Инспекцијски надзор заснива се на утврђивању стања и процени ризика који се процењује у току припреме плана инспекцијског надзора и пре и у току инспекцијског надзора, а инспекција је дужна да сачини стратешки (вишегодишњи) и годишњи план инспекцијског надзора који, између осталог, садржи и учесталост вршења инспекцијског надзора као и планиране мере и активности превентивног деловања инспекције. Поступак инспекцијског надзора покреће се и води и по службеној дужности.

Тужени су дужни да малолетном тужиоцу у складу са наведеним законским одредбама накнаде штету коју је он претрпео када је део објекта-зида пао на његово десно стопало услед чега је претрпео тешку телесну повреду, јер носе ризик за штету која настане због пропуста у вршењу послова из њихове надлежности. Ово зато што из наведених закона произлази да је обавеза Градске општине Палилула била да по службеној дужности врши инспекцијски надзор а обавеза Града Београда да у вршењу инспекцијског надзора општине, уколико општински грађевински инспектор не предузима законом прописане мере, преузме вршење инспекцијског надзора и оконча поступак. Како је њихова обавеза била да по службеној дужности благовремено сруше бесправни објекат-небезбедни зид који је представљао непосредну опасност за живот и здравље људи, што нису учи-

нили, те како су тужени штету на наведени начин проузроковали заједно, то су исти солидарно одговорни на основу одредбе члана 206 став 1 Закона о облигационим односима. Због тога су неоснованим оцењени истакнути приговори недостатка пасивне легитимације на страни тужених.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 99/23 од 15. јануара 2024. године - пресуда Првог основног суда у Београду П 10328/22 од 7. октобра 2022. године)

*аутор сентенце: Станислава Митровић,
судија Апелационог суда у Београду*

ПОВРЕДА ПРАВА ЛИЧНОСТИ И ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ

Дељење информација објављених у медијима на личним профилима друштвених мрежа не представља штетну радњу, па корисник друштвене мреже који на свом личном профилу подели објављени медијски текст не одговара за штету услед недопуштених информација.

Из образложења:

Тужена је на свом личном "Фејсбук" профилу поделила текст објављен у интернет издању медија "24 седам.РС" чији је издавач "Дигитал медија нетворк" ДОО из Београда. Наслов текста је "Има ли овде нормалних?". Повод за медијски чланак је била најављена трибина "Народ се пита" у организацији групе грађана "С...". Медиј извештава да ће се грађанима на трибини обратити представници друштвених организација и активисти наведени у чланку и у име организатора тужилац Б.... Гласило је објавило низ радњи којима се тужиоцу приписује злоупотреба службеног положаја и штета причињена буџету због којих су против тужиоца вођени поступци. Тужилац је пре објављивања наведеног чланка правноснажним пресудама Основног суда у... ослобо-

ђен од оптужби за радње наведене у гласилу и обе пресуде су пре објављивања текста биле правноснажне.

Тужена није аутор текста и информације објављене у наведеном гласилу не потичу од ње. Она је на свом личном Фејсбук профилу поделила објаву интернет медија “24 седам.РС” без икакве измене, прераде, уређивања и без било каквог личног коментара, а корисницима мреже Фејсбук којима је профил тужене био доступан је било јасно да се ради о подељеној објави електронског медија, а не о информацијама које је креирала тужена.

Тужиочева лична добра је изношењем недопуштених информација у јавност могао да повреди медиј који их је објавио, а не корисник друштвене мреже који је на свом личном профилу поделио чланак из медија. Тужена на свом профилу није објавила никакво лично изјашњење о тужиоцу, већ су се на њеном профилу нашле информације које је електронски медиј претходно учинио доступним широкој јавности на интернету. Из овог следи да се круг корисника интернета који могли да прочитају медијски чланак није проширио радњом тужене и њена радња није могла да доведе до повреде тужиочевих личних добара. Тужена не сноси одговорност за недопуштеност медијских информација јер она није њихов аутор или уредник и није имала дужност да проверава потпуност и допуштеност медијских информација. Стога нема услова за одговорност тужене по одредби из члана 154 став 1 у вези члана 158 ЗОО.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 2420/24 од 30. маја 2024. године - пресуда Основног суда у Панчеву П 1893/22 од 7. фебруара 2024. године)

*аутор сентенце: Марина Јакић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ПРАВНО ДЕЈСТВО ОБРАЋАЊА МИНИСТАРСТВУ ПРАВДЕ,
РАДИ ПОСТИЗАЊА СПОРАЗУМА О НАКНАДИ ШТЕТЕ
ПРОИСТЕКЛЕ ИЗ НЕОСНОВАНОГ ЛИШЕЊА СЛОБОДЕ,
НА ТОК ЗАСТАРЕЛОСТИ**

Обраћање Министарству правде захтевом за накнаду штете проистекле из неоснованог лишења слободе води застоју застаревања, а не прекиду застаревања и рок за застарелост наставља да тече након истека рока у ком је Министарство правде требало да одлучи о захтеву за накнаду штете.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, пресудом Основног суда у Суботици од 20. маја 2016. године тужилац је ослобођен оптужбе да је извршио кривично дело тешке телесне повреде из члана 121. став 4. у вези става 2. и 1. КЗ. Пресудом Вишег суда у Суботици од 23. августа 2016. године одбијена је, као неоснована, жалба Основног јавног тужиоца у Суботици и потврђена наведена пресуда. Наведена пресуда Вишег суда у Суботици достављена је браниоцу тужиоца 1. септембра 2016. године. Тужилац је у притвору провео 30 дана. Захтевом за накнаду штете, због неоснованог лишења слободе, сачињеним од стране адвоката, тужилац се обратио Комисији туженог 2. августа 2019. године, која није одговорила на захтев.

Најпре ценећи истакнути приговор застарелости потраживања накнаде штете, првостепени суд је закључио да је исти неоснован, а имајући у виду да је наведена пресуда Вишег суда у Суботици достављена браниоцу тужиоца 1. септембра 2016. године, од када тече рок застарелости потраживања, с тим што се тужилац 2. августа 2019. године обратио Комисији туженог захтевом за накнаду штете, чиме је прекинута застарелост, због чега није протекао трогодишњи рок застарелости.

Супротно жалбеним наводима туженог, правилно је првостепени суд оценио да је приговор застарелости неоснован, али из других разлога, с обзиром да, у конкретном случају, обраћање туженом пре поднете тужбе не води прекиду застарелости, већ застоју заста-

релости сагласно члану 589. став 3. у вези члана 588. став 1, члана 589. став 1,2,4. и члана 591. Законика о кривичном поступку („Сл. гласник РС“, бр. 72/11, са изменама и допунама). Наиме, чланом 588. став 1 наведеног законика прописано је да је пре подношења суду тужбе за накнаду штете, оштећени дужан да поднесе захтев министарству надлежном за послове правосуђа ради постизања споразума о постојању штете и врсти и висини накнаде. Чланом 589. став 1. истог законика прописано је ако захтев за накнаду штете не буде усвојен или Комисија не одлучи о захтеву у року од 3 месеца од дана када је поднет, оштећени може надлежном суду поднети тужбу за накнаду штете. Ставом 3. истог члана предвиђено је да док траје поступак из става 1. овог члана, не тече застарелост предвиђена у члану 591. овог законика. Рок за остваривање права тужиоца за накнаду нематеријалне штете почео је да тече када је тужилац примио другостепену пресуду 1. септембра 2016. године и рок од три године у ком је тужилац могао да поднесе тужбу против Републике Србије је истицао 1. септембра 2019. године. Захтев надлежном министарству је поднет у току рока застарелости 2. августа 2019. године, застарелост је престала да тече 3 месеца сагласно члану 589. став 3. ЗКП (застој застаревања) и наставила је да тече све до 1. децембра 2019. године, а тужбу је тужилац поднео у том року 27. новембра 2019.године.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 5443/23 од 8. новембра 2023. године - пресуда Првог основног суда у Београду П 30343/19 од 6. јула 2023. године)

*аутор сентенце: Сања Коматина,
виши саветник Апелационог суда*

Породично право

ЕКОНОМСКО НАСИЉЕ – ДЕФИНИЦИЈА И РАЗГРАНИЧЕЊЕ ОД НЕЗАКОНИТОГ КОРИШЋЕЊА ИМОВИНЕ

Економско насиље према старијим особама може представљати новчане манипулације или искоришћавање, укључујући и преваре које се односе на коришћење новца или власништва старије особе на непоштен начин у циљу остваривања сопствене добити, те оно може укључивати и недопуштање становање у кући старије особе без плаћања трошкова, при чему није свако противзаконито коришћење нечије имовине или новца економско насиље.

У циљу разграничења економског насиља од незаконитог коришћења имовине суд ће, користећи објективна мерила и узимајући у обзир све специфичне објективне и субјективне околности конкретног случаја заузети став да ли је конкретна радња односно понашање такво да се може сматрати дрским, безобзирним и злонамерним понашањем.

Из образложења:

... у току спроведеног доказног поступка несумњиво је утврђено да се парничне странке налазе у тешкој финансијској ситуацији, те да су међу њима неразрешени имовинскоправни односи. Чињеница која је неспорна међу странкама је да тужила не живи у стану са туженима, те да се економско насиље које трпи од тужених, а на које се тужбом позива, огледа у томе што јој тужени забрањују располагање сопственом имовином односно што није у могућности да живи у предметном стану, као и из разлога што не може да плаћа дугове. Несумњиво је утврђено и да је у току парнични поступак за иселење тужених из стана чији је власник тужила.

Према члану 198 став 1 ПЗ против члана породице који врши насиље суд може одредити једну или више мера заштите од насиља у породици којим се привремено забрањује или ограничава одржавање личних односа са другим члановима породице. Правилно тумачење ове одредбе подразумева да, да би се радило о било ком виду насиља у породици, мора постојати јасна разлика између жртве и насилника, при чему је члан породице жртва насиља подређен и немоћан у односу на члана породице који се сматра насилником, а који вољно дрским, безобзирним и злонамерним понашањем угрожава телесни интегритет, душевно здравље и спокојство другог члана породице (жртве). Разграничење између насилника и жртве у породичном окружењу од утицаја је и на утврђење постојања насиља у породици, али и за одређивање адекватне мере заштите од насиља, чија је сврха спречавање и престанак таквог понашања које представља насиље.

Наиме, економско насиље према старијим особама може представљати новчане манипулације или искоришћавање, укључујући и преваре које се односе на коришћење новца или власништва старије особе на непоштен начин у циљу остваривања сопствене добити, те оно може укључивати и недопуштање становање у кући старије особе без плаћања трошкова, при чему није свако противзаконито коришћење нечије имовине или новца економско насиље. У циљу разграничења та два појма потребно је утврдити да ли се ради о дрском, безобзирном или злонамерном понашању који су компоненте насиља у породици и његова суштинска обележја која га јасно разликују од другачијег понашања, а који појмови представљају типичне правне стандарде чију садржину суд треба да попуни својим судом вредности, што значи да ће суд користити објективна мерила и узимајући у обзир све специфичне објективне и субјективне околности конкретног случаја заузети став да ли је конкретна радња односно понашање такво да се може сматрати дрским, безобзирним и злонамерним понашањем.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж2 бр. 474/24 од 16. августа 2024. године - пресуда Основног суда у Ваљеву П2 432/23 од 17. маја 2024.године)

*аутор сентенце: Јелена Стевановић,
судија Апелационог суда у Београду*

**ПОМОЋ ОРГАНА СТАРАТЕЉСТВА У СПОРУ
ЗА ЗАШТИТУ ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ**

Ако орган старатељства није покренуо поступак у спору за заштиту од насиља у породици, суд може затражити од органа старатељства да пружи помоћ у прибављању потребних доказа и да изнесе своје мишљење о сврсисходности тражене мере.

Иако суд није везан предлогом органа старатељства, наведено мишљење би било целисходно ради утврђења историје поремећаја односа међу парничним странкама.

Из образложења:

У спроведеном доказном поступку првостепени суд није искористио своје овлашћење из члана 286 ПЗ-а којим је прописано да ако орган старатељства није покренуо поступак у спору за заштиту од насиља у породици, суд може затражити од органа старатељства да пружи помоћ у прибављању потребних доказа и да изнесе своје мишљење о сврсисходности тражене мере.

Иако суд није везан предлогом органа старатељства, наведено мишљење би било целисходно ради утврђења историје поремећаја односа међу парничним странкама и евентуалних претходних сукоба, уколико Центар поседује такву евиденцију, имајући у виду да тужени бораве по одобрењу тужиље у њеном стану више од 20 година, те како би се правилно оценили и наводи тужене о постојању претходних сукоба туженог и супруга тужиље, овде њеног пуномоћника, као и исказа сведока АА о томе да су њихови односи поремећени управо након што је овде тужила засновала ванбрачну заједницу са овде својим пуномоћником (која је, како то произлази из извода из матичне књиге венчаних приложене у поступку, прерасла у брачну).

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж2 474/24 од 16. августа 2024. године - пресуда Основног суда у Ваљевоу П2 432/23 од 17. маја 2024. године)

*аутор сентенце: Јелена Стевановић,
судија Апелационог суда у Београду*

УТВРЂИВАЊЕ ОЧИНСТВА

У ситуацији када парнична странка чије се очинство утврђује одбије да се подвргне ДНК вештачењу, очинство се утврђује на основу других расположивих доказа.

Из образложења:

У погледу захтева за утврђивање очинства, а у одсуству ДНК анализе, којој тужени није желео да се подвргне, потребно је да суд узме у обзир остале расположиве доказе сходном применом одредаба чланова 7 и 228 Закона о парничном поступку, који прописују да су странке дужне да изнесу све чињенице на којима заснивају своје захтеве и да су дужне да предложи доказе којима се те чињенице утврђују, односно да изнесу чињенице којима оспоравају наводе и доказе противне стране. Породични закон не садржи посебне норме о обавезности странака у породичним споровима да се подвргну вештачењу путем ДНК анализе, нити је то прописано другим посебним законом, због чега се у погледу утврђивања чињеница у тим споровима примењују правила о терету доказивања прописана одредбом члана 231 Закона о парничном поступку. Дакле, терет доказивања чињенице је на странци чије се очинство утврђује, а његово одбијање да се подвргне ДНК вештачењу, суд оцењује слободно, у вези са осталим доказима, као и на основу резултата целокупног поступка.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж2 93/24 од 4. септембра 2024. године - пресуда Вишег суда у Београду П2 146/22 од 21. новембра 2023. године)

*аутор сентенце: Тинка Павловић,
Виши саветник Апелационог суда Београду*

Наследно право

ПРАВО НУЖНОГ НАСЛЕДНИКА НА РЕДУКЦИЈУ ЗАВЕШТАЈНОГ РАСПОЛАГАЊА

Наследник који улази у круг нужних наследника, а који је вољом оставиоца, пуноважним завештањем искључен из наслеђа у смислу одредби чл. 61 и 62 ЗОН-а не ужива судску заштиту у погледу захтева за редукцију завештајног располагања оставиоца због повреде нужног дела.

Из образложења:

Цитираном правноснажном пресудом донетом у току овог парничног поступка на основу овако утврђеног чињеничног стања у складу са одредбом чл. 62 став 2 Закона о наслеђивању утврђено је да је спорно завештање оставиље АА пуноважно, да садржи све услове за пуноважно искључење тужиље из наслеђа у смислу цитираних одредби из чл. 61 и 62 Закона о наслеђивању, будући да у ставу петом садржи изјаву оставиље којом тужиљу искључује из наслеђа, као и узрок искључења (јер ју је тужиља тукла, физички и вербално малтретирала, омаловажавала и на сваки начин покушавала да сруши њен углед, није желела да учествује у трошковима одржавања куће у којој је живела, плаћању пореза, грејања и утрошка електричне енергије, јер кућа није у њеном власништву, јер је и свог сина, оставиљиног унука, васпитавала тако да и он када оставиљу сретне на улици окрене главу или се вулгарно изражава, да јој прети и физички је напада, због чега оставиља није имала слободу кретања те да је услед оваквог понашања тужиље међу њима био стални сукоб, да тужиља није у добрим односима ни са оставиљиним сином, овде туженим, који је оставиљу издржавао нити оставиљиног супруга ББ, бринуо се

о њој и стално је обезбеђивао све што је било потребно за нормалан живот) те је закључено да је воља оставиље да тужиљу искључи из наслеђа изражена на несумњив начин да су наведени и разлози који су били узрок искључења те је на исти начин изразила вољу да за наследника њене имовине постави сина, овде туженог, и да је у том делу завештања својом садржином у складу са одредбама чланова 62,114 и 115 став 1 Закона о наслеђивању.

У наставку поступка ради одлучивања о евентуалном захтеву из тужбе ради смањења завештајних располагања првостепени суд је ценио да се пуномоћник туженог на рочишту дана 18.9.2023. године изјаснио да не оспорава захтев за редукацију тестаменталног располагања и за утврђење да је тужиља власник са уделом од 1/4 на заоставштини пок.АА те ценећи одредбу члана 39, 49, 42, 43 став 2 и 59 став 2 Закона о наслеђивању нашао да тужиља основано тражи смањење завештајних располагања у висини нужног наследног дела тужиље иза смрти мајке сада пок.АА.

Наиме, према закључку првостепеног суда у тренутку смрти оставиља сада пок.АА имала је двоје деце, тужиљу и туженог који су једини улазили у круг њених законских наследника, а како је реч о наследницима првог наследног реда и да је предметним завештањем оставиља располагала у корист туженог то је неспорно да је у конкретном случају повређен нужни део тужиље који јој, као наследнику првог наследног реда која би на наслеђе конкурисала са овде туженом, припадала на име нужног дела у висини од 1/4 заоставштине, односно половина дела који би јој припао као законском наследнику првог наследног реда. Имајући у виду да тужени не спори захтев за редукацију тестаменталног располагања као и да се ради о благовремено поднетом захтеву то је првостепени суд нашао да су испуњени услови предвиђени цитираним одредбама Закона о наслеђивању за смањење завештајног располагања и утврђење удела у праву својине у висини нужног наследног дела од 1/4 на предмету заоставштине.

Међутим, из правилно и потпуно утврђеног чињеничног стања – правилно утврђене садржине завештања сада покојне АА, првостепени суд је извео погрешан чињенично правни закључак да је тестаменталним располагањем повређен нужни наследни део

тужиље и да она по том основу има право на смањење завештајног располагања и утврђења права својине по основу нужног наследног дела, због чега је погрешно примењујући материјално право усвојило тужбени захтев. На правилну примену материјалног права другостепени суд пази по службеној дужности, а на исто се основано указује изјављеном жалбом.

Код неспорне чињенице да је тужиља нужни наследник оставиље сада пок.АА и код чињенице да је оставиља пуноважним завештањем јасно изразила вољу да је за свог завештајног наследника целокупне имовине одредила туженог, а на несумњив начин искључила из наслеђа тужиљу као нужног наследника, наводећи и разлоге због којих је искључује из наслеђа, то правилном применом цитираних одредби закона, тужиља не ужива право на судску заштиту у погледу захтева за смањење завештајних располагања, јер она на нужни наследни део нема право вољом оставиоца који ју је пуноважним завештањем из јасних разлога искључила из наслеђа. У тој ситуацији и чињеница да је тужени учинио неспорним право тужиље на смањење завештајног располагања није од значаја јер би се на тај начин изиграла воља оставиоца и такво располагање странака било би супротно одредби члана 3 став 3 Закона о парничном поступку, односно овако изјашњење туженог је супротно циљу због којег је прописана ова изузетна могућност искључења из наслеђа коју је сада пок.АА искористила из наведених разлога у пуноважном завештању. Због свега наведеног, правилном применом одредби члана 62 Закона о наслеђивању тужиља нема право на смањење завештајног располагања на начин опредељен у тужби.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 1892/24 од 25. јула 2024. године - пресуда Првог основног суда у Београду П 2987/23 од 22. новембра 2023. године)

*аутор сентенце: Ивана Марковић Радојевић,
судија Апелационог суда у Београду*

**РАСКИД УГОВОРА О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ
И АКТИВНА ЛЕГИТИМАЦИЈА НАСЛЕДНИКА
ПРИМАОЦА ИЗДРЖАВАЊА**

Законски наследник примаоца издржавања је активно легитимисан у парници за раскид уговора због неизвршавања уговорних обавеза даваоца издржавања.

Из образложења:

Првостепеном пресудом, ставом првим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиље А.А. да се утврди да је уговор о доживотном издржавању закључен између Б.Б. као примаоца издржавања и туженог В.В. ништав и као такав не производи правно дејство. Ставом другим изреке, одбијен је као неоснован евентуални тужбени захтев (у изреци наведено алтернативни тужбени захтев) да се раскине уговор о доживотном издржавању закључен између Б.Б. као примаоца издржавања и туженог В.В. Ставом трећим изреке, обавезана је тужиља да туженом накнади трошкове парничног поступка.

Не може се прихватити као правилан закључак првостепеног суда да је неоснован евентуални тужбени захтев, којим је тражено да се раскине уговор о доживотном издржавању закључен између сада пок. Б.Б. као примаоца издржавања и туженог В.В. као даваоца издржавања. Наиме, због погрешне примене материјалног права битне чињенице за правилну одлуку о евентуалном тужбеном захтеву за раскид предметног уговора нису утврђене и побијана пресуда се у наведеном делу не може са сигурношћу испитати.

Наиме, првостепени суд утврђује да тужиља не може да захтева раскид уговора, с обзиром да није била страна уговорница, што значи да суд сматра да није активно легитимисана да постави тужбени захтев за раскид предметног уговора. Међутим, уговор о доживотном издржавању је теретни правни посао, тако да без обзира што Закон о наслеђивању не прописује изричито да раскид уговора због неиспуњења обавезе могу да траже наследници примаоца издржавања, ово овлашћење законских наследника произилази из члана 124. Закона о облигационим односима јер уговор о доживотном издржавању има имовинскоправно дејство на законске наследнике, који би

Апелациони суд у Београду

у случају раскида имали право на наслеђивање имовине, која је била предмет располагања уговором.

Како због погрешне примене материјалног права битне чињенице за одлуку о евентуалном тужбеном захтеву за раскид предметног уговора због неиспуњења обавеза даваоца издржавања нису правилно и потпуно утврђене, побијана пресуда је у ставу другом изреке укинута и предмет се враћа првостепеном суду на поновно суђење у наведеном делу, а укинута је и одлука о трошковима поступка јер зависи од коначног исхода парнице.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 1745/24 од 10. јула 2024. године - пресуда Другог основног суда у Београду П 290/17 од 15. септембра 2023. године)

*аутор сентенце: Меланија Сантовац,
судија Апелационог суда у Београду*

Медијско право

НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ ПОВРЕДЕ ПРАВА НА ПРЕТПОСТАВКУ НЕВИНОСТИ

Одсуство саслушања тужиоца као парничне странке не може бити разлог за одбијање тужбеног захтева (у целости), већ може бити само од утицаја на висину накнаде која се досуђује. Ово из разлога што је код повреде права на претпоставку невиности као једног од права личности, довољан сам настанак повреде права личности, па није потребна претпоставка штете настале постојањем душевног бола.

Из образложења:

Одсуство саслушања тужиоца као парничне странке не може бити разлог за одбијање тужбеног захтева (у целости), већ може бити само од утицаја на висину накнаде која се досуђује. Ово из разлога што је код повреде права на претпоставку невиности као једног од права личности, довољан сам настанак повреде права личности, па није потребна претпоставка штете настале постојањем душевног бола. Гаранција права на заштиту претпоставке невиности садржана је и у члану 34 Устава Републике Србије. Чињенице које дефинишу претпоставку невиности опредељене су садржином права лица на које се она односи и конкретизоване су одредбом члана 73 Закона о јавном информисању и медијима, а тужилац је у конкретном случају означен као учинилац кривичног дела крађе.

Новинарска пажња, у конкретном случају, није била адекватна, јер тужени нису проверили допуштено објављених информација, услед чега је тужилац означен као лице које је извршило кривично дело крађе, те је истом на тај начин повређена претпоставка невиности пошто у моменту објављивања спорних информација кривични поступак против тужиоца није био ни покренут, па тужиоцу припада право на накнаду нематеријалне штете, јер је у конкретном случају

прекорачена слобода медија и омогућено да се у јавности износе информације са увредљивим садржајем.

(пресуда Апелационог суда у Београду ГжЗ 140/24 од 10. априла 2024. године - пресуда Вишег суда у Београду ПЗ 463/22 од 16. новембра 2023. године)

*аутор сентенце: Сања Агатоновић,
судија Апелационог суда у Београду*

ПОВРЕДА ПРАВА НА ПРИВАТНОСТ

До повреде права на приватност долази независно од тога да ли је услед објављивања информација из приватног живота дошло и до повреде части и угледа.

Из образложења:

...Наиме, већ само изношење података из приватног живота представља повреду права на приватност, чак и када је истинито и независно од тога да ли се њиме штети части и угледу. Објављивање такве информације је неовлашћено ако онај кога се тиче није дао пристанак за објављивање и ако не постоји законом прописано овлашћење за објављивање без пристанка тог лица. Стога, и у овом случају чињеница да се тужилац лечио од алкохолисаности, односно околност да је информација о томе тачна не може се користити као аргумент за ускраћивање права на заштиту тужиочеве приватности, јер осим у случајевима из члана 82 Закона о јавном информисању и медијима, ни онда када је истинита, информација из приватног живота није могла бити објављена без пристанка тужиоца.

(пресуда Апелационог суда у Београду ГжЗ 439/22 од 26. јуна 2023. године - пресуда Вишег суда у Београду ПЗ 389/15 од 25. октобра 2018. године)

*аутор сентенце: Тања Милановић,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

ПОВРЕДА ПРАВА ПРЕТПОСТАВКЕ НЕВИНОСТИ У МЕДИЈСКОМ ПРАВУ

Право претпоставке невиности појединца повређено је ако је појединац проглашен учиниоцем кривичног дела пре него што је правноснажно осуђен за кривично дело. Медији имају право да објављују информације од интереса за јавност, али интерес јавности не лишава медије обавезе поштовања права претпоставке невиности појединца.

Из образложења:

Право претпоставке невиности појединца повређено је ако је појединац проглашен учиниоцем кривичног дела пре него што је правноснажно осуђен за кривично дело. Медији имају право да објављују информације од интереса за јавност, али интерес јавности не лишава медије обавезе да се придржавају норми садржаних у одредбама Устава Републике Србије и Закона о јавном информисању и медијима, а посебно да се придржавају обавезе поштовања права претпоставке невиности појединца. У оквиру поштовања права претпоставке невиности појединца, медији су дужни да штите приватност и идентитет осумњиченог или учиниоца, чак и у случају признања кривице. Информација којом се крши претпоставка невиности представља информацију подобну да повреди једно од права загарантованих како Европском конвенцијом за заштиту људских права, тако и Уставом Републике Србије и Закоником о кривичном поступку (права да се свако ко је оптужен за кривично дело сматра невиним све док се не докаже његова кривица на основу закона), а за случај да је неистинита и информација подобна да повреди част и углед лица на које се односи, у ком случају би због повреде права личности, части и угледа представљала основ за накнаду штете у виду претрпљених душевних болова, а у складу са члановима 112 и 115 Закона о јавном информисању и медијима.

Имајући у виду наведено, по оцени Апелационог суда, правилно је првостепени суд закључио да је објављивањем спорног текста тужилац приказан у негативном светлу као извршилац означеног кривичног дела пре правноснажно окончаног кривичног поступка и да исти садржи лезионо подобне информације да тужиоцу нанесу

душевни бол због повреде претпоставке невиности. Имајући у виду да је забрана повреде претпоставке невиности прописана у циљу заштите људског достојанства које обухвата част, углед односно пијетет одређеног лица, правилно је првостепени суд закључио да је тужени у обавези да тужиоцу накнади нематеријалну штету због повреде претпоставке невиности објављивањем спорног текста.

(пресуда Апелационог суда у Београду ГжЗ 249/24 од 29.5.2024. године - пресуда Вишег суда у Београду ПЗ 34/20 од 7. фебруара 2024. године)

*аутор сентенце: Сања Агатоновић,
судија Апелационог суда у Београду*

ПОЛОЖАЈ НОСИЛАЦА ЈАВНИХ И ПОЛИТИЧКИХ ФУНКЦИЈА И ПОВРЕДА ПРАВА НА ДОСТОЈАНСТВО – ВРЕДНОСНИ ИСКАЗИ

Носилац јавне и политичке функције је дужан да трпи изношење критичких мишљења која се односе на политику коју спроводи и на његове функције без обзира да ли се осећа лично повређеним изношењем таквих мишљења.

Из образложења:

У дневним новинама “А...” на насловној страни и на петој страни је објављен текст “Б... Дерикожа тезгари за Ђ...” са наднасловом “Омражени министар се вратио да нам соли памет и ботује за Ђ. и Ш”. Судска заштита је тражена у вези наслова и исказа којима се тужиоцу приписује да је “Дерикожа, омражени министар и да напада власт у Србији”.

Првостепени суд је из ових чињеница извео закључак да је спорним исказима повређено тужиочево достојанство јер је приказан у лажном светлу тако што су му приписана својства која он нема, а интерес за објављивање таквих информација није претежан у односу

на интерес заштите достојанства тужиочеве личности, да се објављивањем спорних исказа не доприноси јавној расправи о појави, догађају или личности на коју се информација односи и да је у складу са тим информација недопуштена по одредби из члана 79 став 1 и 2 Закона о јавном информисању и медијима, искази вређају лично достојанство јер је тужилац приказан као лош човек који напада власт у Србији, а реч “дерикожа” означава рекеташа, зеленаша или изабљивача и тиме се без икаквог чињеничног основа у јавности ствара негативна слика о тужиоцу.

Другостепени суд се не слаже са изложеним схватањем и сматра да спорни искази не представљају противправан напад на тужиоца као личност, већ критику која се односи на тужиочеву јавну делатност.

Објављивању текста је претходило тужиочево гостовање на телевизији, а тема емисије је по тужиочевим наводима била ...годишњица Владе у којој је тужилац водио министарство финансија. Опште је познато да је држава тада била у процесу транзиције, да је донет низ системских закона који се односе на економско уређење, тржиште капитала, порезе и друге јавне приходе и да је Влада преко надлежних министарстава спроводила те прописе. Према исказу сведока саговорника гласила, тужиоцу су кованицу "...Дерикожа" приписали његови опоненти у време када је био министар финансија, а њен смисао је био да се критикује фискална политика и да се укаже на велике обавезе по основу јавних прихода, а не да се тужилац унижава као личност.

Исказ “омражени министар” се односи на тужиочеву јавну функцију и по одредби из члана 8 Закона о јавном информисању и медијима носилац јавне и политичке функције је дужан да трпи изношење критичких мишљења која се односе на политику коју спроводи и на његове функције без обзира да ли се осећа лично повређеним изношењем таквих мишљења. Ово су вредносни искази и њихова подударност са стварношћу не може да се проверава. Исказ “тезгари за опозицију и напада власт у Србији” без обзира на тачност није подобан да повреди част и лично достојанство, а исто важи за исказ којим се тужиоцу приписује уговорни однос са Д и Д.

Текст представља реаговање гласила на тужиочево гостовање на телевизији и тај јавни наступ је чињенични основ да изношење мишљења да тужилац подржава политичке ставове Д... и негативног мишљења о политици Владе РС у којој је тужилац био министар. Исказ којим се тужиоцу приписује уговорни однос са представником опозиционе политике није подобан да повреди част, углед и достојанство личности јер тужиоцу тиме није приписана никаква кажњива, забрањена или неморална активност, већ дозвољен консултантски посао који подразумева велику стручност и искуство.

Из ових разлога другостепени суд сматра да спорним информацијама нису прекршене одредбе члана 8, 9 и 79 Закона о јавном информисању и медијима, да спорни искази не представљају противправан напад на тужиочеву личност и да нису основ за накнаду штете.

(пресуда Апелационог суда у Београду ГжЗ 219/23 од 19. октобра 2023. године - пресуда Вишег суда у Београду ПЗ 87/21 од 30. марта 2023. године)

*аутор сентенце: Марина Јакић,
судија Апелационог суда у Београду*

Ауторско право

АУТОРСКА ПРАВА НАСТАЛА У РАДНОМ ОДНОСУ - ПОВРЕДА МОРАЛНИХ АУТОРСКИХ ПРАВА

Идејно решење настало у току трајања радног односа, извршавањем радних обавеза представља ауторско дело аутора, који задржава сва морална ауторска права над својим делом, те прерадом идејног решења без дозволе аутора, као и неозначавањем тужиље као коаутора пројекта, израђеног на основу њеног идејног решења, тужени врше повреду ауторских моралних права и то права на патернитет, права на интегритет и права на назначење имена и псеудонима аутора.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању, тужилца је била у радном односу код туженог Предузећа ... и обављала послове пројектанта архитектонско-грађевинске струке. Међу парничним странкама није било спорно да на интернет сајту туженог предузећа дана 1. априла 2014. године тужилца није била означена као коаутор идејног решења Амбасаде и резиденције у Србији. Из исказа тужиље произлази да су тужени након што је она добила отказ, искористили њено идејно решење које је сачинила током трајања радног односа, при чему нису тражили њену сагласност за прераду, нити су је потписали као једног од аутора наведеног пројекта. Наиме, њено идејно решење је обухватало комплетно разрађену организацију простора и у потпуности разрађен спољашњи изглед објекта, уз карактеристичне мотиве за архитектуру ... које је тужилца унела. Пошто је добила налог да започне са разрадом њеног решења, за потребе главног пројекта, сматрала је да је инвеститор прихватио њено идејно решење. Међутим, приликом рада на дво-ришној капији објекта дошло је до несугласица између тужиље и њеног послодавца, након чега је добила отказ. То је био крај њеног рада на наведеном пројекту, а исти је наставио тужени М. С, који је

био спољни консултант наведеног предузећа. Она је била потписана као аутор идејног решења наведеног објекта, све док није добила отказ, након чега је означен само тужени М. С. Из налаза и мишљења Комисије вештака Архитектонског факултета Универзитета у Београд, као и изјашњења Комисије вештака и исказа председника комисије ..., утврђено је да се сличност решења тужиље и туженог М. С. огледа у свим аспектима концепције архитектуре: просторно-програмској структури, функционалној организацији, принципима обликовања и укупној визуелној поруци коју објекат носи јер се код предметних пројеката "чита" истоветан принцип у решавању плана маса (позиционирање основних волумена) и укупној артикулацији архитектонског склопа. Даље, препознаје се да је архитектонска концепција заокружена у идејном решењу тужиље, у даљем процесу разраде развијана и разрађивана кроз идејни и главни пројекат туженог М. С. Мања одступања у волуметрији, димензијама и позицији елемената архитектонског склопа не мењају суштински језик архитектуре, нити основну концепцију архитектуре постављену идејним решењем, па се стога не могу сматрати променама које поништавају ауторство првобитног решења, нити се може тврдити да је током развоја идејног и главног пројекта дошло до формирања нове идеје, односно нове концепције архитектуре објекта. У предметном случају није реч о сличностима и разликама концепција архитектуре, већ о само једној концепцији архитектуре коју је поставила тужиља, а коју је тужени М. С. разрађивао и развијао у складу са динамиком развоја пројекта, те сукцесивно приказивао у следбеним фазама пројектне документације идејног и главног пројекта. Јединствен став Комисије вештака је да идејни и главни пројекат, које потписује тужени М. С, представљају неоспорни континуитет развоја идеје, односно концепције архитектуре, приказане у идејном решењу тужиље, па се стога не може говорити о независном, другом решењу архитектуре туженог М. С.

На овако правилно утврђено чињенично стање, првостепени суд је правилно применио материјално право, те полазећи од налаза и мишљења, као и изјашњења Комисије вештака Архитектонског факултета Универзитета у Београду, правилно је закључио да је

тужено Предузеће ..., повредио морална ауторска права тужиље тиме што је није означио као коаутора идејног решења Амбасаде и резиденције у Србији, док је била означена као аутор идејног решења све до отказа радног односа од стране туженог као послодавца. Такође, првостепени суд је утврдио да је тужени М. С, знао да прерађује тужиљино идејно решење Амбасаде и резиденције у Србији с обзиром да је био упознат са њеним радом на наведеном пројекту, при чему није тражио њену сагласност за прераду наведеног дела, чиме је повредио морална ауторска права тужиље и то право патернитета и право на назначење имена или псеудонима тужиље као коаутора, као и право на заштиту интегритета дела, прописано одредбом члана 17. Закона о ауторском и сродним правима.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 44/23 од 7. фебруара 2024. године - пресуда Вишег суда у Београду П4 159/14 од 3. новембра 2022. године)

*аутор сентенце: Јелена Чабаркапа,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

ЗАШТИТА ЖИГА, ПРАВО ПРВЕНСТВА

Не постоји право првенства захтева тужиоца за заштиту жига у односу на ранији захтев туженог за заштиту жига у ситуацији када не постоји истоветност нити битна сличност између два призната жига, када не постоји опасност од настанка забуне у релевантном делу потрошачке јавности нити вероватноћа довођења у везу заштићеног знака тужиоца са заштићеним знаком туженог.

Из образложења:

У конкретној правној ситуацији, тужилац тражећи судску заштиту оспорава жиг који је заштитио тужени, захтевајући да се утврди право првенства захтева тужиоца за заштиту жига број Ж ... за знак "амБаг. ХУ" у односу на захтев туженог за заштиту жига број Ж ... за знак "АмбаР град Б", са разлога што је тужени за обележавање својих услуга изабрао знак који тужилац користи већ дужи вре-

менски период, чију је препознатљивост квалитетом својих услуга дигао на ниво општепознатог знака (учинио га препознатљивим).

Тужиочев знак и знак туженог из приоритетне пријаве у класи 16, 35, 41 и 43 Ничанске класификације односе се делом на исте услуге из класа 41 и 43, будући да се тужиочев знак односи на услуге из класа 41 и 43 Међународне класификације роба и услуга. Поређењем знакова у њиховом укупном изгледу (на први поглед), евидентно је да оба знака садрже исти вербални елемент – реч “амбар”, али са различитим графичким решењима те речи која се међусобно разликују како у погледу фонта, писма и језика, тако и у погледу наставка имена “АмбаР град Б” и “амБар. ХУ” и графичких додатака у виду линија, како је правилно утврдио првостепени суд, због чега имајући у виду укупан изглед, не постоји вероватноћа да су ови знакови, у погледу укупног утиска који остављају у односу на пажњу просечног потрошача, такви да на први поглед могу изазвати забуну у промету уз вероватноћу довођења у везу знака из тужиочеве пријаве, са знаком из раније поднете пријаве туженог. Првостепени суд с тим у вези правилно утврђује да тужилац није доказао да знак чију је заштиту приоритетно захтевао тужени, представља репродукцију жига који је несумњиво познат или подржавање које код просечног потрошача може створити забуну са жигом који је заштитио тужилац и користио пре његове регистрације, као и да је у питању општепозната ознака са којом су у релевантној јавности потенцијални корисници били упознати пре него што је тужени поднео пријаву за заштиту жига са истом, односно сличном ознаком.

Околност на коју указује жалба, да писани докази овлашћене агенције коју је ангажовао тужилац по расту и броју посетилаца из сесија на сајту указују на општепознатост знака тужиоца, односно да је тужилац доказао општепознатост знака тужиоца нису основани, јер је првостепени суд правилно закључио да је број посетилаца на друштвеним мрежама пре подношења тужбе био релативно скроман како на инстаграм профилу, тако и на другим друштвеним мрежама, те да не представља мерило да је степен препознатљивости тужиочевог знака био на довољно високом нивоу да би се исти могао сматрати општепознатим у смислу релевантне потрошачке јавности, те да с тим у вези

тужени није морао знати да у другом граду у Србији (град А) постоји ресторан који послује под знаком чији доминантни део заузима реч “амбар”, а још мање да у САД постоји један такав ресторан, из чега произлази да је тужени поступао у складу са начелом савесности и поштења приликом подношења пријаве за признање жига.

Стога, иако ознака за коју се тражи регистрација не сме бити истоветна или слична ознаци другог лица која је несумњиво позната учесницима у промету али није била пријављена, нити регистрована као жиг, у конкретном случају не ради се о општепознатој ознаци са којом је релевантна јавност била упозната, нити о истоветној или сличној ознаци која је могла да доведе у заблуду релевантну потрошачку јавност, посебно у ситуацији када се ради о два угоститељска објета различитог типа (ресторану у коме се служи храна и пиће и ноћном клубу у коме се служи само пиће).

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 85/22 од 28. фебруара 2024. године - пресуда Вишег суда у Београду П4 17/19 од 15. марта 2022. године)

*аутор сентенце: Марија Радовановић,
самостални саветник Апелационог суда у Београду*

ПОВРЕДА МОРАЛНИХ ПРАВА АУТОРА ОБЈАВЉИВАЊЕМ АУТОРСКОГ ДЕЛА НА ИНТЕРНЕТ ПЛАТФОРМИ “YOU TUBE”

Власник налога на интернет платформи “You Tube” одговоран је за повреду моралних права аутора, учињену објављивањем ауторског дела, без назначења имена, псеудонима или знака аутора.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању тужилац АА је аутор композиција обухваћених тужбеним захтевом и текстова за песме “...”. Тужена ББ је власник налога “ББ” на интернет платформи “You Tube” као наследник и носилац интерпретаторских права ВВ. Ауторска дела из става један изреке саопштена су на интернет платформи “You Tube”

на налогу “БЂ.” чији је власник тужена ББ уз назначење ВВ као аутора. На интернет линковима из става један изреке пресуде: песме “...” објављене су на налогу “БЂ”- интернет платформа “You Tube” уз назначење ВВ као композитора и текстописца, песме “...” објављене су на налогу “БЂ”- интернет платформа “You Tube” на страницама које саопштавају “This video is unavailable” (видео је недоступан), без означања аутора музике и текста, песме “...” објављене су на налогу “БЂ” - интернет платформа “You Tube” на страницама које саопштавају “ This video is unavailable in your country” - (видео је недоступан у вашој земљи), без означања аутора музике и текста, песме “..” објављене су на налогу “БЂ” - интернет платформа “You Tube” на страницама које саопштавају “ This video is unavailable in your country due to a copyright claim бу ГГ” (видео је недоступан у вашој земљи због тужбе за ауторска права од стране ГГ), без означања аутора музике и текста, песме “...” објављене су на налогу “БЂ”- интернет платформа “You Tube” на страницама које саопштавају “This video is unavailable in your country due to a copyright claim ДД” (видео је недоступан у вашој земљи због тужбе за ауторска права од стране ДД) без означања аутора музике и текста. Претрагом на интернет платформи “You Tube” тужилац је сазнао да су све спорне песме чији је он аутор музике а за неке и текста потписане именом ВВ. Обратио се “You Tube” ради уклањања спорног садржаја у складу са предвиђеном процедуром поставили су страјкове да се то уклони, њихов провајдер је директна веза са Google-ом, те су имали начина да се спречи да се његове композиције уклоне са “You Tube” канала ВВ. У складу са правилима “You Tube” платформе када се упуту страјк то треба да се потврди тужбом, што је он и учинио. Тек након више интервенција од стране њега, његових провајдера и адвоката неке песме су уклоњене. Тужилац је члан СОКОЈ-а и он је аутор једног од највећих хитова “...” и страшно му је засметало што је као аутор те песме потписан неко ко то није. Његов углед је бескрајно нарушен због тога што су милиони фанова који знају да су то његове песме у чуду и почели су да се преиспитују да ли су то стварно његове песме, “...” је његова творевина, његов заштитни знак и све песме су створене у то време.

Применом чл 2 став 1, чл.8, чл.9 став 1, чл.15, чл. 204, чл. 205 став 1 Закона о ауторском и сродним правима – ЗАСП правилно је утврђено да је тужена повредила ауторска морална права тужиоца, тако што је јавно саопштила ауторска дела тужиоца и чинила их доступним јавности на “You Tube” каналу “ЂЂ” без назначења имена или псеудонима тужиоца.

Сходно одредби члана 15 ЗАСП аутор има искључиво право да његово име, псеудоним и знак буду назначени на сваком примерку дела, односно наведени приликом сваког јавног саопштавања, изузев ако је то, с обзиром на конкретни облик јавног саопштавања дела, технички немогуће или нецелисходно. Одредбом члана 30 ЗАСП прописано је да аутор има искључиво право да другоме забрани или дозволи јавно саопштавање свог дела, укључујући и чињење дела доступним јавности жичним или бежичним путем, на начин који омогућује појединцу индивидуални приступ делу са места и у време које он одабере. Сходно одредби члана 205 став 1 ЗАСП аутор има право на накнаду између осталог неимовинске штете, као и забрану радњи којима се повређује право или радњи које представљају озбиљну претњу да ће право бити повређено, као и забрану понављања таквих или сличних радњи.

Без утицаја су наводи тужене да је ЕЕ чије је саслушање предложила, управљао каналом, с обзиром да су композиције тужиоца без ознаке њега као аутора музике и текста биле саопштене на “You Tube” каналу чији је власник тужена, која се у конкретном случају из тог разлога не може ослободити одговорности без обзира на то које лице врши администрирање наведеног “You Tube” канала. Неосновано тужена истиче да није била у могућности да утиче на садржај канала, јер је исти наследила и није имала уређивачка овлашћења на каналу, будући да је као власник налога на “You Tube” платформи имала сваку могућност коју има власник таквог канала, па и да утиче на садржину спорног налога на наведеној интернет платформи.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж4 58/22 од 23. новембра 2023. године - пресуда Вишег суда у Београду П4 9/20 од 2. фебруара 2022. године)

*аутор сентенце: Јасмин Томић,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

Дискриминација

ЗАБРАНА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ПО ПОСЕБНИМ ПРОПИСИМА

Захтевом за достављање оверених пуномоћја и позивањем сведока ради задовољења захтева писмене форме уговора, банка кориснике који умеју, али не виде где треба да се потпишу на папирном документу ставља у неједнак положај са корисницима који то могу.

Из образложења:

Према утврђеном чињеничном стању тужила се ...2015. године обратила туженој банци у експозитури у ..., ради подношења захтева за одобравање дозвољеног прекорачења на текућем рачуну, свој идентитет је доказала показивањем личне карте, обавестила је службеника о визуелном хендикепу и тражила да јој дозволе потписивање факсимилом што банка није прихватила већ је тражила да именује пуномоћника судским овереним пуномоћјем. Тужила је сачинила опште пуномоћје и потпис је оверила у суду ...2015 године. Банка није прихватила такво пуномоћје већ је тражила специјално пуномоћје садржине сачињене на свом формулару, па је тужила оверила ново пуномоћје. У свим обраћањима банци је тражила да јој прочитају или доставе интерни акт банке или други пропис којим је регулисан поступак закључења правних послова са лицима утужиљиној или сличној ситуацији и да је обавесте шта представља правни основ за условљавање правних послова издавањем оверених пуномоћја. Писала је кредитном одбору банке, писмом се обратила и директору филијале, али није добила одговор. Није спорно да је банка са тужиљом закључила уговор о дозвољеном прекорачењу на текућем рачуну под условима који су једнаки за све клијенте банке у погледу пра-

ва и обавеза уговорних страна које се односе на износ кредита, камате, накнаде, рокове плаћања, обезбеђење обавеза, последице доцње и друга питања која се односе на садржину тих правних односа.

Уговор о дозвољеном прекорачењу на текућем рачуну мора да буде закључен у писменој форми, али овера потписа уговорних страна у суду није предвиђена као услов пуноважности. По одредби из члана 72 став 1 ЗОО уговор је закључен када исправу о уговору потпишу сва лица која се њиме обавезују, а по одредби из члана 72 став 4 ЗОО захтев писмене форме је испуњен ако стране измењају писма или се споразумеју телепринтером или неким другим средством који омогућава да се са извесношћу утврде садржина и давалац изјаве. Иако у време закључења уговора употреба факсимила није била законом регулисана, захтев писмене форме се могао постићи електронском разменом писама што је тужиља понудила као могућност, али и потписивањем факсимилом, јер коришћење алтернативних потписа није било забрањено.

Тужиља је као особа са инвалидитетом стављена у неравноправан положај у односу на кориснике истих банкарских услуга који на исправу могу да ставе својеручни потпис, а да за то није било разумног оправдања. Тужиљи је тражењем да захтеве за закључење уговора поднесе преко пуномоћника ускраћено право да лично иступа у склапању уговора, наметнута јој је обавеза да три пута иде у суд и да се излаже трошковима судске овере пуномоћја и тиме јој је знатно отежан приступ услугама и производима тужене. Одредбом из члана 5 Закона о заштити корисника финансијских услуга који је важио у време спорних радњи кориснику услуге је било признато право на заштиту од дискриминације и равноправан однос са даваоцем финансијске услуге. Наметање обавезе подношења судски оверених пуномоћја с обзиром на тужиљино лично својство, што се од других корисника услуга не тражи, представља понашање супротно члану 17 став 1 Закона о забрани дискриминације. Тужиљи су као особи са инвалидитетом финансијске услуге пружене под другачијем и неповољнијим условима од оних под којима се исте услуге пружају другим корисницима што представља поступање супротно одредби из члана 13 Закона о спречавању дискриминације особа са инвалиди-

тетом. Захтевом за достављање оверених пуномоћја и позивање сведока ради задовољења захтева писмене форме уговора, банка је кориснике који умеју, али не виде где треба да напишу потпис на папирном документу ставила у неједнак положај са корисницима који то могу. Одредба из члана 72 ЗОО допушта коришћење сваког средства које омогућава да са извесношћу утврде давалац и садржина изјаве, па није било оправданог разлога да се кориснику са визуелним хендикепом, намећу посебни услови и да му се због личног својства ускраћује право на самостално закључење уговора.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж 1028/20 од 1. октобра 2020. године - пресуда Вишег суда у Београду П 3889/18 од 22. маја 2019. године)

*аутор сентенце: Марина Јакић,
судија Апелационог суда у Београду*

Остало

ИЗВРШЕЊЕ РАДИ НАПЛАТЕ СУДСКЕ ТАКСЕ У СПОРУ ЗА НАКНАДУ МАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ УСЛЕД ПОВРЕДЕ ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ

Захтев за накнаду материјалне штете због повреде права на суђење у разумном року је једно од законом прописаних правних средстава за заштиту права на суђење у разумном року па странка не плаћа судску таксу у поступцима за заштиту тог права.

Из образложења:

Предмет спора, у којем је одређена принудна наплата таксе је накнада материјалне штете због повреде права на суђење у разумном року утврђене решењима Апелационог суда у Београду Р4р године и решењем Врховног касационог суда Р4р ... настале у поступку Трећег основног суда у Београду П1. .../13 и повреде утврђене решењем Апелационог суда у Београду Р4р... настале поступку Апелационог суда у Београду Гж1.../16.

Захтев за накнаду материјалне штете због повреде права на суђење у разумном року је једно од законом прописаних правних средстава за заштиту права на суђење у разумном року (Глава III - Захтев за правично задовољење, Одељак 8 - тужба за накнаду материјалне штете) а по одредби из члана 3 став 2 Закона о заштити права на суђење у разумном року странка не плаћа судску таксу у поступцима за заштиту тог права. Због тога није било услова из чл. 40 Закона о судским таксама за доношење решења о принудној наплати редовне таксе, казнене таксе и таксе на опомене.

(решење Апелационог суда у Београду Гжрр 222/23 од 5. октобра 2023. године - решење Вишег суда у Београду Прр1 2/18 од 10. октобра 2022. године)

*аутор сентенце: Марина Јакић,
судија Апелационог суда у Београду*

Радно право

ДИСКРИМИНАЦИЈА НА РАДУ ЗБОГ ПОЛИТИЧКОГ УБЕЂЕЊА

Забрањена је непосредна и посредна дискриминација запослених по основу њихових политичких убеђења.

Из образложења:

"... Имајући у виду утврђено чињенично стање, а након поновног саслушања тужиоца у поступку пред другостепеним судом, овај суд је нашао да се тужена дискриминаторски понашала према тужиоцу у периоду од 1. новембра 2013.године до 14. децембра 2016.године, те да је извршила дискриминацију по основу његових политичких убеђења, тако што му је нарушила уживање под једнаким условима свих права у области рада.

У другостепеном поступку несумњиво је утврђено да је постојала узрочно-последична веза између поступања органа тужене, личног својства тужиоца (његовог политичког убеђења) и штете коју је трпео, те да су у конкретном случају радњама тужене била угрожена и повређена тужиочева субјективна права . Политички став тужиоца довео је до пасивног понашања органа Министарства унутрашњих послова као саставног дела Владе Републике Србије према тужиоцу у погледу онемогућавања тужиоца да оствари своја права из радног-правног статуса по престанку јавне функције, а која му непосредно припадају, а која права је тужилац у идентичној правној ситуацији претходно остварио 2008.године. Дискриминација тужиоца се огледа у томе што је МУП РС донео решење о престанку радног односа свих запослених на територији Косова и Метохије с правом на посебну пензију, а које решење није донето у односу на тужиоца па на тај начин тужена тужиоцу није дала право на посебну пензију

нити га је распоредила на измештено командно место Управе за Косовску Митровицу. На тај начин тужилац је остао без икаквих примања у периоду од 25. октобра 2013.године до 15. децембра 2016.године, када је враћен на рад. Тужилац не само да није остварио никаква примања, већ није имао ни здравствену ни социјалну заштиту, а све је било везано за напред наведени политички став. То произилази из чињенице да је тужилац на Косову и Метохији био јавна личност, један од водећих људи који се налази на челу државних органа на Косову и Метохији, те су за његову личност знали како Срби с подручја Косова и Метохије, тако и Албанци, обзиром на јавну функцију коју је обављао на Косову и Метохији. Из наведеног, произилази да је тужилац управо због свог политичког става дискриминисан у односу на остала лица која су остварила право на посебну пензију закључно с даном 31. децембра 2013.године, односно са лицима која су распоређена на измештено командно место МУП-а РС Косовска Митровица.

Следом наведеног, а како тужена, на којој је терет доказивања, у смислу члана 45 став 2 Закона о забрани дискриминације, ни до закључења расправе пред другостепеним судом није доказала да услед наведених аката тужене није дошло до повреде начела једнакости, односно једнаких права и обавеза, то је одлука првостепеног суда из става првог изреке потврђена, а жалба тужене одбијена као неоснована."

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 5070/23 од 26. јуна 2024. године - пресуда Вишег суда у Београду ПП 89/22 од 18. маја 2023. године)

*аутор сентенце: Душица Гајинов,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

ДОЗВОЉЕНОСТ ТУЖБЕ РАДИ ЗАШТИТЕ ОД ЗЛОСТАВЉАЊА НА РАДУ

Недозвољена је тужба поднета против послодавца, ради заштите од злостављања на раду, у ситуацији када је радње злостављања извршило лице које није одговорно лице у правном

лицу, а подношењу тужбе није претходно одговарајући поступак код послодавца.

Из образложења:

Према разлозима ожалбеног решења тужилац је дана 13. октобра 2022. године, поднео тужбу ради заштите од злостављања на раду, у којој је као лице које је вршило злостављање, означена С. Р., која има својство непосредног руководиоца тужиоца, али не и одговорног лица туженог, због чега је, по налажењу првостепеног суда, а имајући у виду одредбе члана 13 Закона о спречавању злостављања на раду, суд тужбу одбацио као недозвољену. По оцени првостепеног суда, подношење тужбе за заштиту од злостављања на раду, без претходног поступка заштите права код послодавца, је једино могуће у ситуацији када злостављање врши сам послодавац, односно његово одговорно лице, и како радње злостављања у конкретном случају није извршило одговорно лице код туженог као послодавца, а тужилац није поднео захтев непосредно послодавцу за заштиту од злостављања, то је првостепени суд одбацио тужбу тужиоца као недозвољену и одлучио као у изреци ожалбеног решења.

Према одредби члана 13 став 1 Закона о спречавању злостављања на раду, прописано је да ако се за злостављање не терети одговорно лице у правном лицу, односно послодавац са својством физичког лица, запослени који сматра да је изложен злостављању подноси образложени захтев за покретање поступка за заштиту од злостављања непосредно том лицу.

Одредбом члана 14 став 1 Закона о спречавању злостављања на раду, прописано је да ако се за злостављање терети одговорно лице у правном лицу односно послодавац са својством физичког лица, запослени који сматра да је изложен злостављању може поднети захтев за покретање поступка посредовања непосредно том лицу. Ставом другим истог члана је прописано да ако се за злостављање терети одговорно лице у правном лицу, односно послодавац са својством физичког лица, запослени који сматра да је изложен злостављању може, до истека рока застарелости за покретање поступка за заштиту

од злостављања код послодавца утврђеног овим законом, и без доношења захтева за покретање поступка посредовања код послодавца, покренути поступак пред надлежним судом.

У конкретном случају неспорно је да је тужилац поднео тужбу у којој је као туженог означио послодавца и навео да је радње злостављања извршила С. Р., непосредни руководиоца тужиоца.

Како у поступку пре доношења ожалбеног решења, првостепени суд није, несумњиво, утврдио које лице код туженог, као правног лица, има својство одговорног лица, и да ли С. Р., запослена код туженог, је физичко лице коме је, у време извршења радњи злостављања према тужиоцу, правно или фактички био поверен одређени круг послова код туженог као правног лица, као и да ли је иста лице које је било овлашћено да поступа у име правног лица - туженог, то је нејасан закључак првостепеног суда да радње злостављања у конкретном случају није извршило одговорно лице код туженог као послодавца, и како тужилац није поднео захтев непосредно послодавцу за заштиту од злостављања на раду, тужбу тужиоца одбацио као недозвољену.

У присуству наведених разлога, ожалбено решење је морало бити укинато.

(решење Апелационог суда у Београду Гж1 1993/24 од 7. августа 2024. године - решење Вишег суда у Београду П1 102/22 од 6. новембра 2023. године)

*аутор сентенце: Јасминка Бакић,
судија Апелационог суда у Београду*

ЗАШТИТА ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ ЗАПОСЛЕНОГ

За достављање исплатних листа запосленом путем електронске поште, мора постојати његова сагласност за овај начин достављања, као и сагласност у погледу адресе електронске поште на коју се достављање има вршити. Пропуштање послодавца да прибави наведене сагласности и постојање могућности

да друга лица имају у виду у ову коренспонденцију, води повреди података о личности запосленог.

Из образложења:

Дана 6. априла 2021. године, тужиоцу је тужени обрачун зараде послао електронским путем преко службеног мејла ааааа@аааааа. Одлуком Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности од 6.9.2021. године туженом је изречена опомена јер је дана 6. априла 2021. године на мејл ааааа@аааааа у који увид имају два запослена, извршио достављање платних листића – обрачуна зараде за јануар, фебруар и март 2021. године за тужиоца. Из исказа сведока АА утврђено је да су сведок и тужилац имали приступ службеном мејлу ааааа@аааааа и да је тужилац био сагласан са тим, а да у време слања обрачунских листа, сведок није користио мејл.

Првостепени суд даље закључује да до повреде права личности није дошло када је тужиоцу на адресу службеног мејла ааааа@аааааа достављена обрачунска листа на начин на који је листа постала доступна другим запосленима, ово из разлога што је из исказа сведока АА утврђено да је тужилац заједно са АА користио ову мејл адресу након чега сведок није користио наведену имејл адресу. Имајући у виду наведено чињенично стање, применом члана 4 став 1 тачке 13 Закона о заштити података о личности, првостепени суд је закључио да ниједна од радњи које је тужилац описао и навео у тужбеном захтеву не може се подвести под повреду безбедности података о личности која доводи до случајног или незаконитог уништења, губитка, измене, неовлашћеног откривања или приступа подацима о личности који су пренесени, похрањени или на други начин обрађивани.

Нејасан је закључак првостепеног суда да је у спорном периоду, када су послате обрачунске листе путем електронске поште, приступ адреси ааааа@аааааа имао само тужилац, с обзиром да то не произлази из писаних доказа, нити из исказа сведока АА који је навео да су и сведок и тужилац имали приступ службеном мејлу ааааа@аааааа. Чињеница да је мејл користио само тужилац у спор-

ном периоду не значи да нема повреде права, уколико је у тај мејл могао да има увид и други запослени и уколико тужилац није дао сагласност да се достава обрачунских листа врши на такав начин.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 2367/24 од 18. јула 2024. године - пресуда Вишег суда у Смедереву П1 6/22 од 22. марта 2024. године)

*аутор сентенце: Иван Трнавац,
самостални саветник Апелационог суда у Београду*

ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНОГ ДЕЛА, КАО РАЗЛОГ ЗА ОТКАЗ УГОВОРА О РАДУ

Када је реч о учињеном кривичном делу, као отказном разлогу, за законитост оспореног решења о отказу уговора о раду од значаја је да ли је запослени за то кривично дело правноснажно осуђен кривичном пресудом.

Из образложења:

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, закључак је првостепеног суда да су тужбени захтеви тужилаца садржине наведене у ставу један и два изреке ожалбене пресуде основани. Наиме, првостепени суд је нашао да у конкретном случају није утврђено да су тужиоци починили кривично дело на раду, да су себи противправно или другоме прибавили материјалну корист, нити да је дошло до настанка материјалне штете код туженог, те је закључио да су оспорена решења незаконита, јер су супротна одредби члана 179 тачка 4 Закона о раду, на коју се тужени позвао у оспореним решењима, имајући у виду да у конкретном случају није донета правноснажна осуђујућа пресуда, а правноснажна осуђујућа кривична пресуда је услов за отказ уговора о раду запосленом због учињеног кривичног дела на раду или у вези са радом.

Првостепени суд је, на основу изнетих чињеница и предложених и изведених доказа до закључења главне расправе, на основу резултата доказног поступка, утврдио да тужени није доказао да су

тужиоци извршили наведене повреде радних обавеза које им се оспореним решењима о отказу уговора о раду стављају на терет. Наиме, када је реч о учињеном кривичном делу, као отказном разлогу, за законитост оспореног решења о отказу уговора о раду од значаја је да ли је против тужиоца донета правноснажна пресуда кривичног суда којом се он оглашава кривим, како је правилно нашао првостепени суд, међутим, код изложеног, за то нема доказа, те је тужени незаконито применио овај отказни разлог, јер када је реч о учињеном кривичном делу, као отказном разлогу, сагласно принципу законитости и презумпције невиности, постојање кривичног дела и кривичне одговорности учиниоца утврђује се правноснажном пресудом кривичног суда, којом се оптужени оглашава кривим, те када у време доношења решења о отказу уговора о раду није донета правноснажна осуђујућа кривична пресуда, као у конкретном случају, послодавац не може користити разлог који се односи на кривично дело учињено на раду или у вези са радом, јер није постојао услов за отказ уговора о раду, с позивом на учињено кривично дело, а то је правноснажна осуђујућа кривична пресуда, и то због постојања претпоставке невиности да нико не може бити сматран кривим за кривично дело док то не буде утврђено правноснажном одлуком надлежног суда. У поступку оцене законитости отказа уговора о раду донетог због учињеничног кривичног дела суд није овлашћен да у случају када није донета правноснажна осуђујућа кривична пресуда сам утврђује да ли се у радњама запосленог стичу елементи бића извршеног кривичног дела, већ је овлашћен да утврди и цени да ли радње које се запосленом стављају на терет представљају повреде радних обавеза у погледу понашања запосленог и поштовања радне дисциплине, на основу којих би могао да се откаже уговор о раду.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 1166/20 од 28. маја 2021. године - пресуда Основног суда у Смедереву ПП 73/18 од 4. децембра 2019. године)

*аутор сентенце: Марко Аксић,
самостални саветник Апелационог суда у Београду*

**ИЗМЕНА УГОВОРНИХ УСЛОВА РАДА
РАДИ ПРЕМЕШТАЈА ЗАПОСЛЕНОГ НА ДРУГИ
ОДГОВАРАЈУЋИ ПОСАО**

У ситуацији, када је запослени привремено спречен за рад, те његово радно место привремено упражњено, послодавац не може понудити измену уговорних услова рада другом запосленим, тако што истог на наведено радно место распоређује за стално.

Из образложења:

Одредбом члана 171 став 1 тачка 1 Закона о раду (“Службени гласник РС” бр.75/14), прописано је да послодавац може запосленим да понуди измену уговорних услова рада, ради премештаја на други одговарајући посао због потребе процеса и организације рада, а ставом 2 истог члана је прописано да се одговарајућим послом у смислу става 1 тачка 1 сматра посао за чије се обављање захтева иста врста и степен стручне спреме који су утврђени уговором о раду.

Одредбом члана 179 наведеног закона, прописано је да запосленим може да престане радни однос без правног основа, ако за то постоји оправдан разлог који се односи на потребе послодавца и ако одбије закључење анекса уговора о раду у смислу члана 171 став 1 тачка 1-5 овог закона.

У конкретном случају, правни претходник туженог је понудио тужиљи премештај, због чињенице да је њено претходно радно место, након што је отишла на породилско одсуство, трајно попуњено другим запосленим, тако да није било објективне могућности да се тужиља врати на своје претходно радно место. Првостепени суд је оценио да је тужиљино право да буде привремено спречена за рад, по основу одсуства због породилског одсуства и одсуства ради неге детета, те да није било места да правни претходник туженог на тужиљино радно место на коме је тужиља била распоређена, распореди, односно премести другог запосленим за стално, већ само и искључиво за време одсутности овде тужиље, а што није учинио, као и да у периоду одсуства тужиље са рада, наведеним Правилни-

цима није било измена у односу на тужиљино радно место, те исто није било укинито. Стога, првостепени суд је усвојио тужбени захтев тужиље и поништио решење туженог као незаконито, те донео одлуку као у ставу првом изреке ожалбене пресуде.

Наиме, имајући у виду да је тужилца била привремено спречена са рада, по основу права на трудничко одсуство, а касније породилског одсуства, то није било места да правни претходник туженог на тужиљино радно место, регионални менаџер, на коме је тужилца била распоређена, распореди, односно премести другог запосленог, за стално. Првостепени суд је правилно оценио да је тужилца била привремено спречена за рад и да њено радно место није било упражњено, те да је послодавац могао на тужиљино радно место да преместити другог запосленог само и искључиво за време трајања одсуства тужиље, односно најкасније до тужиљиног повратка на рад, па поступање туженог као послодавца у конкретном случају представља злоупотребу права.

Такође, наведеним Правилницима о организацији и систематизацији радних места, радно место тужиље није било укинито, па околност да је тужени тужилци понудио друго радно место, није од утицаја у конкретном случају. Стога, овај суд као другостепени је одлуку садржану у ставу првом изреке потврдио као правилну и закониту.

Потврђена је и одлука садржана у ставу другом изреке ожалбене пресуде, у погледу враћања тужиље на радно место на коме је била распоређена непосредно пре отказа уговора о раду, у складу члана 191 Закона о раду, а као вид реинтеграције, односно успостављања стања у коме је запослени био пре незаконитог отказа.

Неосновани су и наводи у жалби туженог, између осталог, да радно место регионални менаџер, више не постоји, те да то произилази из акта о систематизацији који тужени доставља у прилогу. Ово стога, што је одредбом члана 372 ЗПП-а, прописано да се у жалби не могу износити нове чињенице и предлагати нови докази, осим ако

подносилац жалбе учини вероватним да без своје кривице није могао да их изнесе, односно предложи до закључења главне расправе.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 4043/23 од 21. децембра 2023. године - пресуда Трећег основног суда у Београду П1 72/22 од 7. фебруара 2023. године)

*аутор сентенце: Свјетлана Станисављевић,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

ИСКЉУЧИВАЊЕ ПРИМЕНЕ ЗАБРАНЕ КОНКУРЕНЦИЈЕ

Сагласношћу послодавца да се послови обухваћени клаузулом забране конкуренције могу обављати искључује се примена клаузуле забране конкуренције, с тим да та сагласност мора бити дата у писменој форми.

Из образложења:

"... На овако утврђено чињенично стање првостепени суд је погрешно применио материјално право због чега је првостепена пресуда преиначена.

Одредбом члана 162 Закона о раду прописано је уговарање клаузуле забране конкуренције само под условом да послодавац запосленима исплати новчану накнаду у уговореном износу.

Уговарање клаузуле забране конкуренције, те исплате новчане накнаде у уговореном износу представља једну врсту накнаде штете коју запослени трпи јер у одређеном временском периоду не може да заснује радни однос или примени стечена знања али ова обавеза доспева даном престанка радног односа јер тада почиње дејство клаузуле забране конкуренције, те у ситуацији када тужени не испуни своју законску обавезу на исплату уговорене накнаде за, евентуалну, обавезу поштовања наведене клаузуле, већ тужиоца и ослободи обавезе поштовања клаузуле забране конкуренције за период од 24 месеца након престанка радног односа, која је установљена чланом 13 став 3 Уговора о раду, то нема основа за усвајање тужбеног захтева у ком смислу је првостепена пресуда преиначена а тужбени захтев

тужиоца одбијен јер се испуњеност услова из члана 161 Закона о раду цени и везује за исплату уговорене накнаде од стране послодавца, а која, у конкретном случају, није извршена, већ је запослени ослобођен обавезе поштовања клаузуле забране конкуренције.

Управо из тога да се уговором о раду могу утврдити послови које запослени не може да ради у своје име и за свој рачун, као и у име и за рачун другог правног или физичког лица, без сагласности послодавца код кога је у радном односу, следи да та забрана није апсолутна и да се послови обухваћени клаузулом забране могу обављати уз сагласност послодавца када клаузула остаје без дејства, с тим што сагласност, такође, мора бити у писменој форми, што је случај у конкретној ситуацији а како то и произилази из става три изреке решења о престанку радног односа, које тужилац није оспоравао, а што је могао уколико сматра да му је истим повређено право. "

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 1900/20 од 19. марта 2021. године - пресуда Првог основног суда у Београду ПП 1121/18 од 11. септембра 2018. године)

*аутор сентенце: Кристина Балножан,
самостални саветник Апелационог суда у Београду*

НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ НЕУВЕЋАЊА КОЕФИЦИЈЕНТА НАСТАВНИЦИМА У РЕДОВНИМ ШКОЛАМА ПОЧЕВ ОД ПЛАТЕ ЗА МАРТ 2021.ГОДИНЕ

Накнада штете због неувећања коефицијента за обрачун и исплату плата од 10% припада само наставнику у редовној школи за рад у одељењу које је формирано само за ученике са сметњама у развоју у којима сви ученици стичу образовање по индивидуално образовном плану 1 (ИОП1) и по индивидуално образованом плану 2 (ИОП2) за период почев од плате за март 2021. године.

Из образложења:

"На овако правилно и потпуно утврђено чињенично стање, првостепени суд је правилно применио материјално право, и то одредбе чл. 3 став 1 тачка 1 подтачка 4 и подтачка 4а Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама, која се примењује на спорни период, а којом је прописано да као услов за увећање коефицијента наставника у основном образовању за 10%, а по основу рада са ученицима по ИОП програму и плану наставник буде запослен у школи која је специјализована за ученике са сметњама у развоју или да наставник одржава наставу у редовној школи, у одељењу које је формирано само за ученике са сметњама у развоју, у којима сви ученици стичу образовање по ИОП образовном плану. Како је током поступка утврђено да тужена нема одељења формирана само за ученике са сметњама у развоју, те да су ученици који стичу образовање по ИОП образовном плану смештена у одељења у којима наставу похађају и ученици по редовном плану и програму, то се Уредба о повећању коефицијента за обрачун зараде не може применити на тужилу, а имајући у виду да је тужила тражила накнаду штете за период од маја 2021. године до марта 2023. године, а која је је Уредба донета 5.3.2021. године и ступила на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику" односно 13. марта 2021. године. Због свега наведеног, првостепени суд је одбио тужбени захтев тужиле и одлучио као у изреци првостепене пресуде.

Цењен је навод жалбе тужиле, да је Уредба у супротности са чл. 104 став 2 Закона о раду којом је прописано да се запосленом гарантује једнака зарада за исти рад, или рад исте вредности који остварују код послодавца, јер наставник који обавља рад у одељењу које има и ученике са сметњама у развоју, ради више од наставника који рад обавља у одељењу које нема ученике са сметњама у развоју, а примају једнаку зараду, па овај суд налази да је исти неоснован. Ово због тога што је наведеном Уредбом, прописано да је услов за увећање коефицијента наставника у основном образовању, за 10% по основу рада са ученицима по ИОП програму и плану, да наставник буде запослен у школи која је специјализована за ученике са сметњама у развоју или да наставник одржава наставу у редовној школи у одеље-

њу које је формирано само за ученике са сметњама у развоју, у којима сви ученици стичу образовање по ИОП образовном плану. Како је у поступку утврђено, а што тужила није спорила у току поступка, да тужена нема одељења формирана само за ученике са сметњама у развоју, нити да је у утуженом периоду тужила имала одељење само са ученицима са сметњама у развоју, то се Уредба, односно Уредба о изменама и допунама Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама, која је ступила на снагу 13.3.2021. године, не може применити на тужиљу.

... Супротно наводима жалбе тужиље, циљ инклузије, односно укључивања ученика са сметњама у развоју у редовне школе и редовна одељења, а имајући у виду Уредбу о изменама и допунама Уредбе о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама, је тај да право на увећану зараду од 10% имају управо запослени у редовној школи која је специјализована за ученике са сметњама у развоју или у редовној школи, у одељењу које је формирано само за ученике са сметњама у развоју, у којима ученици стичу образовање по ИОП образовном плану, јер би у том случају, коефицијент зараде могао да се увећава запосленима, због посебних програма за рад, достављања посебних извештаја у односу на овај рад и других додатних обавеза."

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 2378/24 од 6. јуна 2024. године - пресуда Основног суда у Великој Плани П1 184/2023 од 22. јануара 2024. године)

*аутор сентенце: Кристина Балножан,
самостални саветник Апелационог суда у Београду*

ОТКАЗ УСЛЕД ТЕХНОЛОШКИХ, ЕКОНОМСКИХ ИЛИ ОРГАНИЗАЦИОНИХ ПРОМЕНА И ПОВРЕДА НАЧЕЛА ЗАБРАНЕ ЗЛОУПОТРЕБЕ ПРАВА

Начело забране злоупотребе права налаже да се у судском поступку, у сваком конкретном случају, утврди да ли је послодавац своје законом установљено право да запосленом откаже уго-

вор о раду као технолошком вишку, вршио у складу са сврхом и циљем због кога је то право признато, па уколико то није случај, решење о отказу уговора о раду је незаконито.

Из образложења:

Институт забране злоупотребе права прописан чланом 13 Закона о облигационим односима, који се супсидијарно примењује и у области радних односа, налаже да се у судском поступку утврди да ли се формално постојеће право врши сходно својој сврси, односно циљу, а ако то није случај, акт који је проистекао из таквог вршења права, не ужива правну заштиту.

Тужена је, након измене Правилника о систематизацији радних места, којом је укинула поједина радна места, а на одређеним радним местима смањила број извршилаца, донела Програм решавања вишка запослених, којим је утврдила да 86 запослених представља вишак за чијим радом је престала потреба и утврдила критеријуме за утврђивање вишка запослених, а затим, уз примену критеријума тужиљи отказала уговор о раду са даном 31.12.2015. године. Међутим утврђено је да је тужена у периоду од јула 2015. године, до лета 2017. године, запошљавала нова лица, изузев у периоду од 3 месеца од престанка радног односа тужиље, да је у периоду од 2013. године, до 2015. године, тужена запослила 90 нових лица, а у периоду по истеку 3 месеца од престанка њеног радног односа 80 нових лица. Из извештаја РФ ПИО утврђено је да је у периоду од 25.12.2015. године, код тужене пријављено на осигурање по основу радног односа 70 лица, с тим што најраније закључени уговор датира из априла 2016. године, а из Препоруке заштитника грађана произилази да је тужена спровођењем Програма за решавање вишка запослених од 22.12.2015. године, отпустила више од 80 запослених, а потом у врло кратком времену усвојила нови Правилник о организацији и систематизацији радних места, којим је поново предвидела већи број радних места и запослила нове раднике. Злоупотреба права постоји када послодавац у поступку давања отказа испоштује форму, али не и суштину, односно сврху и циљ овлашћења да запосленом откаже уговор о раду применом члана 179 став 5 тачка 1 Закона о раду. Вршење права противно циљу и сврси постоји када послодавац отпусти запо-

сленог као технолошки вишак, да би потом у релативно кратком временском року на његово радно место запослио друге-нове раднике, као и у ситуацији када послодавац отпусти запосленог, иако је имао могућност да према њему примени неку од мера запошљавања.

У конкретном случају, тужена је испоштовала форму, али је, с обзиром на утврђене чињенице у погледу броја новозапослених лица код тужене у периоду пре и након престанка радног односа тужиље, основано доведена у питање законитост оспореног решења у том смислу да ли је тужена поштовала и суштину (разлоге) института вишка запослених, односно да ли су постојале стварне и објективне околности за изрицање мере престанка радног односа тужиљи, а с тим у вези и да ли је било упражњених радних места на које је тужиља могла да буде распоређена, односно да ли је на таквим радним местима у периоду спровођења организационих промена и проглашења тужиље технолошким вишком, тужена вршила пријем у радни однос нових запослених. Првостепени суд је правилно, ради утврђења ових спорних чињеница, по предлогу тужиље наложио туженој да достави списак лица запослених у периоду од 1.1.2013. године, до 31.12.2015. године, са звањем и квалификацијама које поседује тужиља и списак запослених од 1.1.2016. године, до 31.3.2016. године. Тужена није поступила по налогу суда и није доставила тражене податке којима је несумњиво располагала, па је правилан закључак првостепеног суда да тужена није доказала испуњеност законских услова за изрицање мере престанка радног односа тужиљи као технолошком вишку, због чега је правилном применом материјалног права, решење о отказу уговора о раду поништено као незаконито.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 3957/23 од 28. марта 2024. године - пресуда Првог основног суда у Београду ПП 1224/21 од 9. новембра 2022. године)

*аутор сентенце: Гордана Тошић,
судија Апелационог суда у Београду*

ТЕРЕТ ДОКАЗИВАЊА КОД ЗЛОСТАВЉАЊА НА РАДУ

У ситуацији када тужилац учини вероватним своје тврдње да су према њему предузете штетне радње злостављања на раду које су ближе описане у петитуму тужбе, терет доказивања да није било тих штетних радњи, од тог момента прелази на туженог односно послодавца.

Из образложења:

Терет доказивања код института злостављања, ближе је прописан одредбом члана 31 Закона о спречавању злостављања на раду, сходно којој норми - уколико у току поступку тужилац учини вероватним да је извршено злостављање на раду из чл.6 овог Закона према њему, терет доказивања да није било понашања које представља злостављање је на послодавцу.

Имајући у виду ову правну норму, као и резултате изведених доказа, супротно наводима жалбе, по оцени овог суда, правилно је поступио првостепени суд када је усвојио тужбени захтев тужиоца за тражено утврђење и накнаду нематеријалне штете услед претрпљеног злостављања на раду, те одлучио као у ставу I и II изреке.

Ово зато, што у споровима за утврђивање злостављања на раду, претходни услов неопходан за утврђење злостављања јесте да је запослени који тврди да су према њему предузете одређене радње злостављања, учинио вероватним своје тврдње да су према њему предузете те радње (које представљају неки од видова злостављања из чл.6 ст.1 Закона). Дакле, у ситуацији кад тужилац учини вероватним да су према њему од стране одговорног лица код туженог предузете одређене радње злостављања, као што је то овде случај, терет доказивања да запослени није био злостављан, од тог момента прелази на туженог, тј. на послодавца.

При томе, а имајући у виду штетне радње описане у петитуму тужбе, као и све изведене доказе, по оцени овог суда, првостепени суд је, супротно наводима жалбе, у конкретном случају, правилно применио одредбу члана 8 ЗПП, и правилно оценио све изведене доказе, правилно налазећи да је тужилац у утуженом периоду континуирано трпео злостављање на раду и шикану кроз напред описано

поступање и непримерено обраћање свог претпостављеног (као у петитуму тужбе) и стога сталну бојазан, страх и тензију на послу. Наведене радње, по оцени овог суда, имају све елементе мобинга одн. недоличног, застрашујућег, малициозног, непрофесионалног и пресинг-опхођења према запосленом које је непримерено за здраву и нормалну радну средину и безбедне услове рада, и јасно одликавају нетрпељивост, непоштовање и злонамерност тужиоцевог претпостављеног према тужиоцу и његово грубо непоштовање према његовој личности као и личном и професионалном интегритету истог, а што представља довољан разлог за усвајање тужбеног захтева тужиоца за тражено утврђење и за доношење одлуке као у ставу I изреке, будући да је и по оцени овог суда, тужилац сходно члану 31 предметног Закона, у спроведеном доказном поступку учинио вероватним своје тврдње да је злостављан на раду, а тужена није доказала супротно.

Наиме, по мишљењу овог суда, овде се ради о континуираном шиканозном опхођењу и непримереном понашању тужиоцевог надређеног према тужиоцу у дужем временском периоду (на начин ближе описан као у петитуму тужбе), с циљем да се запослени натера да сам да отказ уговора о раду (до чега је на крају и дошло), а којим поступањем је, и по оцени овог суда, несумњиво извршен атак на личност и достојанство тужиоца као и на његову част и углед, на његове нормалне услове за рад и угрожено му је стога привремено и здравље, а за које понашање нема оправдања, ни извињавајућих околности.

С тим у вези, битно је нагласити да су штетне радње код института злостављања на раду, у свом садржинском смислу, увек тесно повезане са неким видом патолошког, малициозног, застрашујућег и непримереног понашања извршиоца злостављања према жртви злостављања на раду, а које се у дужем временском периоду понавља, па се зато запослени који то трпи осећа угроженим, посрамљеним, застрашеним, деградираним, стигматизованим, пониженим и трауматизованим, а често му је стога и здравствено стање угрожено због стреса који трпи, као што је то случај и код тужиоца. Ради тога, правилно је поступио првостепени суд када поклонио веру исказима тужиоца и напред назначених сведока, а није поверовао исказу тужи-

очевих претпостављених, јер су њихови наводи и тврдње срачунати на избегавање одговорности за извршени мобинг.

(пресуда Апелационог суда у Београду Гж1 2823/22 од 24. октобра 2022. године - пресуда Вишег суда у Београду П1 176/21 од 21. јуна 2022. године)

*аутор сентенце: Милева Ђенадић,
виши саветник Апелационог суда у Београду*

ЦИП - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34

БИЛТЕН / Апелациони суд у Београду ;
главни и одговорни уредник Душко Миленковић. -
2024, бр. 14-. - Београд (Алексе Бачванског 6):
Intermex, 2024 – (Београд: Cicero) - 21 cm

Три пута годишње. - Је наставак: Билтен
Окружног суда у Београду = ISSN 0351-0247

ISSN 2217-3609 = Билтен (Апелациони суд у Београду)
COBIS. SR-ID 178707212